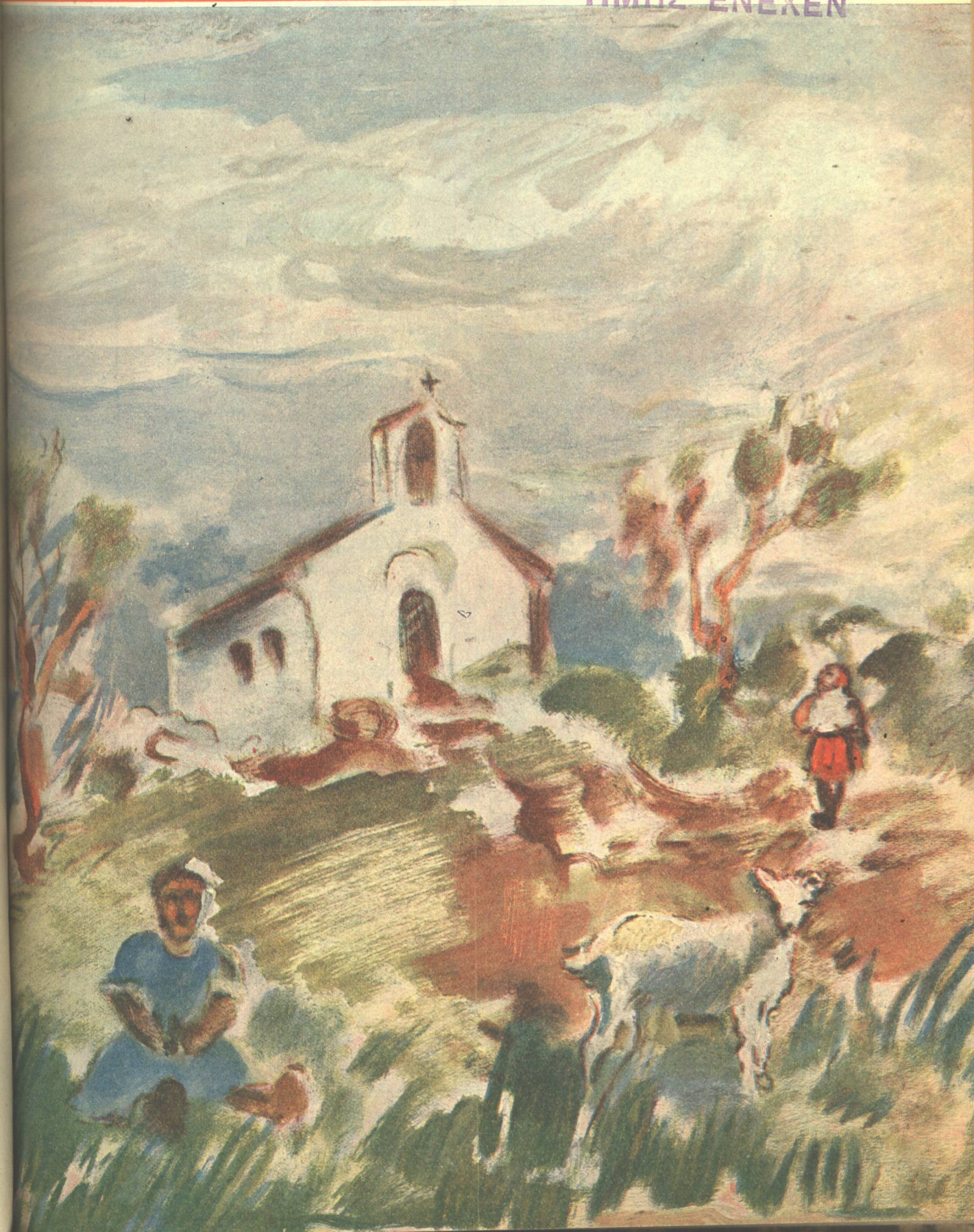

ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

ΤΙΜΗ ΕΝΕΚΕΝ

ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β'. ΤΕΥΧΟΣ 10^ο • ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ • ΓΡΑΦΕΙΑ: «ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ» • ΤΗΛ. 64.105 • ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1948

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ

Εργοστάσια, Βιομηχανία, Τράπεζαι, Νομικά πρόσωπα, Δήμοι-Κοινοότητες Δραχ. 25.000

Εργατικά Κέντρα, Οργανώσεις 12.000

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η «ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ»	Αναστάσιμες καμπάνες.
ΣΟΦΙΑΣ ΣΠΑΝΟΥΔΗ	Χριστιανική Άνοιξις.
ΣΤΡΑΤΗ ΜΥΡΙΒΗΛΗ	Τò ημερολόγιο ενός λιποτάχτη.
ΝΙΚΟΥ ΠΡΟΕΣΤΟΠΟΥΛΟΥ	Εθνική άτομική πρωτοβουλία.
Ε. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ	Ο πολιτισμός των γειτόνων.
ΚΩΝ. ΑΘΑΝ. ΔΙΑΜΑΝΤΗ	Τò Καγγελάρι.
ΠΑΝΟΥ ΣΠΑΛΑ	Πάσχα Έλλήνων.
ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ	Οί Μακεδόνες τοῦ 1821.
ΝΙΚΟΥ ΣΤΑΘΑΤΟΥ	Ο Λασκαράτος για την εργασία.
ΤΙΤΟΥ ΑΙΝΕΙΑ	Στά ύφαντήρια.
ΛΕΩΝ. ΖΩΡΑ	Η χορωδία της Έργατ. Έστίας Θεσσαλονίκης στην Αθήνα.
Ν. ΚΑΡΑΠΑΤΑΚΗ	Πώς οί στήλες παράγουν ηλεκτρικό ρεύμα.
ΑΔ. ΠΑΠΑΔΗΜΑ	Η κήλη και τὰ άτυχήματα έργασίας.

Πνευματικές άσκήσεις — Σταυρόλεξο — Παιχνίδια.

ΤΙΜΗ ΔΡΑΧ. 1.000

ΑΝΑΣΤΑΣΙΜΕΣ ΚΑΜΠΑΝΕΣ

Θ' άκουστοῦν και πάλι και θα διαλαλήσουν άκόμη μιá φορά τò θρίαμβο Έκείνου, που έκέρυξε την άγάπη, την ειρήνη, την εδνυχία των άπλων ανθρώπων. Άλλά οί καμπάνες του Πάσχα θα ήγήσουν έφέτος άκόμα πιο δυνατά μέσα σε κάθε έλληνική συνείδηση, σε κάθε έλληνική ψυχή, σαν έγερτήριο σάλπισμα και σαν φωνή Θεοῦ που προαναγγέλλει ότι θα αναστηθῆ και πάλι ο άνθρωπος σ' αυτόν τον καταματωμένο και γονατισμένο τόπο και ότι γρήγορα ο λόγος του Κυρίου θα γίνη άληθινή και ολοκάθαρη χριστιανική ζωή.

Όλα γύρω είναι ένα πανηγύρι: ή έλληνική Άνοιξη τραγουδάει, εὐωδιάζει, μαγεύει με τὰ χρώματά της, ξαφνιάζει με τή νεότητά και με την όρμητά της, διώχνει κάθε νάρκη, σωματική και ψυχική. Όλα μᾶς χαμογελοῦν, κι' άς μὴν έχουμε ήρεμα μάτια να τὰ δοῦμε και να τὰ χαροῦμε, κι' άς μὴν έχουμε κέφι να τρεξομε κοντά τους και να στήσομε μαζί τους χορό. Κι' όλα μᾶς βεβαιώνουν: θα περάση κι' αυτή ή συμφορά, θα ξεδυμάνη κι' αυτή ή μπόρα. Κ' οί αναστάσιμες καμπάνες τὸ λένε άκόμα πιο καθαρά και πιο χαρμόσυνα: ή μεγάλη Έλληνική Άνάσταση δέν είναι πια μακριά, δὲ θ' άργήση νάρθη, έφτασε κιόλα στην πόλη της Έλληνικής Πολιτείας!

«Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ»

Χριστιανικὴ Ἀνοιξίς

Τῆς Κας Λοφίας Κ. Λωανοῦδη

Εἶνε εὐτύχημα καὶ θεία χάρις πραγματικὰ νὰ συμπέσουν οἱ μεγάλες χριστιανικὲς ἐορτὲς μετὰ τις τελευταῖες μέρες τοῦ Ἀπρίλη καὶ νὰ καταλήξουν τις πρώτες μέρες τοῦ Μάη στὴν κοσμοσωτήρια Ἀνάστασι. Μόνο στὸ κορύφωμα τῆς ἀνθισμένης ἐποχῆς ἀναδίνει ἡ Χριστιανικὴ ἀνοιξίς ὅλη τὴ μυρωμένη της αἴγλη. Φέτος ἔχομε αὐτὴ τὴν τύχη, κι' οἱ κινήτες αὐτὲς ἐορτὲς ποὺ μεταφέρονται ἀπ' τὸ χειμῶνα στὴν ἀνοιξί μέσα στὸν κύκλο τοῦ Πασχαλίου κάθε χρόνο, εἶναι ἀκόμα περὶ ὑποβλητικὲς καὶ θυθίζουσι τὴν ψυχὴ στὴ δέηση τῶν μεγάλων ἀναμνήσεων τῶν Βυζαντινῶν περασμένων.

Ἀπρίλης ἦταν καὶ τότε... Ὁ «μῆνας τῶν μηνῶν», κατὰ τὴ φράσι τοῦ μεγάλου μας Παλαμά. Ἡ φουντωμένη ἀνοιξίς ξεπηδοῦσε ὀργιαστικὰ μέσ' ἀπ' τις σιδερόφραχτες πύλες τῶν Βυζαντινῶν τειχῶν καὶ στεφάνωνε τοὺς θεόρατους πύργους μετὰ τις τραγικὲς ἐπάλλξεις καὶ σκόρπιζε τὰ μύρα της μέσα στὸν περίβολο τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῶν Βλαχερνῶν ποὺ εὐωδίαζε ἀπ' τῆς ἀνοιξίς τὰ μύρα. Μὰ ὁ λαὸς τοῦ Βυζαντίου πτοημένος, συσπειρωμένος στὴν ὀλονύχτια δέηση, δὲν ἐνιωθε γύρω του τῆς ἀνοιξίς τὴ μαγεῖα. Ἡ θεοφύλαχτη Πόλη κινδυνεύει. Τὰ γρανιτένια τεῖχη ποὺ τὴ ζώνουν, ἐνώνοντας μετὰ τὸ γρανίτη τους δυὸ θάλασσες, τὴν Προποντίδα καὶ τὸν Κεράτιο, ἀπ' τὸ Ἐφταπύργιο ὡς τὴν ἄκρη τοῦ Βυζαντίου ποὺ ἀντικρύζει τὸ Βόσπορο, δὲν εἶναι ἄξια νὰ τὴν προσφυλάξουν. Ἡ Πόλη κινδυνεύει ἀπ' τὴ θάλασσα. Τὰ πλοῖα τῶν βαρβάρων ἐχθρῶν εἶχαν μπεῖ στὸν Κεράτιο, κι' ἀπ' ἐκεῖ ἀπειλοῦσαν νὰ καταλάβουν τὴν Πόλη. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος ἔλειπε μακρὰ σ' ἐκστρατεία στὰ δάθη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τὴν ὥρα ποὺ ἔφευγε ἐμπιστεύθηκε τὴν Πόλη στὸν Πατριάρχη Σέργιο καὶ στὸν Πατριῆκο Βῶκο. Κι' ὁ Πατριάρχης τώρα, στὴν κρίσιμη στιγμή τοῦ κινδύνου, ἐμπιστεύεται τὴν Πόλη στὴν Παναγία.

Αὐτὴν παρακαλοῦν οἱ χριστιανοὶ στὴν ὀλονύχτια δέηση μέσα στὸν πανέντιμο Ναὸ τῶν Βλαχερνῶν νὰ κάμῃ τὸ θαῦμα της καὶ νὰ κατατροπώσῃ τοὺς ἐχθρούς. Καὶ τὸ θαῦμα γίνεται τὴν ἴδια ἐκείνη νύχτα. Ὁ Κεράτιος, ἡ γλυκύτερη θάλασσα τοῦ κόσμου, αὐτὴ ἢ «Ἀργυρολίμνη» τῶν Βυζαντινῶν, ἀγριεῖ. Ἄγρια θύελλα ξαπολύεται σ' ὅλη τὴν Πόλη, καὶ τὰ ἐχθρικά πλοῖα χτυποῦν τὸ ἓνα ἐπάνω στὸ ἄλλο, θυθίζονται, σπεύδουν νὰ φύγουν τρομαγμένα.

Μετὰ τις πρώτες λάμπεις τῆς αὐγῆς, ὁ Πατριάρχης, ὁ Πατριῆκος, ὄλοι οἱ ἀδελφοί, καὶ τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ,

βλέπουν τὴν Πόλη λυτρωμένη ἀπ' τὸν κίνδυνο. Προσκυνοῦν τὸ θαῦμα τῆς Πολιούχου Θεομήτορος καὶ συντονίζουσι εὐχαριστήρια δέηση καὶ θριαμβικοὺς ὕμνους πρὸς τὴν Παναγία. Ἔτσι γεννήθηκε τὸ περίφημο τροπάριο «Τῆ Ὑπερμάχῳ» ποὺ ψάλλεται ὅλες αὐτὲς τις ἑβδομάδες στὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου.

Πέρασαν ἔκτοτε αἰῶνες... Μὰ οἱ τίμιες αὐτὲς Βυζαντινὲς παραδόσεις σώζονται ἀκέρατες κι' ἀνέγγιχτες στὸ ἱστορικὸ Φανάρι, τὸν ἁγιασμένο τόπο τῶν Πατριαρχείων. Κάθε χρόνο, στὴ χριστιανικὴ ἀνοιξί, ὁ πανέντιμος πατριαρχικὸς Ναὸς ντύνεται μὴ συγκινητικὴ μεγαλοπρέπεια καὶ μὴ δόξα. Ὁ ἱερὸς αὐτὸς χώρος τοῦ Φαναρίου διατηρεῖ ἀναλλοίωτη τὴν ἴδια σκυθρωπὴ του ὄψι. Θωρακισμένος ἀπ' τὴ θαμπάδα τῆς ἀρχαιότητος κι' ἀπ' τὴν παρέλασι τῶν γεγονότων, δονεῖται θλιθερὰ ἀπ' τις πένθιμες καμπάνες τῶν τελετῶν τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, ποὺ ξυπνοῦν γύρω τους ἀντίλαλους Βυζαντινῶν καιρῶν. Καμπάνες νοσταλγικὲς τῆς Ἀκολουθίας τῶν Νυμφίων. Καμπάνες ψυχικῆς συντριβῆς τῆς ἐξαγνισμένης Ἀμαρτωλῆς. Καμπάνες ἐλπιδοφόρες τῆς τελετῆς τοῦ Εὐχελαίου. Καμπάνες βαρῦθυμες τῆς Ἀκολουθίας τῆς Μεγάλης Πέμπτης. Καμπάνες τοῦ Ἐπιτάφιου Θρήνου. Καμπάνες συμβολικὲς τῆς Μεγάλης Ἀνάστασης.

Ἡ μεγαλύτερη ἀνάμνησις τῆς Πόλης μετὰ τὴν Ἄλωσι τοῦ Βυζαντίου εἶνε ὁ Πατριάρχης Ἰωακείμ ὁ Γ'. Αὐτὸς δόξασε τὸ Φανάρι ὅσο καμμιά ἄλλη κληρικὴ φυσιογνωμία. Στ' ἀξέχαστα χρόνια τῆς πατριαρχείας του οἱ ἅγιες αὐτὲς ἡμέρες ἐπαιρναν μὴ ξεχωριστὴ λαμπράδα! Κοντὰ στὴν ἱστορικὴ του μορφή, ἐπιφοιτᾷ τώρα στὴ μνήμη μου καὶ ὁ ἐθνομάρτυς Χρυσόστομος ὁ Σμύρνης. Ἦταν τότε Μέγας Πρωτοσύγγελλος στὰ Πατριαρχεῖα καὶ τὴ Μεγάλῃ Παρασκευῇ μιλοῦσε αὐτὸς πρὸ τοῦ Σταυροῦ. Ὁραιομέτωπος, ξανθὸς προφήτης, μετὰ τὴ σφραγίδα τοῦ μελλοντικοῦ μαρτυρίου, δόξαζε τὸν Ἐσταυρωμένο μετὰ τὴ θερμὴ παλῖρροια τοῦ λόγου του, ποὺ πότιζε μετὰ γόνιμα κύματα τις ψυχὰς τῶν χριστιανῶν. Ὁ Σμύρνης Χρυσόστομος. Περνοῦσε μέσ' ἀπ' τὴ ζωὴ σὰν δραματιστῆς, καὶ τὸ μαῦρο ράσο του ἀνάδινε μὴ μυστικὴ φεγγαβολή. Ἡ ψυχὴ του, ἀγρυπνῆ, παραδοκοῦσε πάντα τὴ μεγάλη εὐκαιρία. «Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε» ἦταν τὸ σύνθημά του. Ἔτσι οἱ ἀρχιερεῖς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἦταν ἔτοιμοι νὰ δεχοῦν σὰν θεόσταλη προσογῆ τὴν ἐπανάληψι τοῦ ἀπὸ αἰώνων μαρτυρίου. Ἡ κλεισμένη μεσαία ξύλινη θύρα τῶν Πατριαρχείων

ποὺ δὲν ἀνοίξε ἀπ' τὸν καιρὸ τῆς Ἀγχόνης Γρηγορίου τοῦ Ε', ὑψώνονταν ἐμπρὸς στὰ μάτια τῆς ψυχῆς του σὰν τὴν Ὁραία Πύλη μιᾶς αἰώνιας ζωῆς. Ὁ Σμύρνης Χρυσόστομος τὴ διάδηκε περήφανος. Σπονδὴ ἐξίλαστήρια τῆς ἀπ' αἰώνων θυσίας.

Μὰ ξημέρωνε κάθε χρόνο ἢ μέρα τῆς μεγάλης χριστιανικῆς χαρᾶς. Τὸ μαῦρο ράσο τοῦ Πατριάρχη, ὁ συμβολικὸς χιτῶνας τοῦ μαρτυρίου, μεταβάλλονταν τότε σὲ αὐτοκρατορικὴ Βυζαντινὴ πορφύρα. Τὸ σκυθρωπὸ καὶ δουρὸ Φανάρι ἀκτινοβολοῦσε ὄλο, ντυμένο δόξα καὶ μεγαλοπρέπεια. Ἀντηχοῦσαν οἱ σκοτεινοὶ δρόμοι τοῦ ἀπ' τοὺς νικητήριους παιάνες τῶν πάνδημων πυροβολισμῶν καὶ τῶν «Χριστὸς Ἀνέστη». Μὴ δόνησις ἐντονης χαρᾶς ἄλλαζε γιὰ μὴ μὲρα τὸν βαρῦθυμο ρυθμὸ τῆς ζωῆς ὄλου τοῦ χρόνου. Στὴν Πόλι ἢ γιορτὴ τοῦ Πάσχα ἐπαιρνε γιὰ ὄλους μὴ κρυφὴ συμβολικὴ σημασία. Μαζὺ μετὰ τὸν «ἕλθεν τοῦ μηνιέμου» καὶ τὴν «κουστωδία τοῦ Πιλάτου» ἔφευγε γιὰ μὴ μὲρα ὁ βραχνὰς τῆς σκλαβιάς ποὺ θάραινε τὰ στήθη μας ὄλο τὸ χρόνο. Ἀπ' τὴ θεία χαραυγὴ τῆς Ἀναστάσεως, τὸ χαρμόσυνο ἄγγελμα διαλαλοῦσαν στὰ πέρατα τῆς Πόλης τῶν ἀμέτρητων ναῶν της οἱ καμπάνες, κι' οἱ χαρούμενοι πυροβολισμοὶ ἔφθαναν κάποτε σὲ ἀληθινὲς ὁμοβροντίες, τις ὁποῖες καμμιά ἀστυνομικὴ δύναμις δὲ θὰ κατόρθωνε, μὰ οὔτε θὰ τολμοῦσε ποτὲ νὰ ἐμποδίσῃ.

Στὶς ψυχὰς ὄλων τῶν ἀλύτρωτων Ἑλλήνων, ποὺ τοὺς περιμέναν μετὰ τόση λαχτάρα, οἱ πυροβολισμοὶ αὐτοὶ συμβόλιζαν μὴ φανταστικὴ Ἀνάστασι τοῦ Γένους. Καὶ ξέσπανε ἀκράτητῃ ἢ ὁμαδικὴ χαρὰ, κεντρισμένη ἀπ' τὸ διάχυτο δλόγυρα ὀργιαστικὸ πανηγύρι τῆς Ἀνοιξίς.

Τὸ Φανάρι πανηγύριζε τὴ μεγάλη μέρα τοῦ Πάσχα. Σ' αὐτὸ ἔσπευδαν νὰ προσφέρουν τὸν μεγάλο φόρο τιμῆς καὶ προσκυνήματος ὄλοι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἰσχυρῶν τῆς Γῆς — οἱ πρεσβεῦται τῶν Μεγάλων Δυνάμεων καὶ τῶν ὀρθοδόξων κρατῶν μετὰ τὴ μεγάλη τους στολὴ καὶ μετὰ φορτωμένα τὰ στήθη τους ἀπὸ ἀστραφτερὰ παράσημα. Τὰ ἱστορικὰ λιθόστρωτα τοῦ Φαναρίου ἀντηχοῦσαν ἀπ' τὸν ποδοβολητὸ τῶν ἀλόγων ποὺ ἔσερναν λαμπροστολισμένα ἄμαξια. Ὁ Πατριάρχης ὑποδεχόταν ὄλους μέσα στὸν ἱερὸ Πατριαρχικὸ Ναὸ, ντυμένος τὸν χρυσοκέντητο ἱστορικὸ Σάκκο τῆς Τιβεριάδος. Μετὰ τὴ Βυζαντινὴ ἀδαμαντοκόλλητη μίτρα στὸ κεφάλι καὶ τὸ μεγαλόπρεπο παράστημα, σκόρπιζε γύρω του τὴν αἴγλη καὶ τὴ λαμπηδόνα τῶν Βυζαντινῶν χρόνων. Θεματοφύλακας τῆς μεγάλης καὶ τιμιωτάτης κληρονομίας. Ὁ ἱερὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου μετὰ τὴν ἱστορικὴ παρακαταθήκη τῶν Βυζαντινῶν Εἰκόνων τῆς Παμμακαρίστου, τοῦ Χριστοῦ, τῆς Φανερωμένης, τὰ Ἁγία Λεῖψανα, τὴ Στήλη ποὺ ἐφραγγελώθη ὁ Χριστὸς, εὐωδίαζε ὄλος ἀπὸ μύρα πολῦτιμα σμύρνας, ἀλόης, βενζόνης καὶ νάρδου. Σταθμὸς εὐλαβικοῦ προσκυνήματος τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς πρὸς τὸν τιμημένο ἀρχηγὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας.

Καὶ γύρω του οἱ χριστιανοὶ ἔδλεπαν μ' ἔκστασι τὸν ἐθνάρχη τους ν' ἀκτινοβολῇ μέσα στὴν ἀκατάλυτη

ἠθικὴ του πανοπλία. Κι' ἐνιωσαν τις ψυχὰς τους ἀναφτερωμένες νὰ πετοῦν μαζὺ μετὰ τοὺς ἀνοιξιάτικους ἡμέρους μέσα στὸ φῶς ποὺ χρῦσωνε μετὰ τις ἐλπίδες τους καὶ τὰ ὄνειρά τους, τὰ σαρακοφαγωμένα ξύλα τῆς πατριαρχικῆς οἰκοδομῆς, πενιχρῆς κατασκευῆς μιᾶς πνευματικῆς ἐξουσίας ἀκατάλυτης ἀπὸ τοὺς αἰῶνες.

Μὴ τέτοια πανηγυρικὴ μέρα τοῦ Πάσχα στὰ 1910 εἶχε ἔλθει σὲ προσκύνημα στὸ Φανάρι ἓνας μέγας Γάλλος λογοτέχνης καὶ δημοσιογράφος, ποὺ ἦταν καὶ θερμότατος φιλέλληνας. Ὁ Γκαστὸν Ντεσάν, ἀναποκρίτης τοῦ «Χρόνου» τῶν Παρισίων. Ἡ ἐορτὴ αὐτὴ τῆς Ἀναστάσεως μετὰ τὴ Βυζαντινὴ τῆς μεγαλοπρέπεια μέσα στὰ Πατριαρχεῖα τὸν ἄφησε κατάπληκτο. Μὰ τὸ κορύφωμα τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς συγκίνησής του ἦταν ἢ συνομιλία του μετὰ τὸν Πατριάρχη Ἰωακείμ ποὺ τὸν δέχθηκε στὸ ἰδιαίτερό του γραφεῖο μετὰ τὴν τελετὴ τοῦ Πάσχα. Ἦτανε δειλινὸ — «οὔσης ὀνίας τῆς ἡμέρας ἐκείνης» — καὶ οἱ τελευταῖες ἀχτίδες τοῦ ἡλίου ποὺ κατέβαινε νὰ δύσῃ μέσα στὸν Κεράτιο φώτιζαν σὰν οὐρανόπεμπτος προβολεὺς τὴν περήφανη μορφή τοῦ Πατριάρχη. Ὁ Ἰωακείμ φοροῦσε τὸ Ἐγκόλιον μετὰ τὸν Δικέφαλο Ἄετό, ποὺ ἀστραφετὲ μετὰ τὰ διαμάντια του ἐπάνω στὸ μαῦρο ράσο τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ὀρθοδοξίας.

- Πόθεν ἔρχεσθε, Κύριε; ρώτησε τὸν Ντεσάν.
- Ἐρχομαι ἀπὸ τὴν Ρώμην, Παναγιώτατε.
- Καὶ ἔρχεσθε στὴν Νέαν Ρώμην, συμπλήρωσε ὁ Πατριάρχης.

Ἡ συνομιλία τους γινόταν στὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα ποὺ τὴν γνώριζε καλὰ ὁ Ντεσάν, ἀπ' τὸν καιρὸ ποὺ ἔμεινε πολλὰ χρόνια στὰς Ἀθήνας, διευθυντῆς τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς. Τώρα κύτταζε τὸν Πατριάρχη μετὰ προσήλωσι θαμβωμένος.

— Θὰ σὰς κάνῃ ἴσως ἐντύπωσι τὸ ἔνδυμα ποὺ φορῶ, τοῦ εἶπε ὁ Πατριάρχης. Στὸν Καθολικισμό τὸ ἔνδυμα τῶν διακόνων τοῦ Χριστοῦ εἶνε πολὺχρωμο καὶ πολὺμορφο. Τὸ εἶδατε στὴ Ρώμην. Ἐνδύμα ἄσπρο τοῦ Ποντίφηκος, μπλέ, κόκκινο, μὴδ τῶν καρδινάλιων. Μὰ τὸ προνόμιον τοῦ μαύρου ράσου τὸ κατέχω μόνον ἐγώ. Φέρω τὸ πένθος τοῦ Γένους μου! Δὲν διαθέτω οὔτε δπλα, οὔτε τηλεβόλα, οὔτε φρουρὰ μισοφόρων, οὔτε καμμιά στρατιωτικὴ δύναμι, ἐξακολούθησε ὁ Πατριάρχης Ἰωακείμ, ὑπονοώντας τὴν ἐξουσία τοῦ Πάπα. Μὰ εἰσθε Γάλλος, κύριε Ντεσάν, καὶ σὰν Γάλλος θὰ ἐννοήσετε καλλίτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον ποὺ ἔγκειται ἢ δύναμὶς μου. Ἐκπροσωπῶ τὴν Ἰδέαν!

Πέρασαν ἔκτοτε τριανταοκτὼ χρόνια. Ἡ ὄψις τοῦ κόσμου ἄλλαξε δυὸ φορές μετὰ τὸ κοσμογονικὸ πέρασμα δυὸ παγκόσμιων πολέμων. Μὰ κάθε χρόνο μέσα στὶς πτοημένες ἀπ' τὰ γεγονότα ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ἢ Χριστιανικὴ ἀνοιξίς, ποὺ ἀνθίζει αὐτὴ τὴν ἐποχὴ, φέρνει πλῆθος τις μεγάλες ἀναμνήσεις τῶν περασμένων, καὶ μαζὺ τους φέρνει τὴν ἔνθετη ἐλπίδα.

ΣΟΦΙΑ Κ. ΣΤΑΝΟΥΔΗ

Ένα κατασηκτικό ντοκουμέντο

Τὸ ἡμερολόγιο ἐνὸς λιποτάχτη

Τοῦ κ. Στράτη Μυριβήμη

Θὰ σὰς μεταδώσω ἓνα καταπληκτικὸ ντοκουμέντο, ποὺ εἶναι συγχρόνως καὶ ἓνα ἔργο λογοτεχνικὸ μεγάλης ἀξίας. Δημοσιεύθηκε στὴν ἐφημερίδα ποὺ διὰ ζουν κάθε βδομάδα οἱ στρατιῶτες τῆς 11ης Μεραρχίας, καὶ δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ ἓνα ἡμερολόγιο ποὺ δρέθηκε πάνω σ' ἓνα σκοτωμένον στρατιώτη, τὸν Εὐάγγελου Βαφιώτη, ποὺ εἶχε λιποταχθῆσει ἀπὸ τὸ 677 τάγμα γιὰ νὰ πᾶει μὲ τοὺς συμμορίτες. Ἀπὸ τῆς μέρας ποὺ λιποτάχτησε ἄρχισε νὰ γράφει στὸ τεφτεράκι του τὸ ἡμερολόγιο τῶν ἐντυπώσεών του, ὅπως κάμουν πολλοὶ φαντάραι. Ὁ Βαγγέλης Βαφιώτης εἶταν ἓνα νέο παλληκαράκι, ποὺ τὸ παράλαβε ἀπὸ τὰ σχολικὰ θρανία ἢ ΕΠΟΝ, γιὰ νὰ τοῦ γεμίσει τὸ μυαλὸ καὶ τὴ φαντασία μὲ τὰ συνθήματα τοῦ Σλαυικοῦ κομμουνισμοῦ, ὡς ποὺ νὰ τὸν κάνει, στρατιώτη πιά, νὰ σηκώσῃ τὸ δῖπλο τῆς πατρίδας του ἐναντία στὴν πατρίδα του. Ὁ Βαγγέλης αὐτὸς εἶταν ἓνα ἀρκετὰ γραμματισμένο παιδί ἀπὸ τὸ Σουφλί. Ζωηρὸ καὶ ἀτίθασο ἀγόρι τοῦ ἀγνοῦ ἐθνικόφρονα δασκάλου Βαφιώτη. Ἔχει ἀκόμα καὶ μιὰν ἀδερφή δασκάλα, τὸ ἴδιο πατριώτισσα. Τόσο ὁ πατέρας, ὅσο καὶ ἡ ἀδερφή, ἔκαμαν τὸ πᾶν γιὰ νὰ ἀποσπάσουν τὸ παιδί τους ἀπὸ τὰ νύχια τῆς σλαυικῆς ἀράχνης. Δὲν κατόρθωσαν τίποτα. Ἡ προπαγάνδα δούλευε συστηματικὰ τὴν ψυχὴ τοῦ ἐφήβου, ὥσπου τὸ φαρμάκι τῆς διεπότισε ὅλα τὰ κύτταρα τοῦ μυαλοῦ του. Ἄλλως τε ἡ προπαγάντα κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ χρόνια τώρα ἐξασκεῖται ἐλεύθερα, καὶ ὑπὸ τὰς εὐλογίας τοῦ Κράτους, ὀνομάζεται δὲ «ἐλευθερία σκέψεως», «ἐλευθερία τύπου», καὶ προστατεύεται ἀπὸ τὴν πολιτεία τῆς ὁποίας τὰ θεμέλια ὑπονομεύει μὲ δυναμίτη. Ἄς εἶναι.

Πρὶν ἀπὸ μερικὲς μέρες λοιπὸν καὶ ἀκριβῶς στὶς 18 τοῦ Μάρτη τὸ 513 τάγμα, ὕστερα ἀπὸ μιὰ μάχη ποὺ ἔδωσε μὲ τοὺς συμμορίτες, ἔστειλε μὲ τὸν ἀσύρματο τοῦτο ἐδῶ τὸ τηλεγραφικὸ σῆμα πρὸς τὴν 32η Ταξιαρχία:

«ΔΙ' ΑΣΥΡΜΑΤΟΥ

Σῆμα: Ἀπὸ 513 πρὸς 32 Ταξιαρχίαν.

Ὁμάς συμμοριτῶν ἐνέπεσαν 161130 ἡμετέραν ἐνέδραν σημεῖον 331852 εἰς Φουλάρεις, Στόπ. Νεκροὶ συμμοριτῆται ἐπτά. Στόπ. Ἀνεγνωρίσθη ἐκ στρατιωτικῆς ταυτότητος πτώμα λιποτάκτου στρατ. Εὐαγγέλου Βαφιώτη 677 Α.Ο.Μ. Στόπ. Ἐπ' αὐτοῦ ἀνευρέθη ἀρχεῖον Στόπ. Ἀναφέρομεν ἐγγράφως Στόπ».

Τὸ ἀρχεῖον γιὰ τὸ ὅποῖον μιλεῖ ἢ παραπάνω τηλεγραφικὴ ἀναφορὰ τῆς μονάδος 513 εἶναι αὐτὸ τὸ ἡμερολόγιο ποὺ ἀκολουθεῖ: Ἀντιγράφηκε ἀπὸ τὸ τεφτεράκι τοῦ σκοτωμένου χωρὶς ν' ἀλλάξῃ μιὰ λέξη. Ἔνα ἐγγράφο αὐθεντικὸ καὶ σπαραχτικὸ στὸ ὅποῖο μόνον μερικὲς ἀνορθογραφίες ἔχουν διορθωθεῖ.

Ἀκοῦστε το. Εἶναι ἓνα Ἑλληνόπουλο ποὺ μᾶς μιλά ἀπὸ τὸν ἔρμο τάφο του.

ΔΕΥΤΕΡΑ 3 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ. Χθὲς βράδυ φύγαμε ἀπὸ τοὺς φασίστες. Ὁ Καραγγέλης δέλιασε καὶ δὲν ἦρθε στὸ ραντεβού. Βαδίσσαμε ἐγὼ καὶ ὁ Τσιώμης ὅλο τὸ βράδυ. Ὑποφέραμε ἀπὸ τὴν κακοκαιρία.

Φθάσαμε στὴν Κρώμνη. Περιμέναμε νὰ ξημερώσῃ καλὰ γιὰ νὰ μποῦμε μέσα στὸ χωριό, γιὰ νὰ μὴ γίνῃ παρεξήγησις.

Δὲν βρήκαμε ψυχὴ. Ἐρημιὰ.

Τὶ μᾶς ἔλεγε ὁ σύνδεσμος στὰ Γιαννιστὰ πὼς μόλις βγοῦμε ἔξω θὰ εἶναι τὰ φυλάκια τῶν συντρόφων καὶ πὼς στὴν Κρώμνη εἶναι δάσις; Ἴσως θὰ πῆγανε πουθενὰ γιὰ ἐπιχειρήσεις.

Θὰ ἀνάψουμε φωτιά καὶ θὰ κοιμᾶται ὁ ἓνας, ὁ ἄλλος θὰ φυλάῃ. Δὲν ἔχουμε δλέπεις καὶ δῖπλα.

ΤΡΙΤΗ 4 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ. Εὐτυχῶς ποὺ ξημέρωσε. Πολλὸ τρομάξαμε τὴ νύχτα μοναχοὶ μας σ' αὐτὸ τὸ ἄδειο χωριό.

Μεσημέρι καὶ μᾶς ἔκοψε ἡ πείνα.

Ὁ Τσιώμης ἄρχισε νὰ γκρινιάζῃ πὼς τὸν πῆρα στὸ λαιμὸ μου. Δὲν ἔχει κουράγιο. Ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ φαίνεται κανεὶς; Καὶ ποῦ εἶναι οἱ ἀποθήκες καὶ οἱ ἐφοδιασμοὶ καὶ οἱ φοῦρνοι ποὺ κάνουν ψωμί γιὰ τὰ παιδιά; Τὶ μᾶς ἔλεγαν στὰ Γιαννιστὰ;

Μπᾶς καὶ μᾶς γέλασαν ἢ εἶναι ἄλλοῦ καὶ δὲν ἠθελαν νὰ μᾶς τὸ ποῦν γιὰ τὸ δὲν μᾶς εἶχαν ἐμπιστοσύνη;

Μάννα μου, τί πείνα ποὺ ἔχω! Καὶ ἔρχεται τὸ βράδυ τρέμω. Μὲ νευριάζει καὶ ὁ Τσιώμης ποὺ κλαίει σὰν μικρὸ παιδί.

ΤΕΤΑΡΤΗ 5 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ. Σκάψαμε στὰ χωράφια καὶ ἤβραμε πατάτες, τίς ψήσαμε καὶ φάγαμε. Δὲν ἔχουμε ἄλατι. Θὰ τὸν δεῖρω τὸν Τσιώμη γιὰ τὸ μὸς θυμίζει τὸ φαί τοῦ λόχου. Λέει πὼς θὰ γυρίσῃ πίσω. Θὰ ἀνεβούμε στὸ ὕψωμα, μπᾶς καὶ δοῦμε κανένα φίλο.

ΠΕΜΠΤΗ 6 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ. Τοὺς ἤβραμε. Εἶναι μιὰ γιάφκα ἀπὸ καμμιά εἰκοσαριά. Δὲν μένουμε στὸ χωριὸ γιὰ τὸ φοβοῦνται τοὺς φασίστες μὴν τοὺς κλείσουν. Ἔχουν μιὰ καλύβα ἐδῶ πάνω στὸ ὕψωμα—Κρίμπινικ τὸ λένε τὸ μέρος. Ἀλλὰ ἦταν καὶ γιὰ γέλοια καὶ γιὰ κλάματα τὸ πὼς ἀνταμώσαμε. Μᾶς πῆραν γιὰ ἀνιχνευτὲς καὶ ἄρχισαν νὰ ρίχνουν. Ἦταν πολλὸ μακριὰ. Φύγανε κ' ἀπὸ τὸ ὕψωμα γιὰ τὸ φοβήθηκαν πὼς εἴμαστε πολλοί. Εἶδαμε καὶ πάθαμε μὲ τίς πετσέτες ὥσπου νὰ συνεννοηθοῦμε καὶ ἀνταμώσουμε.

Πάγωσε ἡ καρδιά μου. Πιὸ βρώμικους καὶ κουρελῆδες ἀνθρώπους δὲν ἔχω ἰδεῖ. Ἀλλὰ ὁ Δημοκρατικὸς Στρατὸς δὲν θὰ εἶναι ἔτσι.

Τέλος πάντων ἔχουμε παρέα καὶ αὔριο θὰ μᾶς πᾶνε στὸν καπετάνιο. Γιὰ φαί δὲν λένε τίποτε. Αὐτοὶ κάτι μασᾶνε. Εἶναι καλαμπόκια βρασμένα.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 7 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ. Κοιμηθήκαμε. Τὸ πρωτὸ ἔγινε μεγάλη φασαρία γιὰ τὸ Τσιώμη ἔχασε τὸ σακκίδιο μὲ ὅλα του τὰ πράγματα. Κόντεψε νὰ τὸν βαρέσουν οἱ ἄλλοι γιὰ τὸς πρόσβαλε. Ἔχασε καὶ τὰ ἄρβυλά του. Καλὰ ποὺ ἐγὼ δὲν τὰ ἔβγαλα... Σηκωθήκαμε καὶ θαδίζουμε. Βρέχει κιόλας. Εἶναι ὅλο ἀνήφορος. Τοῦ κόβονται τὰ πόδια γιὰ τὸ δὲν ἔχει φαί. Ὁ Τσιώμης εἶναι γιὰ λύπησις. Περπατᾶ μὲ τίς κάλτσες. Μᾶς ὀδηγεῖ ἓνας ποὺ τὸν φώναζαν καπετάνιο. Εἶναι καμμιά 40ριά χρονῶν, γερὸς ἀντρας, ἀλλὰ γεμάτος ψεῖρα. Μοῦ πῆρε τὸ ρολόι τοῦ χεριοῦ. Θὰ μοῦ τὸ δώσῃ, λέει, ὅταν φθάσωμε γιὰ τὴν ὥρα. Ἐνύχτισε καὶ περπατᾶμε. Τὸ βράδυ μένουμε σὲ κάτι βράχους ἀπὸ κάτω. Ἀνάβουμε φωτιές, ἀλλὰ μᾶς περουνιάζει τὸ κρύο. Μᾶς δώσανε καὶ φάγαμε καλαμπόκι βρασμένο. Ὁ Τσιώμης δὲν εἶναι καλὰ. Ἔχουν ματώσει τὰ πόδια του. Ἔχει καὶ πυρετό.

ΔΕΥΤΕΡΑ 10 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ. Ἀκόμα μένουμε στὰ Μ. Λειβάδια μέσα στὰ ἐρείπια. Τρῶμε συνέχεια πατάτες βραστές. Νᾶχαμε ἄλατι!...

Ὁ Τσιώμης δὲν εἶναι καλὰ, ἔχει πυρετὸ πολὺ, παρμιλάει καὶ λέει κρυβέντες ποὺ μπορεῖ νὰ βροῦμε τὸ μπελά μας. Τοῦ πῆραν καὶ τὴν κουβέρτα του. Δὲν μπορῶ νὰ μιλήσω. Εἶδα τὰ ἄρβυλά του. Τὰ φοράει ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀντάρτες ποὺ τὸν φώναζαν «Πουλι» καὶ ἔχει τόμιγκαν.

Τὸ ρολόι δὲν μοῦ τὸ γύρισε ἀκόμη. Ὁ καπετάνιος ὁ μεγάλος ἔπρεπε νὰ ἔλθῃ, γιὰ νὰ τελειώσουν τὰ βᾶσανά μας.

ΤΕΤΑΡΤΗ 12 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ. Ἦρθε χθὲς τὸ ἀπόγευμα μὲ 100 παλληκάρια. Εἶναι καὶ κοπέλλες μαζύ τους. Ἐφεραν καὶ τρόφιμα σὲ ζῶα. Ἀργησαν γιὰ τὴν πῆγαν καὶ χτύπησαν τοὺς Νερόμυλους. Μᾶς δέχθηκε καλὰ. Τοῦ εἶπα ὅτι ἤξερα γιὰ τοὺς φασίστες. Τὸν λένε

«Τσιχ-Βασίλη». Εἶναι ξακουστὸς στὸ Πάικο καὶ τὴν Τζένα. Μοῦπε ὅτι θὰ μὲ κάμῃ ὀμαδάρχη καὶ σιγὰ-σιγὰ θὰ ἔχω προαγωγή. Γιὰ τὸ ρολόι δὲν τοῦπα τίποτε ἀκόμη. Γιὰ τὸν Τσιώμη μονάχα μοῦπε. «Τὶ τὸν ἔφερες ἀφοῦ εἶναι ψοφῆμι;» Μιλήσαμε ὡς ἀργὰ τὸ βράδυ. Κόναμε σχέδια γιὰ νὰ χτυπήσουμε τὰ Γιαννιστὰ. Θὰ τοὺς ὀδηγήσω ἐγὼ. Φάγαμε κρέας βραστό. Ἄχ νὰ εἶχαμε ἄλατι!...

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 14 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ. Πολλὸ στεναχωρήθηκα χθὲς. Ὁ Τσιώμης δὲν εἶναι καλὰ καὶ κανεὶς δὲν τὸν κυτᾶει. Εἶχα καὶ μιὰ φασαρία μ' ἓναν. Πῆγε νὰ διάσῃ μιὰ γυναῖκα ἀπ' αὐτὲς ποὺ ἔφεραν ἀπὸ τοὺς Νερόμυλους. «Τὶ σὲ νοιάζει ρέ, ἀδερφή σου εἶναι;» καὶ σήκωσε τὸ δῖπλο. Πῆγα στὸν Καπετάνιο. Μοῦπε νὰ μὴν ἀνακατέβομε.

ΣΑΒΒΑΤΟ 15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ. Τὸν Τσιώμη τὸν πῆρανε δυὸ καὶ τὸν ἔβαλαν σὲ ἓνα μουλάρι. Δὲν μὲ ἄφηναν νὰ τοῦ μιλήσω, νὰ τὸν δᾶλω νὰ καθίσῃ καλὰ. Τὸν ἔβαλαν σὰν σακκὶ μ' ἄλευρι. Θὰ τὸν πᾶνε στὸ ἀναρρωτήριον στὴν Τζένα, λέει.

Μοῦ σπάρραξε τὴν καρδιά μὲ τὴν φωνὴ ποὺ ἔβγαλε: «Μὴ μ' ἀφήνεις Βγγέλη». Εἶπα στὸν καπετάνιο γιὰ τὸ ρολόι ποὺ μοῦ πῆρανε, φώναξε, ἔδρισε καὶ τὸ πῆρε αὐτὸς, δὲν μοῦ τῶδωσε.

Γυμνάζω τὴν ὀμάδα μου. Ἀπὸ φαί, κρέας μισοβρασμένο. Αἶ καὶ νὰ εἶχαμε λίγο ἄλατι!...

Σάββατο 15 Φεβρουαρίου. Ἐτοιμαζόμαστε νὰ κατέβομε γιὰ τὰ Γιαννιστὰ. Εἶδα ἓνα καὶ φοράει τὰ ροῦχα τοῦ Τσιώμη. Τῶπα στὸν καπετάν Βασίλη. Ἐμαθα καὶ τὸ πρῶτο ὄνομα: Βασίλης Σαλατιδάς, ἀπὸ τὴν Ἰδομένη. «Τοῦ πῆραμε, μοῦ εἶπε, τὰ στρατιωτικὰ καὶ τοῦ δώσαμε πολιτικὰ γιὰ νὰ μὴ τὸν περάσουν πιὸ πέρα γιὰ αἰχμάλωτο στρατιώτη».

ΔΕΥΤΕΡΑ 16 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ. Φθάσαμε στὴν Κρώμνη. Τὸ βράδυ θὰ χτυπήσουμε τὰ Γιαννιστὰ. Ἄμα πετύχουμε θὰ γίνω Διμοιρίτης. Τώρα μάλιστα. Ἀρχίζω καὶ παίρνω κουράγιο γιὰ τὴν εἶχα ἀπελπισθῆ. Μαζύ μου ἔχω τὸ Νίκο, ἓνα καλὸ παιδί ἀπὸ τὰ Γιαννιστὰ. Μπορῶ νὰ συνεννοηθῶ μ' αὐτόν. Ἔχει τελειώσει καὶ τὸ γυμνάσιο.

ΤΡΙΤΗ 17 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ. Δὲν ἔγινε χθὲς τὸ χτύπημα γιὰ τὸ ὅτι τῶσκαν τρεῖς καὶ φαίνεται νὰ μᾶς προδώσουν. Φύγαμε γρήγορα γιὰ τίς Τρεῖς Μπαρές. Μὲς τὰ κορίτσια δυὸ-τρεις ἀξίζουν. Ἡ μιὰ εἶναι ὅλο μὲ τὸν καπετάνιο. Χθὲς τῆς ἔδωσα ἓνα κασκὸλ ποὺ εἶχα καὶ τὸ ἔκαμε σκούφια γιὰ τὸ δὲν φοροῦσε τίποτα καὶ κρύωνε. Τὴ λυπήθηκα. Δὲν μοῦπε εὐχαριστῶ ἀλλὰ μὲ κύτταξε μὲ ἀπορία.

ΤΕΤΑΡΤΗ 18 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ. Μείναμε ὅλη τὴ νύχτα. ἔξω. Μᾶς τάραξε τὸ κρύο. Τὰ μεσάνυχτα χά-

λασε ο κόσμος στο τουφεκίδι. Φαίνεται ότι ήταν άγριογούρουνα που τα πέρασαν για επίθεση του στρατού. Ο Νίκος ήταν μαζί μου και μου είπε κάτι πράγματα που μου κόψαν τα γόνατα. "Αν είναι έτσι ο Δημοκρατικός Στρατός, σάν και τούτους, χαθήκαμε.

ΣΑΒΒΑΤΟ 21 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ. Η πείνα μάς έβρισε. Πέθανε ένας από δυσεντερία. Ούτε τον θάψανε. Ο Νίκος μου λέει, ότι τον Τσιώμη τον ξεκαθάρισαν. Έτσι κάνουν για όλους δσους άρρωσταίνουν που δεν είναι παλιά στελέχη. Τώρα εξηγώ και γιατί είδα να φορούν τα ρούχα του. Άρχισα να μετανοιώνω, αλλά τώρα με πήρε το ρέμα. Δεν μπορώ να κάμω πίσω. Απόψε θα έπιθεθούμε στο Μυλότοπο, που είναι ένα φυλάκιο από φασίστες.

ΚΥΡΙΑΚΗ 22 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ. Πήγαμε χθές στο Μυλότοπο.

Ο καπετάνιος έμεινε στην Κρώμνη.

Δεν ήταν στρατός.

Λυπήθηκε η ψυχή μου από το κακό που κάνανε στον κοσμάκη. Και μου φαίνεται πως οι περισσότεροι εκεί είναι δικοί μας. Αλλά τούτοι δεν ξέρουν δικούς μας και ξένους.

Σου παίρνουν, τι έχεις και νάσαι ευχαριστημένος αν γλυτώσεις τη ζωή σου. Φάγαμε κρέας, αλλά πάλι χωρίς αλάτι.

Ο καιρός έφτιαξε. Τα δσα δλέπω δεν μ' άρέσουν. Έχει δίκιο ο Νίκος σε πολλά. Υπομονή.

ΤΕΤΑΡΤΗ 24 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ. Μένουμε πάντα στη Κρώμνη. Έπιασα κι' εγώ ψείρα άφθονη. Να μη πάρω από το λόχο λίγη ψειρόσκονη! Καλά που έχω και τη μηχανή μου και ξυρίζομαι και κάπως διαφέρω από τους άλλους. Άρχισαν να χαλάνε και τα άρβυλά μου. Και τώρα θέλω να φαίνομαι γιατί έπιασα σχέσεις με την κοπέλλα που τής έδωσα το κασκόλ. Ήλθε το βράδυ μόνη της στο γιατάκι που μένω εγώ και ο Νίκος. Μας είπε πως την έδιωξε ο καπετάνιος γιατί πήρε κάποια από τις καινούργιες που πήραμε από το Μυλότοπο. Έτσι συνηθίζεται εδώ. Αλλάζουν. Δεν είναι άσχημη κοπέλλα. Αμα πλυθή και κτενισθή θά- ναι και όμορφη. Η ιστορία της είναι λυπητερή.

Ήταν μαθήτρια στη Θεοσνίκη. Ήταν γραμμένη στην ΕΠΟΝ. Τους σήκωσαν τα μυαλά και γγήκαν τρεις στο βουνό. Νόμιζαν πως θα πάνε δακτυλογράφοι ή νοσοκόμοι ή κάτι τέτοιο. Αλλά γελάστηκαν. Τις είχαν για ψυχαγωγία να πούμε. Η μιá σκοτώθηκε από άεροπλάνα. Η άλλη μισοτρελλάθηκε και δεν ξέρει που είναι. Αυτήν, τη δεύτερη βραδυά την έβρισε ένας καπετάνιος και την είχε κάμποσο καιρό. Έπειτα την έδωσε σε ένα διμοιρίτη. Και πριν ένα μήνα την πήρε τούτος ο καπετάνιος ο Τσίχ-Βασίλης. Τώρα την έδιωξε και αυτός και ήλθε σε μάς.

Τα λέει όλα σάν να μιλά για μιá ιστορία που εστάθη σε κάποια άλλη και όχι στην ίδια. Μιλάμε έως άργα το βράδυ. Αρχίζει και ο Νίκος τις ιστορίες, θυμάται το σπίτι του, τη μάνα του, και τον πιάνει το παράπονο. Και σε λίγο και ή κοπέλλα.

Κλειώ τη λένε, αρχίζει κι' αυτή ένα βουδδ κλάμα. Μου σπαράζει την καρδιά και δγαίνω έξω. Με ακολουθά ο Νίκος. Τα λέμε. Έτσι μούρχεται, σύμφωνος και ο Νίκος, να το σκάσωμε, να πάμε να παραδοθούμε. Δεν την υποφέρω πιά αυτή τη ζωή. Τι έκαμα...

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 28 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ. Δεν με πιάνει ύπνος. Χτυπώ το κεφάλι μου για, τι έκαμα. Ο λόχος, μπροστά σε τούτη την κόλαση που ζω, ήταν παράδεισος. Με έκαμαν και διμοιρίτη στο πόδι του Τάσου που σκοτώθηκε τις προάλλες. Αλλά τώρα μούφυγε ή κάψα.

Έχω 20 παιδιά. Από αυτούς οι τέσσερεις είναι πραγματικοί κακούργοι. Τρεις είναι Βούλγαροι ή Σέρβοι, ούτε ξέρω ούτε μπορώ να συνεννοηθώ στη γλώσσα τους. Οι άλλοι είναι κάτι παλιόπαιδα που μου φαίνεται ότι γυρεύουν ευκαιρία να το σκάσουν.

Η Κλειώ είναι τώρα φιλενάδα μου, τη λυπάμαι. Θα με δάλη σε μεπλά, γιατί μου λέει και το δλέπω και εγώ πως δεν την άφνουν ήσυχη. Μένουμε επάνω στο βουνό, σε κάτι καλύδια. Ήλθε και κάποιος από την Τζένα που φαίνεται πιό μεγάλος καπετάνιος. Φοράει και μπότες, αλλά ξύνεται και αυτός συνέχεια. Μας κάνει διαφώτιση. Τα γράμματα τζμαθε στο βουνό γιατί δεν ξέρει τι λέει. Το καλοκαίρι λέει θάμαστε στη Θεοσνίκη. Τρίχες. Νάχαμε λίγο αλάτι για τις βραστές πατάτες, καλά θάταν.

ΚΥΡΙΑΚΗ (Έδώ δεν βάζει ήμερομηνία). Έπειτα από τη διαφώτιση είχαμε σπουδαία πράματα. Μας έφυγαν το βράδυ επτά μαζύ με τον έπιλοχία του λόχου. Μας πήραν και δύο Μπρέν. Είναι να γελάει κανείς αν δεν ήταν για κλάματα.

Ο Καπετάν Βασίλης έσκοτώσε δύο με το πιστόλι, γιατί ήταν χωριανοί αυτών που φύγανε και έπρεπε λέει να τον ειδοποιήσουν για, τι γινότανε. Πριν συνέλθουμε από αυτό, μάς μπλοκάρησε και ο στρατός. Διαλυθήκαμε. Φεύγω από μιá χαράδρα εγώ, ή Κλειώ και ο Νίκος.

5 ΜΑΡΤΙΟΥ. Ήλθαμε με την ψυχή στο στόμα εδώ στην Τζένα, στο Άρχηγείο. Μετρηθήκαμε, λείπουν 24. Δεν μπορούμε να ξεκαθαρίσουμε τί έγιναν. Άλλος λέει ότι είδε τον τάδε σκοτωμένο, άλλος ότι ήσαν μαζύ έως χθές. Έχουμε τα χάλια μας. Αντι για παπούτσια έχω δέσει τα πόδια μου με λουρίδες. Ο Νίκος είναι χειρότερα από μέ. Έχει πάρει τον κατήφορο. Λιώνει. Όλο μου λέει να φύγωμε. Να πάμε να παραδοθούμε. Το σκέπτομαι, αλλά πάλι φοβάμαι.

7 ΜΑΡΤΙΟΥ. Μας έκαμαν διανομή ίματισμού. Φαίνεται ότι πλιατσικολόγησαν κάποιο χωριό και έτσι μάς έφεραν ειδών ειδών πράγματα. Πήρα και εγώ μιá κάπα, παπούτσια περιμένουμε από τη Σερβία. Η Κλειώ λείπει από χθές το απόγευμα.

10 ΜΑΡΤΙΟΥ. Έτοιμαζόμαστε για να πάμε πάλι στο Πάικο. Μας έδωσαν τριάντα καινούργιους. Δεν τους δώσαμε ακόμα δπλα γιατί είναι «βιαίως στρατολογηθέντες» και μπορεί να μάς φύγουν με τα δπλα μαζύ. Το μεσημέρι γύρισε ή Κλειώ άγνωριστη. Τη ρωτώ που ήτανε και δεν μου λέει. Κλαίει συνέχεια. Θα την διώξω. Την λυπάμαι μονάχα.

Από φαί πάμε καλύτερα. Φάγαμε και λίγο ψωμί. Σά λάσπη βέβαια είναι, αλλά δεν είναι και καλαμπόκι βρασμένο. Αν είχαμε και αλάτι... θυμάμαι το ψωμί του στρατού και με πιάνει θλίψη. Πώς τα φανταζόμουν τα πράγματα και πως είναι! Αν μπορούσα να γύριζα στο λόχο μου στο στρατό, θάμουνα ο καλύτερος στρατιώτης. Τι δίκηο είχες πατέρα...

11 ΜΑΡΤΙΟΥ. Δεν φύγαμε γιατί μάς λιποτάκτησαν πάλι τέσσερες. Και το μεγάλο κακό, ή Κλειώ σκοτώθηκε. Τώρα καταλαβαίνω πως την αγαπούσα. Άλλοι λένε πως πήγαινε να το σκάση και την σκότωσε ο σκοπός. Άλλοι πάλι πως δεν άνθεξε που την κυνηγούσαν κάποιοι σύντροφοι μεθυσμένοι και έπεσε στο ποτάμι. Θέλω να την ιδώ, αλλά μούχουν δυο σκοπούς. Είμαι λέει υπό κράτησιν. Μη χειρότερα, αυτό μου έλειπε νάχω και φασαρίες. Κρύβω αυτό το ήμερολόγιο κάτω από πέτρες.

12 ΜΑΡΤΙΟΥ. Μου κάνουν ανάκριση. Κατάλαβαίνω τί έγινε. Ήυραν επάνω στην Κλειώ αυτό το σημείωμα: «Βαγγέλη, είσαι ο μόνος άνθρωπος που ήύρα μέσα σ' αυτούς τους κακούργους. Έγώ δεν βαστώ πιά. Σου ζητώ μιá τελευταία χάρη. Φύγε—φύγε. Πήγαινε κάτω και ή πατρίδα θα σε συγχωρήσει. Φύγε δσο είναι καιρός. Πες τί είδες. Πες να μη γελασθή κανείς. Έάν θέλεις να μάθης ποιá ήμουν πριν γίνω έτσι, να πäs στη Θεοσνίκη όδδς Έγνατίας αριθ..... και να ζητήσης να δής τη φωτογραφία μου. Πες στη μάνα μου να με συγχωρήσει. Μήν της πής πως κατήντησα. Βαγγέλη φύγε—φύγε, εγώ πεθαίνω...»

Αν και μούρθαν δάκρυα στα μάτια, είχα την έξυπνάδα να βρίσω την πεθαμένη: «Βρέ τη σκύλα, είπα, καλά έκαμα και την έδιωξα...» Αυτό και ή καλή διαγωγή που έδειξα έως τώρα με γλύτωσαν. Μου άνεθεσαν όμως μιá μεγάλη δουλειά.

Βράδυ. Δεν μπορώ να κοιμηθώ. Το πρόσωπο της Κλειώς είναι επάνω μου όχι πιά της βρώμικης και κουρελούς που ήξερα, αλλά μιās Κλειώς, που είναι με τις πλεξούδες της, με το μαύρο της φόρεμα και τον άσπρο γιακά, μιá χαριτωμένη

μαθήτρια. Ρωτώ τον Νίκο και μου λέει: «Τις μέρες που έλειπε ή Κλειώ την είχαν στον άλλο λόχο. Την πήραν δια της βίας και τη χάρηκαν δλοι». Όταν γύρισε τα είπε στο Νίκο, αλλά τον ώρκισε να μη μου πη τίποτε. Το κακόμοιρο το κορίτσι! Τι ήθελε στο Δημοκρατικό Στρατό και άφησε το σπίτι της... Και εγώ πάλι ο άτιμος τί ήθελα... Καταλαβαίνω πως την αγαπούσα την Κλειώ. Από σήμερα, Δημοκρατικέ Στρατέ, δηλαδή δλοι οι κακούργοι που λεγόσαστε έτσι, θάχης μέσα σου έναν έχθρό, που θα ζητά άφορμή να σε χτυπήσει. Ορκίζομαι, πατρίδα μου, συγχώρεσε με, γυρίζω πίσω σε σένα. Δέξου με...

13 ΜΑΡΤΙΟΥ. Αποφάσισα. Θα κάνω το θηρίο. Έπαναστάτης σάν κανένας άλλος όσπου νάρθη ή ώρα.

15 ΜΑΡΤΙΟΥ. Η νέα μου ταχτική πιάνει. Ο καπετάνιος μου έμπιστεύθηκε ότι θα χτυπήσουμε τα Γιαννιτά. Αύριο θα πούμε το σχέδιο. Συμφωνήσαμε με το Νίκο. Θα τρέξη μπροστά. Θα δώση όλα τα στοιχεία ώστε νάχουν μπλοκαριστή οι δρόμοι από το Στρατό και εκεί θα πιαστούμε δλοι σάν ποντίκια στη φάκα. Πιστεύω έπειτα από αυτό θα με συγχωρέσουν. Έτσι θα εκδικηθώ τον Τσιώμη, την Κλειώ και όλους που πάνε άδικα από τους κακούργους. Μπορεί και να χτυπηθώ να σκοτωθώ. Καλύτερα παρά αυτή ή ζωή. Έτσι θα ξεπλύνω και τη ντροπή της λιποταξίας μου. Κουράγιο ένα δυο μέρες, ακόμη. Να βοηθήσει ο Θεός μονάχα.

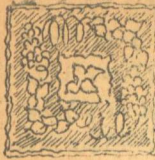
16 ΜΑΡΤΙΟΥ. Εν τάξει. Το βράδυ θα χτυπήσουμε τα Γιαννιτά. Το πρωί που θα ξεκινήσουμε ο Νίκος θα κόψη δρόμο και το απόγευμα θα είναι ειδοποιημένος ο στρατός. Του τα είπα λεπτομερώς όλα. Πετάει από τη χαρά του ο κακόμοιρος. Θεέ μου, κάνε να πετύχη το σχέδιό μου και να ζήσω, να δώ πίσω τους δικούς μου με ψηλά το κεφάλι, σάν καλός και τίμιος στρατιώτης. Απόψε από τα Μ. Λειβάδια θα κατέβουμε στο Πηγάδι. Αποστόλης, δπου θα μείνωμε δλη την ήμερα.

Φεύγουμε σε μιá ώρα.

.....
Έδώ τελειώνει το ήμερολόγιο του Βαγγέλη Βαφιώτη. Μιá σφαίρα έλληνική ήρθε να δόση την άναπαυση στην παραστρατημένη του ύπαρξη και την κάθαρση στο δράμα του.

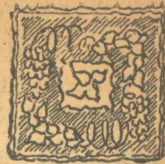
Καθένας μας άς σκεφθή, μόνος με τη συνείδησή του, αν έχει ένα μικρό ή μεγάλο μέρος ευθύνης και συνενοχής στο δράμα αυτού του παιδιού, που είναι το δράμα χιλιάδων έλληνοπούλων. Το παιδομάζωμα δεν είναι τώρα που άρχισε. Το παιδομάζωμα γίνεται χρόνια τώρα κάτω από τη μύτη του κράτους. Και εξακολουθεί να γίνεται σήμερα ακόμα μέσα στην Αθήνα.

ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΥΡΙΒΗΛΗΣ

Εθνική ατομική αρωτοβουζία

Του κ. Νικ. Προεστοπούλου

Προκειμένου να μιλήσουμε για την ήθικη αξία του ιστορικού μας Έθνους, ως αρχίζουμε από τα μειονεκτήματά μας, για να μη διστάσουμε να εξάρουμε περήφανα και το άφθαρτο μεγαλείο της Εθνικής μας ψυχής.

Από την πανάρχαια Έλληνική καταγωγή μας κληρονομήσαμε πολλά ανθρώπινα ελαττώματα και ελλείψεις. Μάλιστα η πολυχρόνια σκλαβιά μας, από την Άλωση της Κωνσταντινουπόλεως και έδω, μās κληροδότησε και άλλα κακά. Παρουσιάσαμε μέσ' στους αιώνες μας, σά φυλή, έπιπολαιότητες, άδεξιότητες, πείσματα βρια έπιζήμια στο Έθνος, κι' από τις σκλαβιές και τις κατοχές αναγκαία παρουσιάζουμε κάποτε το ψέμα και της δυσπιστίας την πονηριά.

Μά ή αξία της ουσίας του Έθνους του Έλληνικού σέ τίποτα δέν έμειώθηκε από τούτες τις δευτερότερες κι' ευκόλοσθητες έλλείψεις του Έθνικού στοιχείου από τον πίνακα της άρετης.

Η άρετή, ή Έθνική άρετή, μέσ' την Ελλάδα γεννήθηκε, εκεί ριζοδόησε και από την Ελλάδα μεταφυτεύτηκε σ' όλα τα νεώτερα Έθνη της Γης.

Όμως το σπέρμα της αιώνιας Άρετης το κράτησεν ή Ελλάδα μόνη. Καθώς το δείξαν οι αιώνες και οι έποχές μονάχα έδω σέ τούτη τή φτωγή γωνιά που την κράζουμε Ελλάδα στάθηκε άνόθευτο το ανθρώπινο Πνεύμα. Έλεύθερο από ύλιστικές θεωρίες, λυτρωμένο από έπιβολές ομαδικής άλύγιστης πειθαρχίας κι' όποιας μορφής στέρηση έλευθερίας.

Όρθιο κι' άδιάλλακτο το πνεύμα της Έλευθερίας, κι' άνορμηγευτη ή θεόπνευστη ατομική Έθνική πρωτοβουλία.

Μίαν ήμέρα μέσ' στην Κατοχή κάποιοι καμαρωτοί των Ναζιτών, θλιβεροί Φασίστες πουχαν φορτώσει ένα διαλεχτόν έσμο από τιμημένους Έλληνες άξιωματικούς, πολεμιστές της Άλβανίας, σ' ένα ύπηρετικό στους πάτρωνές τους καράδι και τούς μεταφέρανε στην έξευτελισμένη τους φασιστική Πατρίδα, ξετσιπίπτα, σαν αίχμάλωτους, τούς έκθέσανε στον τορπιλισμό και το χαμό. Μέσα σ' αυτούς τούς πολύτιμους της Ελλάδας νεκρούς ήτανε κι' ο Δαδάκης. Ο Συνταγματάρχης, που με την πρωτόβουλη άντεπίθεσή του την 1ην Νοεμβρίου του 40 στην Πίνδο, σήμανε πρώτος την άνατροπή της Φασιστικής Στρατιάς, που θάρεψε πώς θα βολέσει να πλευροκοπήσει και να υποτάξει την Ελλάδα.

Είναι παγκόσμια πιά κοινή συνείδηση, πώς το

άφθαρτο τρόποιο της νίκης των βορειοηπειρωτικών βουνών του 40-41 τώστησε άκέρια, σύσσωμη κι' ένωμένη ή άδάμαστη Έλληνική ψυχή. Κανενός ατομικού παράγοντα ή δράση δέν ταιριάζει να εξαρθεί ξεχωριστά μέσ' στον άπρόσωπο ένιατον αυτόν Άθλο. Μήτε από μόνη την πολιτική ήγεσία, μήτε από τις ίκανότητες μιας στρατιωτικής διοικήσεως, μήτε από μόνο κατάλληλα πρόσωπα στην κατάλληλη θέση έπιτυγχάνονται τέτοια θαύματα σαν την Έθνική μας άστραπή, που από τα βράχια της Πίνδου καταύγασε έκτυφλωτικά άκέρια την άχνόφωτη ανθρωπότητα των ήμερών εκείνων. Μονάχα το σύσσωμο κι' άδιάσπαστο Έθνικό σθένος θαυματουργεί ιστορικά. Όσο όμως είναι τούτο μια αιώνια άδιάφυστη άλήθεια, άλλο τόσο συντρέχει πλάι της μια άλλη ισάξια άλήθεια. Πώς μόνον Έθνη με πραγματική συναίσθηση της ατομικής έλευθερίας και πρωτοβουλίας μπροούν να αξιοποιήσουνε το θαυματουργό στοιχείο του ομαδικού Έθνικού σθένους. Πόσοι λαοί μέσ' στην Παγκόσμια ιστορία άρτια οργανωμένοι, σκληρά πειθαρχημένοι και συγκροτημένοι και με σύμπνοια ένικη δέ συντρίφτηκαν και σόύσανε γικτι κι' από ιδιοσυγκρασία κι' από συγκρότησιν ένικη δέν ήταν προικισμένοι με συνείδηση ατομικής έλευθερίας κι' ατομικής πρωτοβουλίας. Μά ο λαός που συγκροτεί το Έθνος το Έλληνικό είχε και έχει μέσα στο αίμά του ενεργά και ξάστερα την άνόθευτη έννοια της ατομικής έλευθερης πρωτοβουλίας. Και με το πνεύμα αυτό στέριωσε το χαλύδιδινο σκελετό του Έθνικού σθένους, σέ τεράστιες ιστορικές στιγμές, ως το σημείο να μπορεί ν' αναχαιτίζει αιώνες τώρα σοφά συγκροτημένους κι' οργανωμένους μηχανικούς κολοσσούς, γιατί οι πειθαρχημένες αυτές μηχανικές δυνάμεις ήταν τέλεια στερημένες από κάθε συνείδηση ατομικής πρωτοβουλίας και έλευθερίας.

Δαδάκης—Πίνδος!
Ποιός από μās δέν έχει κάμει πίστη του τή δίλεξη αυτή φράση, τή μυστηριώδη και τεράστια, που την άκουμε και κλίνουμε μπροστά της με θρησκευτικό σεβασμό το γόνατο, χωρίς οι πιό πολλοί να ξέρουμε το γιατί. Δέν υπάρχει ούτε ένα άπ' τα παιδιά μας που ύπηρετούνε στις ήρωικές μας σημερινές στρατιωτικές μονάδες που να μην τούδωσαν μια κάποια νύχτα στη φρουρά του, ή στη σκοπιά του, σά σύνθημα και παρασύνθημα τις δυο αυτές λέξεις: Δαδάκης—Πίνδος, Πίνδος—Δαδάκης. Μās εξήγησε όμως κανένας; Άναπτύχθηκε σέ καμιά θεωρία λόγου, ξάστερα και

σωστά, γιατί τόνομα του ήρωικού συνταγματάρχη Δαδάκη, συνδυασμένο με τα ύψώματα της Πίνδου, πρέπει να είναι για όλους μας σύμβολο έρω και να μπαίνει στα έμπιστευτικά συνθήματα των στρατιωτικών μας μονάδων;

Κάποιοι μέσ' άπ' τον τύπο θα μās εξιστόρησαν κι' άλλοι, στρατιωτικοί, θα άναπτύξαν στο στρατεύμα την ήρωική στάση του Δαδάκη, που βρέθηκε Διοικητής άνεξαρτήτου άποσπάσματος στην Πίνδο στις 28 Οκτωβρίου του 40, όταν ή πάνοπλη με τα σύγχρονα όπλα μεραρχία Τζούλια των «Άλπινι» του Μουσολίνι παραβίασε, από τον τομέα του πρώτα, τις πύλες της Πατρίδας μας.

Δέ φτάνει όμως αυτό που άκούσαμε σαν πολίτες από τον τύπο ή σά στρατιώτες από τή θεωρία του λόγου για να φωτιστούμε στην περίπτωση Δαδάκη.

Ο συνταγματάρχης Δαδάκης, που βρέθηκε Διοικητής άνεξαρτήτου άποσπάσματος στην Πίνδο άπάνω στην εκδήλωση της Ιταλικής εισβολής, έκτελώντας έντολές του Έλληνικού Έπιτελείου, από τις 28 ως τις 31 Οκτωβρίου συνέπτυσε τις ύπό τις διαταγές του δυνάμεις σέ δσα ύψώματα της Πίνδου άπομέναν πίσωθέ του.

Όμως την 1ην Νοεμβρίου ο έμπνευσμένος στρατιώτης Δαδάκης από έπιφοίτηση του Έθνικού πνεύματος της ατομικής πρωτοβουλίας, έπειδή δέν έλαβε έγκαιρα νεώτερες έπιτελικές έντολές σχετικά με την σύμπτυξη, σήκωσε με άκέρια του προσωπική ευθύνη το σύνθημα της άντεπίθεσης.

Αυτό ήτανε! Άπό την ήμέρα εκείνη οι Ιταλοί δέν είδανε πιά, αυτό που λέμε, θεού πρόσωπο: Ο πρωτόγονο όπλισμένος Έλληνικός στρατός του Μετώπου της Ηπείρου τούς πήρε κυνήγι και οι Άλπινι της Τζούλιας και οι «Λύκοι της Τοσκάνης» δέ γνωρίσαν πιά ούτε μίαν άσπρη μέρα.

Ο θρύλος «Δαδάκης» το ένικό σύνθημα: «Δαδάκης—Πίνδος» αυτό το βαθύτερο νόημα έχει: Το Έλληνικό Έθνος δέν άνέβασε ποτέ στους αιώνες του σέ σύμβολο μήτε την άλύγιστη συγνή πειθαρχία, μήτε την σοφήν Οργάνωση, μήτε την τέλεια συγκρότηση του συστηματικά κυβερνημένου συνόλου. Το πνεύμα του Έλληνικού λαού τα σύμβολά του τα διάλεξε πάντα μέσα στις έκλάμψεις της θεόπνευστης ατομικής πρωτοβουλίας, γιατί αυτά άποτελούνε τή ρίζα και τή βλάστηση, τον άνθ και τον καρπό της βαθύτερης ουσίας του Έθνους.

Νά γιατί οι κομμουνιστές που πασχίζουν σήμερα να ύπονομεύσουν την Πατρίδα είναι ξεγραμμένα κορμιά. Γιατί είναι άψυχοι δούλοι, ψυχρά δασκαλεμένοι, άστυνομικά στερημένοι από κάθε πρωτοβουλία. Γιατί ο κομμουνιστής και την άνάσα που παίρνει για να ζήσει τήνε παίρνει σύμφωνα με τή γραμμή που του δίνει ή άγνωστή του άπόκρυφη τρομοκρατική ήγεσία,

το λεγόμενο «Κόμμα», που για τον αξιοβήρητον αυτόν κομμουνιστή έχει υποκαταστήσει στη ζωή του και τή μάνα του και τον άδερφό του και το φίλο του κι' ακόμα και της καρδιάς του τον παλμόν: Ο κομμουνιστής ούτε να διαλέξει τή σύντροφο της ζωής του δικαιούται, ούτε να έρωτευθί, ούτε να παίξει ή να γελάσει. Για τούς δεσμούς του και για τα κέφια του ακόμα, όφείλει να πάρει άπ' την οργάνωση «γραμμή». Γι' αυτό ο Κομμουνισμός μέσ' στη φυλή τή δική μας, την έλεύθερη και όλότελα πρωτόβουλη, είναι άπόλυτα παράταιρος πιότερο παρά σέ κάθε άλλο λαό της Γης.

Σ' άλλα έθνη κι' αν ύπάρχει ή από ιδιοσυγκρασία άντίθεση προς το δουλικό τούτο σύστημα θα μπορούσαν να λογαριάσουν ακόμα για ιδεολόγους κάποιους κομμουνιστές δικούς τους. Μά στον τόπο μας ή τάχα ιδεολογική σαπίλα ξεπέρασε πιά κάθε στάδιο καμουφλισμένων κοινωνικών άγώνων. Στην Ελλάδα ξετσιπώθηκε ή Σλαυική μανία για την έξολόθρευση κάθε πολιτισμού. Ξεσκεπάστηκε άναίσχυντα το Πανσλαυιστικό σχέδιο, που άποβλέπει να τυφλώσει τούς πολιτισμένους λαούς της Γης για να δουλέψουνε άόμματοι στους τρισκότεινους σκοπούς του.

Στην Ελλάδα ούτε αυτό το ξεσκεπάσμα των σκοπών του Σλαυισμού χρειαζότανε για να άντιδράσουμε όπως σήμερα Πανελλήνια άντιδρομε.

Το Πανάρχαιο Έθνικό πνεύμα της ατομικής πρωτοβουλίας του Άριστειδη και του Θεμιστοκλή που συνεχίστηκε άδιάκοπα μέσα στη Ρωμαϊκή της Ελλάδος κατοχή και στους Βυζαντινούς αιώνες και στην Τουρκοκρατία και πιό πολύ στη θεία Έπανάσταση του 1821, όπου τα μπαϊράκια ξεσηκόνονταν μέρα στη μέρα άπανωτά κι' άνεπάντεχα κι' έλεύθερα δίχως καμμιάς ήγεσίας έντολές, το πανάρχαιο αυτό πνεύμα που μās έδωσε πλάι σ' ένα σωρό άνώνυμους ήρωες, που πρωτόβουλα, χωρίς έντολές και χωρίς ήγετικές οδηγίες μās χάρισανε άπειρες νίκες ένικες και στεριώσανε τή σημερινή μας λευτεριά, μās έδωσε προχτές ακόμα του Δαδάκη την άποφασιστική στον Άλβανικόν άγώνα πρωτοβουλία.

Έτσι κάνοντας το γύρο της στέριας μας πεποιθήσης πώς ή Ελλάδα θαυματουργεί κάθε φορά με το άντίμαχο του ύλισμού μέγα της πνεύμα κι' ακόμα με την έλεύθερη που καλλιέργησε άνάμεσα στα παιδιά της ατομική πρωτοβουλία; Ξαναγυρίζουμε στον αρχικό μας βασικόν ίσχυρισμό, πώς μόνον Έθνη με βαθύτερη συναίσθηση της έλευθερης ατομικής πρωτοβουλίας, μόνον Έθνη που άπορίχνουνε άδιάλλακτα τούς φασισμούς και τον Κομμουνισμό, μόνον αυτά μπορούν ν' αξιοποιήσουνε το θαυματουργό στοιχείο του Ομαδικού Έθνικού σθένους: Το Δωρικό σύμβολο που ή Ελλάδα όλοδύναμα προβάλλει με τούς πανάρχαιους σπονδύλους που συνθέτουν και ύψώνουν τήν κολώνα ένός πανελλήνια στημένου Παρθενώνα!..

ΝΙΚΟΣ ΠΡΟΕΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ο εορτασμός των γειτόνων

(Όπως φαίνεται στο δημοτικό τους τραγούδι)

Του κ. Ε. Γ. Πρωτοψάλτη

Η λυδία λίθος των αισθημάτων του λαού είναι το δημοτικό τραγούδι. Το τραγούδι που αναδύζει αδιάστατα σαν άγριο άνθος στο παρθένο χωράφι της λαϊκής ψυχής. Από την ποιότητα και την όμορφη του άνθους αυτού μπορούμε να κρίνουμε ασφαλώς τον πλούτο και το είδος των συναισθημάτων και την πνευματική καλλιέργεια του λαού. Ο λόγος είναι για τους καλούς μας γειτόνους τους Βουλγάρους. Στο προηγούμενο τεύχος της «Εργατικής Έστιας» ο Θ. Συναδινός έδωσε μιαν άδρην ιδέα του Βουλγαρικού δημοτικού τραγουδιού συγκρίνοντας δύο ή τρία Βουλγαρικά τραγούδια με αντίστοιχα Έλληνικά του ίδιου θέματος, αλλά το θέμα δεν τελειώνει και χρήσιμο θα είναι για τους αναγνώστες της «Εργατ. Έστιας» και για όλους τους Έλληνες να έχουν σωστή και πλήρη ιδέα για ό,τι άφορα τους Βουλγάρους και τη θέση τους στη Βαλκανική.

Είναι γνωστό, ότι το μέγα πλήθος των δημοτικών τραγουδιών σ' όλη τη Βαλκανική πλαισιώνεται χρονολογικά μέσα στα χρονικά όρια της Τουρκοκρατίας. Σ' αυτά τα χρόνια οι λαοί των Βαλκανίων τραγούδησαν τα περισσότερα τραγούδια τους. Αυτή την εποχή έδημιουργήθη το «ήρωϊκό τραγούδι», όπως χαρακτηρίζουμε τις πολύμορφες παραλλαγές που έχουν θέμα τα ήρωϊκά κατορθώματα των υποδούλων, που φεύγοντας την τυραννία ανέβαιναν στα βουνά να πολεμήσουν το δυνάστη και να υπερασπίσουν την ελευθερία. Στην Ελλάδα ο λαός ύμνησε τους «κλέφτες» του. Ο Σερβικός λαός έτραγουδούσε τους «ούσκώκ», πατριώτες και πολεμάρχους, ανάλογους με τους δικούς μας «κλέφτες». Κι' οι Βούλγαροι ύμνούν τους «Χαϊντούκ». Από τα δημοτικά τραγούδια των τριών λαών βγαίνει χαρακτηριστική κι' η πολιτεία των ήρώων τους.

Το ρόλο των «κλεφτών» της Τουρκοκρατίας τον ξεύρουν όλοι οι Έλληνες. Αλλά ο Χαϊντούκ ήταν άλλο πράγμα. Αυτός δεν απαρνείται την κοινωνική ζωή και δεν ανεβαίνει στο βουνό από αίσθημα φιλοπατρίας, από τον πόθο της ελευθερίας, αλλά από το φόβο της τιμωρίας για τα εγκλήματά του. Ο Χαϊντούκ ανεβαίνει στο βουνό για τον ίδιο λόγο που ανεβαίνει κι' ο κοινός ληστής.

Ο Βούλγαρος συγγραφέας Λουμπομίρ Όνιανών στο βιβλίο του «Λαϊκά τραγούδια των Βαλκανίων» που τυπώθηκε στο Βερολίνο το 1941 γράφει: «Για μικρά ή μεγάλα εγκλήματα ήσαν υποχρεωμένοι άπλοι χωρικοί να καταφεύγουν στα βουνά για να αποφύγουν την εκδίκηση ή την τιμωρία των Τούρκων. Οι χωρικοί αυτοί δεν είχαν ιδέαν από άπελευθερωτικούς αγώνες. Ούτε και τους έπεδίωκαν. Ο σκοπός των ήτο ή εκδίκηση. Τα μέσα των το ντουφέκι κι' ο γέρο Αίμος. Τον χειμώνα κρυβόντουσαν στα όρεινά χωριά. Την άνοιξη ξετρύπωναν εις τα σκιερά όρη, κοντά στις ό-

ρεινές διαβάσεις, κι' αλλοίμονο στον Τούρκο υπάλληλο ή στον πλούσιον έμπορο που θα τολμούσε να περάσει χωρίς άρκετή προστασία από τα ντερβένια αυτά».

Σύμφωνα με τα γραφόμενα του Βουλγάρου αυτού, τα έργα των βουλγάρων κλεφτών ήσαν παγάνες στους δημόσιους δρόμους και ληστρικές επιχειρήσεις, των όποιων θύματα είναι άδιακρίτως τούρκοι και χριστιανοί, αν είναι εύποροι. Αυτά είναι τα έργα του «Χαϊντούκ», που είναι κιόλας ο τέλειος τύπος Βουλγάρου, και τα κατορθώματά του βγαίνουν από τη μελέτη των έθνικων βουλγαρικών τραγουδιών (Μπουλγάρσκι ναρόδνι πέσνι), είναι κομματιασμένα πτώματα, κεφάλια χωρισμένα από το σώμα, στάμνες γεμάτες από άχριστό αίμα, αυτές είναι οι πιο συνηθισμένες εικόνες των άσμάτων αυτών.

Συγκρίνοντας τα βουλγαρικά δημοτικά τραγούδια με τα ελληνικά, ένας άμερόληπτος Γάλλος φιλόλογος (Α. Dozon) γράφει ότι ο Έλλην κλέφτης κρατούσε με γενναϊότητα και με πλήθος κινδύνους την αντίσταση έναντίον του ξένου δυνάστη της χώρας του, «άλλά ο Βούλγαρος Χαϊντούκ είναι πρόθυχος και άγριος φονιάς, άνανδρος ληστής, που παραφυλάει στους δημόσιους δρόμους, μοναδικός σκοπός του είναι τα λάφυρα, από πουθενά δε στα δημοτικά τραγούδια δεν φαίνεται να είχε μίσος έναντίον των τούρκων κατακτητών (Αυγούστου Dozon, Άνέκδοτα λαϊκά Βουλγαρικά τραγούδια, σελ. XXVII).

Άκόμη και για τις γυναίκες, —την ίδια τη σύζυγο ή την αδελφή— τα αισθήματα του Βουλγάρου Χαϊντούκ είναι αφάνταστα σκληρά. Στο Βουλγαρικό δημοτικό τραγούδι είναι συνηθισμένο οι γυναίκες να προδίδουν τους άνδρες τους για να γλυτώσουν από τα βάσανα, οι άδελφές να προδίδουν τους άδελφούς για να κερδίσουν χρήματα, οι Χαϊντούκ να σκοτώνουν με αφάνταστα βασανιστήρια τις γυναίκες τους ή τις άδελφές τους με ευτελέστατα έλατήρια...

Μιά μάνα είχε ένα γιο κι' έννέα θυγατέρες.

Λέει στη μάνα του ο γιος, ο Έντισα, μιαν ήμερα:

—Μάνα, θα φύγω, είν' έννια οι θυγατέρες πόχεις, και μιá λουρίδα μαύρη γή την καθεμιάν αν δώσης δεν μένει τίποτε για μέ, τον Έντισα, τον υγιό σου.

—Πούλησε τα βουβάλια σου κι' άγόρασε ντουφέκι, πούλησε και τα βόδια σου, μάζεψε παλληκάρια, πούλησε και τ' άλλτρι σου κι' άγόρασε μιá σπάθα και σύρε πάνω στα βουνά και γίνου καπετάνιος.

Βγήκε ο Έντισα στα βουνά έννέα χρόνους κλέφτης.

Έννέα κάσες ρήμαξε με άμέτρητο λογάρι.

Μά τώρα πιά του Βασιλιά πολν του βαρυφάνη.

Πάει και γράφει μιá γραφή και στα χωριά τη στέλνει:

«Όποιος τον Έντισα ζωντανό στα χέρια μου τον φέρη

μιá χώρα με εκατό χωριά θα γη για πληρωμή του».

Του βασιλιά την προσταγή άκούει ή Πετράνκα, του Έντισα ή καλή άδερφή, ή πιο μικρή απ' όλες.

Πολυχρονέ μου βασιλιά, τον Έντισα να σου φέρω.

Και πράγματι άγεβαίνει ή Πετράνκα στο βουνό της Ρίλας και έξαπατά τον άδελφό της πως τάχα τον ήθελε να της βεφτίση το μικρό της άγοράκι και τον παραδίνει στους στρατιώτες του Βασιλιά. Αλλά ο Έντισα τους σκοτώνει όλους και μένει μονάχα ή Πετράνκα ζωντανή.

Λειώνει ο Έντισα μάλαμα, λειώνει ο Έντισα άσήμι, και μονομιās στο στόμα της το χύνει της Πετράνκας:

— Σάν ειχες πείνα άδερφή, για καθαρό χουσαφι, θα σε ταίσω τώρα εγώ ολοκάθαρο χουσαφι.

Σάν ειχες πείνα, άδερφή, για καθαρό άσήμι,

θα σε ταίσω τώρα εγώ ολοκάθαρο άσήμι.

Είναι περίεργο, ότι στα κλέφτικα Βουλγαρικά τραγούδια που έγιναν στις κορυφές του Αίμου, της Ρίλας και του Περίν δεν άκούεται καμμιά διαμαρτυρία για την τουρκική τυραννία. Η ψυχική φτώχεια αυτή κι' ή άπουσία του βουλγαρικού τραγουδιού, σύμφωνα με τη γνώμη του κ. Γ. Μέγα, καθήγητου του Πανεπιστημίου Άθηνων — έχουν άφορμή το γεγονός, ότι έλειψαν από τους Βουλγάρους κλέφτες ή ήρωϊκή αντίληψις της ζωής, έλειψαν οι γενναίες πράξεις που υπαγορεύουν στον άγωνιστή ή άνδρεία και ο έρωτας της ελευθερίας, έλειψαν ή πηγή από την όποιαν αναδύζει ή γνησία ήρωϊκή ποίηση, άφου στ' άλήθεια πάλη των Βουλγάρων κλεφτών προ τον Τούρκο δυνάστη δεν έγινε ποτέ. Γιατί ο Βουλγαρικός λαός, όπως μας λέει ο γάλλος άρχαιολόγος Α. Dumont, δεν έχει δικές του παραδόσεις. Εάν ειχε κάποιο πολιτισμό την εποχή των συνεχών πολέμων του με το Βυζάντιο (9ος και 10ος αι.), ο πολιτισμός αυτός δεν άφησε ούτε ένα νόμισμα, ούτε ένα ποίημα, ούτε ένα μνημείο τέχνης. Μόνο τα δημοτικά τραγούδια. Αλλά τα βουλγαρικά δημοτικά τραγούδια δεν έχουν καμμιά γοητεία, γιατί οι Βούλγαροι δεν έχουν ένα έθνικόν ήρωα για να τον υμνήσουν».

Μιά μεγάλη κατηγορία βουλγαρικών τραγουδιών μιλεί για τα κατορθώματα του ήρωα Μάρκου Κράλιεβιτς. Αλλά αυτός δεν ήταν Βούλγαρος, ήταν Σέρβος ήγεμόνας και τα τραγούδια του άπηχούν γεγονότα και παραδόσεις του σερβικού έθνους και της σερβικής ιστορίας. Πώς εξηγείται αυτό; Οι Βούλγαροι μέχρι του 1850 δεν είχαν έθνικη συνείδηση: «το έθνικόν των αισθημα—γράφει ο Βούλγαρος Όνιανών—έκοιμάτο βαθιά. Έθνος γι' αυτούς ήταν το ιδιαίτερο χωριό του καθενός, ή Ζαντρούγα»...

Αλλά ξύπνησαν επί τέλους οι Βούλγαροι κι' άπόκτησαν έθνικη συνείδηση και άκόμη ποίηση τεχνική. Μά κι' αυτή—ή καλλιτεχνική εκδήλωση του Βουλγαρικού λαού, δεν άλλάζει και πολν από τα αίμοδόρα συναισθήματα του λαϊκού τραγουδιού. Για δείγμα δημοσιεύω εδώ ένα τραγούδι του έθνικου ποιητή των Βουλγάρων Άρκούδωφ, τον «υμνο της Βουλγαρικής Νεολαίας», καθρέφτη κι' εικόνα της Βουλγαρικής ψυχής.

«Πριν το άστρο της ήμέρας ύψωθη έφτά όργιές στον ούρανό, πρέπει το αίμα που θα χύση το βουλγαρικό σπαθί, λίμνη σωστή, να έχη ξεπεράσει τις έφτά όργιές. Βλέπεις αυτό το γεροντάκι το σκυφτό, που σέρνει τάθλια γεράματά του και ζητά το θάνατο να ξεγελάση με τη δική σου την πολεμική όρμη; Θρυμμάτισέ το κάτω από τα πόδια σου. Βγάλ' του με το πηρούνι σου τα δυό θαμπά του μάτια, γιατί δεν είναι άξια να θαυμάσουν το μεγαλειό της Βουλγαρίας, και βάλ' τα να τα φάη, γιατί έχει μέρες νησιτικό και πεινασμένο

Τί προσμένεις, νεαρέ Βούλγαρε;...

Το χαλί που κάνουν τα βελουδένια σώματα των γυναικών και των παιδιών είναι μαλακώτερο από τη χλόη του Άπριλη.

Χόρτασε πρώτα τη δροσιά τους. Και όταν ευφρανθής από το ζουμερό της νιότης καρπό και γεμίσης από ήδονή και παλληκαριά, τότε κομμάτιασε τα σώματα και πέρνα από πάνω τους σαν νάτανε χαλί βασιλικό.

Άς πατήση το πέταλο του άλόγου σου πάνω στα στήθια των μητέρων, για να στερέψη το γάλα, που δίνει ζωή στους έχθρους μας...

Τί προσμένεις, νεολαία Βουλγαρική... Άπ' όπου περάσης πέτρα να μη μείνη πάνω στην πέτρα. Παιδί να μη χαρή το μαστό της μάνας του. Γέρος να μην άκουμπήση στον ώμο του έγγονου του. Ρίξε τα κεφάλια τους στους πεινασμένους σκύλους που τη νύχτα άσφραίνονται αίμα και γλύφουν τα χείλη τους... Και πριν ή ήμερα του Θεού προχωρήση, να μην άπομείνουν στα έρείπια επάνω, που το χέρι σου θάχει σκορπίσει, παρά μόνο σκελετοί και ανθρώπινα κουρέλια. Και ν' ανεβαίνη στον ούρανό ή κνίσα από την καιόμενη ανθρώπινη σάρκα, ή κνίσα ή άγαπημένη στους θεούς του βουλγαρικού Όλύμπου...»

Το εγκλημα και ή βαρβαρότης άγκαλιασμένα να το ιδεώδες που πηδάει από το βουλγαρικό έθνικόν τραγούδι. Μακριά από την Ελλάδα και τους νέους της αυτά τα κηρύγματα. Για μās άρκετό θα είναι ν' αγαπούμε την Ελλάδα, πιστοί υπηρέτες του έλληνοχριστιανικού πολιτισμού.

Ε. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗΣ

Ἀπὸ τὰ λαϊκὰ ἔθιμα τῆς Ἡωείρου

Τὸ Καγγελάρι

Χορὸς τὴν Τρίτην τῆς Λαμπρῆς καὶ στὸ καινὸ γύρι τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς στὴ Νησίστα τῶν Τζουμέρκων.

Τοῦ κ. Κων. Ἄδαν. Διαμαντῆ

Δυτικὰ τῶν Τζουμέρκων, κάτω ἀπὸ τὸ Ξηροθαύνη καὶ στὴ δεξιὰ ὄχθη τοῦ Ἀράχθου ποταμοῦ, εἶναι τὸ χωριὸ Νησίστα. Ἐκεῖ τὴν Τρίτην τῆς Λαμπρῆς γίνεται μεγάλο πανηγύρι στὴν ἐκκλησία Ἁγία Παρασκευῆ, ποῦναι στὸ κέντρο τοῦ χωριοῦ, σὲ γραφικώτατο λόφο, ὅπου ἡ θεὰ εἶναι μαγευτικὴ καὶ ἡ τοποθεσία παραδεισένια.

Τὸ πανηγύρι αὐτό, μὲ τὴ μεγάλη κοσμοσυρροὴ ποῦ γίνεται ἀπὸ πολλὰ τριγύρω χωριά, καὶ τὴν ἄλλοψυχη συμμετοχὴ τῶν Νησισιωτῶν, εἶναι ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα εὐχάριστα ἐπεισόδια στὴ ζωὴ τῶν κατοίκων ἐκείνων. Τὸ περιμένουν μὲ ἀνυπόμονη κρυφὴ χαρὰ, γιὰ νὰ ξεφαντώσουν καὶ νὰ ἐπιδείξουν τὰ κάλλη τους, τὴ λεβεντιά τους καὶ τὰ περισσὰ στολίδια τους. Θὰ μαζευτοῦν τὸ ἀπόγευμα τῆς Τρίτης τῆς Λαμπρῆς ὅλος ὁ ντουινιάς τῆς περιφέρειας στὴ φαρδεῖα πλατεῖα τοῦ χωριοῦ γιὰ νὰ πανηγυρίσουν. Καὶ ἔρχονται καὶ ἔρχονται οἱ πανηγυριῶτες καὶ ἀπ' τὰ κοντινὰ καὶ ἀπ' τὰ μακρινὰ μέρη. Ὅλοι οἱ δρόμοι ἔχουν κόσμον ποῦ κουβαλιέται στὴν ἐκκλησία. Κάθονται στὰ χαγιάτια, στὰ πεζούλια, στοὺς πάγκους καὶ κάτω στὸν πλατὺ χώρον μπροστὰ καὶ γύρω ἀπ' τὴν ἐκκλησία καὶ τὴν ἀπλόχωρη πλατεῖα. Λαὸς χιλιάδες μὲ τὰ καλλίτερά τους φορέματα καὶ κοσμήματα. Τὸ πανηγύρι εἶναι ξακουστὸ καὶ ἀπ' τὰ λίγα τῆς χρονιάς, γι' αὐτὸ καὶ συμμετέχουν ὅλοι στὸ γλέντι καὶ στὸ χορὸ. Στὰ μεγάλα πανηγύρια πηγαίνουν καὶ πολλὲς ζυγιές ὄργανα γιὰ νὰ μπιρῆσουν ὅλοι νὰ χορέψουν. Τὴ χαρὰ νὰ δλέπη κανεὶς τίς παρέες μὲ τὰ λαλούμενα νὰ χορεύουν καὶ ὀλόγυρα οἱ ἄλλοι νὰ καμαρώνουν συμμετέχοντας στοῦ κάθε χορευτῆ τὴ χορευτικὴ ἐπίδειξη. Καὶ δόστου κεράσματα στοὺς χορευτῆς, καὶ δόστου χρήματα στὰ λαλούμενα. Μιὰ θαρεῖα βοή ταράζει τὸν τόπον καὶ ἀπὸ λίγο μακρύτερα ἀκοῦς βιολιά, κλαρίνα, σαντοῦρια, ντέφια, τραγοῦδια καὶ εἰδῶν-εἰδῶν φωνές.

Χορεύονται ὅλα τὰ τραγοῦδια: τοῦ Γρίβα, στὰ Σάλωνα, ἡ Κλάρα, ἡ Κουμπάρα, τὸ Παπάκι, τὸ Ἀρβανίτικο, τοῦ Αἰτοῦ, τοῦ Γέρου, τοῦ Μενούση, ἡ Ἰτιά, ἡ Μαυριδερούλα καὶ πλῆθος ἄλλα καὶ ὁ χορὸς εἶναι τσαμικός, συρτός, στρωτός καὶ ὁ ρυθμὸς τοῦ χοροῦ μπορεῖ νὰ εἶναι ἢ ἀργὸς μὲ ἐξεζητημένες κινήσεις καὶ ἐκδηλώσεις: στὸν τόπον, μὲ κωλοκαθιές, μὲ δύσκολα λυγίσματα καὶ πηδημάτα καὶ δρασκελίσματα, μὲ σφυ-

ρίγματα, βιφωνήματα καὶ στράκες, ἢ γρήγορος μὲ λιγώτερη ποικιλία σχημάτων.

Πρέπει ὅλοι νὰ πιάσουν σειρὰ γιὰ νὰ χορέψουν. Ὁ καθένας δὲν ἀρκεῖται σὲ ἓναν μόνο καὶ σύντομον χορὸ· πρέπει νὰ χορέψῃ καὶ δυὸ καὶ τρεῖς συνέχεια καὶ μὲ ὅλα τὰ γεμίσματα, γυρίσματα καὶ συμπληρώματα τοῦ κάθε χοροῦ «Τὸ τραγοῦδι θὰ μοῦ τὸ παίξετε ἀκέραιο!» λέει ὁ μερακλῆς χορευτῆς στοὺς ὄργανοπαίχτες.

Τοὺς πανηγυριῶτες ἐξυπηρετοῦν καὶ οἱ καφετζήδες καὶ οἱ μανάβηδες πωλώντας καφέδες, οὔζο, ρακί, τοίπουρο, λουκούμια, λεμονάδες καὶ διάφορα ὀπωρικά.

Τὰ κεράσματα στὴς παρέες δίνουν καὶ παίρνουν. Καὶ ἀνάβει τὸ κέφι καὶ μεγαλώνει ἡ ὄρεξη. Ἡ σημερινὴ μέρα εἶναι μιὰ ἀπ' τίς λίγες καὶ πρέπει νὰ τὴ χαροῦν ὅσο μποροῦν πιδὸ πληθωρικά. Τίς ἄλλες μέρες θὰ πάη ὁ καθένας στὴ μονότονη ἀπόκοσμη δουλειὰ του: στὰ χωράφια, στὰ ζῶα, στὸ σπίτι, στὴν τέχνη. Γι' αὐτὸ προσπαθοῦν νὰ χαροῦν χορταστικὰ τὴν χαρμόσυνη τούτη μέρα. Εἶναι μιὰ μοναδικὴ εὐκαιρία νὰ ἴδωσιν ἀναμεταξύ τους τὰ νιάτα καὶ νὰ κάμουν ἐκλογὴ. Πόσα κρυφὰ κοιτάγματα καὶ πόσες ἀγάπες καὶ πόσα ζευγαρώματα δὲν γίνονται αὐτὴ τὴ μέρα! Ἄλλα καὶ πόσα μαραζώματα γιὰ ἄλλους ποῦ δὲν κατάφεραν νὰ κερδίσουν τὴν ἐκλεκτὴ τους ἢ ἔμαθαν ὅτι τὴν παίρνει ἄλλος!

Τί χαρές, τί χρώματα, τί κόσμος, τί ὁμορφιές!... Τὸ γλέντι αὐτὸ μὲ ποικιλία χορῶν καὶ τραγοιδιῶν καὶ σὲ ξεχωριστὲς ὁμάδες θαστάει ὡς τὸ βράδυ ποῦ ἀρχίζει νὰ θασιλεῖ ὁ ἥλιος.

Τότε ἀπότομα, ἐνῶ στὸ «Γοργόμυλο» ψηλὰ δουτάει πίσω ὁ ἥλιος καὶ μιὰ ἀνακουφιστικὴ ὄρεσις ἀπλώνεται παντοῦ, ὁ πιδὸ ἐπιδλητικὸς καὶ περηφάνος ἄντρας τοῦ χωριοῦ, στολισμένος ὁμορφα μὲ τὰ γιορτινὰ του, ποῦ ἦταν φυλαγμένα πρὸς σχετικὰ γιὰ τίς καλὲς μέρες ἐλληνικά του ροῦχα, κρατημένος ἀγκῶνα μὲ ἀγκῶνα σὲ γραμμὴ χοροῦ μὲ ἄλλους πολλοὺς παρόμοιους, φωνάζει δυνατὰ στὸν κόσμον νὰ σηκωθοῦν καὶ νὰ κρατηθοῦν ὅλοι στὸ χορὸ. Κανεὶς δὲν πρέπει νὰ μείνῃ ἔξω, ἀλλὰ νὰ λάβουν ὅλοι μέρος στὸ ἔθιμον αὐτὸ τοῦ τελευταίου χοροῦ τοῦ πανηγυριοῦ. Τὰ ὄργανα τώρα σταματοῦν, γιὰτὶ στὸ χορὸ τοῦτον δὲν χρειάζονται. Ὅλοι κρατοῦνται στὴ γραμμὴ ὥστε τοῦ καθε-

νὸς τὸ χέρι νὰ περνᾷ μὲς ἀπ' τὸν ἀγκῶνα τοῦ ἄλλου καὶ ζώνουν σχεδὸν ὅλην τὴν πλατεῖα! Ὁ στοῖχος τῶν χορευτῶν εἶναι μιὰ μονάχα μακριὰ κυκλικὴ γραμμὴ ποῦ ἀπ' τὸ μέσον τῆς καὶ μπροστὰ ἔχει ἄντρες καὶ πίσω ἔχει γυναῖκες. Ἐξω ἀπ' τὸ χορὸ μόνον οἱ γερόντοι καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ.

Εἶναι σχεδὸν ὅλοι ἔτοιμοι καὶ ἀκοῦς νὰ λένε μὲ θαυμασμό: «ὦρέ, ἔκλεισε τὸ καγγελάρι!», δηλ. τὸ τέλος τῆς γραμμῆς τῶν πιασμένων στὸ χορὸ κοντεύει νὰ κρούξῃ στὸν πρῶτον. Τόσο μεγάλη εἶναι ἡ κυκλικὴ γραμμὴ.

Τὸ τμήμα τοῦ στοῖχου τῶν ἀνδρῶν θεωρεῖται χωρισμένο σὲ δυὸ μέρη: τὸ πρῶτον μὲ τὸν ἐξάρχοντα τοῦ χοροῦ καὶ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ἀνδρικοῦ τμήματος.

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ χοροῦ, ξεχωριστὸς σὲ λεβεντιά, ὁμορφιά καὶ ἀρμάτα, μὲ τὴν παλληκαρῖα κορμωσιά του, περιμένει νὰ πιαστοῦν ὅλοι καὶ νὰ φτιάσουν τὴ μακρόσυρτη γραμμὴ τῶν χορευτῶν. Ἡσυχία ἐπικρατεῖ καὶ ὄλων τὰ μάτια καὶ ἡ προσοχὴ εἶναι στραμμένα σ' αὐτόν.

Εἶναι ἔτοιμοι καὶ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ χοροῦ μόνος του ἀκίνητος, καμαρωτός, ἐνῶ ὅλοι οἱ ἄλλοι σωματίζουν ἀκίνητοι, ἀρχίζει μὲ ἀχὸ ἀργόσυρτον νὰ τραγουδᾷ πολὺ ἀργὰ τὸ καγγελάρι, δηλ. τὸ τραγοῦδι τοῦ κυκλικοῦ αὐτοῦ χωρὶς ὄργανα χοροῦ:

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ χοροῦ μόνος του ἀργὰ πολὺ ἀκίνητος:

Τέτοια νῶ—μωρὲ τέτοια νῶ—
τέτοια νῶρα ἦταν ἐφέες.

Οἱ ἄνδρες τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ ἀνδρικοῦ τμήματος ἐπίσης ἀργὰ ἀπαράλλαχτα ὅπως ὁ ἀρχηγὸς ἐπαναλαμβάνουν τὰ παραπάνω λόγια τοῦ τραγοιδιοῦ.

Ὡς τώρα ἡ χορευτικὴ γραμμὴ εἶναι τελειῶς ἀκίνητη καὶ περιμένει νὰ ξεκινήσῃ.

Ἐπειτα, ὅλοι οἱ ἄνδρες τοῦ πρῶτου μέρους τοῦ ἀνδρικοῦ τμήματος μαζί μὲ τὸν ἀρχηγὸν τραγουδοῦν μὲ ρυθμὸ γρήγορον τώρα καὶ συγχρόνως ξεκινᾷ καὶ ὁ χορὸς ὁμοίμορφα ἀπ' ὅλους τοὺς πιασμένους στὴ γραμμὴ ἓνα δῆμα μπροστὰ καὶ ἓνα πίσω μὲ τὸ κάθε πόδι ὅπως στὸ δάδισμα:

Στὸ χορὸ, μωρὲ στὸ χορὸ, στὸ χορὸ ποῦ χόρευαν.

Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς μὲ τὸν ἴδιον σκοπὸ καὶ ρυθμὸ ἐπαναλαμβάνει καὶ τὸ δεύτερον ἀνδρικό τμήμα.

Καὶ συνεχίζεται ἔτσι, ἐνῶ προηγείται τὸ πρῶτον ἀνδρικό τμήμα καὶ ἐπαναλαμβάνει τὰ ἴδια τὸ δεύτερον ἀνδρικό τμήμα ὅλο τὸ τραγοῦδι αὐτό. Ἐτσι ὁ χορὸς συνεχίζεται ὡς τὸ τέλος τῶν ἴδιων ρυθμῶν καὶ τίς ἴδιες κινήσεις καὶ μόνον ὁ ἀρχηγὸς τοῦ χοροῦ κάνει καὶ διάφορα γυρίσματα καὶ πηδημάτα καὶ στροφὲς κόβοντας συνήθως τὸν δεύτερον ἀλλὰ καὶ τὸν τρίτον καὶ τὸν τέταρτον τῆς σειρᾶς.

Παραθέτομε ὅλα τὰ λόγια τοῦ τραγοιδιοῦ:

«Τέτοια νῶρα ἦταν ἐφέες, τέτοια καὶ παραπροφές. Στὸ χορὸ ποῦ χόρευαν ὅλο αἰγῶνα καὶ παιδιὰ καὶ κορίτσια ἀνύπαντρα. Καὶ στὴ μέση στὸ χορὸ κάθεται χρυσὸς αἰτὸς καὶ τροχάει τὰ νύχια του, τὰ χρυσὰ φτεροῦδια του. Τὸ θεὸ παρακαλεῖ: «Θέ μου, δός μου λευτεριά νὰ χυθῶ νάρπαξω μιὰ.

Κι ἂν δὲν τὴν ἐδιάλεγα, νᾶπεφταν τὰ νύχια μου, τὰ χρυσὰ φτεροῦδια μου».

Μπαῖραχτάρη τοῦ χοροῦ, σὺ ποῦ σέρνεις τὸ χορὸ σὺν κλωνί βασιλικό, σὺν κλωνάρι ἀμάραθο.

Σὺ ποῦ σέρνεις τὸ χορὸ, κάμε διπλοκαγγελό, κάμε καγγελίσματα

Σὺ ποῦ σέρνεις τὸ χορὸ, κάμε τριπλοκαγγελό, κάμε καγγελίσματα.

Σὺ ποῦ σέρνεις τὸ χορὸ, κάμε τετροκαγγελό, κάμε καγγελίσματα.

Σὺ ποῦ σέρνεις τὸ χορὸ, κάμε πέντε καγγελό, κάμε καγγελίσματα.

Σὺ ποῦ σέρνεις τὸ χορὸ, κάμε ἕξι καγγελό, κάμε καγγελίσματα.

Σὺ ποῦ σέρνεις τὸ χορὸ, κάμε ἑφτοκαγγελό, κάμε καγγελίσματα.

Σὺ ποῦ σέρνεις τὸ χορὸ, κάμε ὀκτωκαγγελό, κάμε καγγελίσματα.

Μπαῖραχτάρη τοῦ χοροῦ, σὺ ποῦ σέρνεις τὸ χορὸ, κάμε σταυροκαγγελό, κάμε καγγελίσματα.

Σὺ ποῦ σέρνεις τὸ χορὸ, τράβα σιάσε τὸ χορὸ εἶμαι ξένος καὶ θὰ ἴδω καὶ θὰ πάω νὰ μολογῶ

στὰ χωριά ποῦ θὰ περνῶ.

Εἰς τὴν πέρα γειτονιά καὶ τὸ δῶθε μαχαλᾶ ἀγαπῶ καὶ γὼ μιὰ νιά, τὴν Ἀφεντροκαλογριά.

Καὶ θὰ πάω βράδυ ἐκεῖ, μὲ λαμπάδες, μὲ κεριά, μὲ καθάρια λειτουργιά.

Φόντας πάγαινα ἐκεῖ μούστρωσε τράγειο σακκί, μοῦ τηγάνισε τυρί, μούδωκε παλιὸ κρασί.»

Στὸ διπλοκαγγελό διπλώνει ἡ γραμμὴ τῶν χορευτῶν. Στὸ τριπλοκαγγελό τριπλώνει καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Στὸ σταυροκαγγελό δύο ἄνδρες τοῦ μέρους ποῦ δὲν διπλώθηκε στὰ καγγελίσματα σχηματίζουν καμάρα μὲ τὰ χέρια τους καὶ ἀπὸ κάτω περνᾷ ὅλοι χορεύοντας κ' ἔπειτα προχωροῦν γιὰ νὰ εὐθυγραμμισθῇ ἡ γραμμὴ ποῦ σχηματίσθη διπλῆ μὲ τὰ καγγελίσματα.

Ὁ χορὸς αὐτὸς μὲ τὴν ὁμοιομορφία τῶν κινήσεων φαίνεται πολὺ γραφικὸς ἀπὸ μακριὰ.

Ὅταν τελειώνη τὸ τραγοῦδι, σταματοῦν ὅπως εἶναι, ξεπιάνονται ἀπ' τὸ χορὸ καὶ ὅλοι μαζί χτυπώντας παλαμάκια εὐχονται δυνατὰ: «Καὶ τοῦ χρόνου!» καὶ διαλύουν τὴ γραμμὴ τοῦ χοροῦ.

Στὸ μεταξύ, βασιλεψάν στὸν Τζουμέρκο τὰ ἦσκια, σκοτεινίασε καὶ πάνω βγήκαν τᾶστρα. Δροσερὸ ἀεράκι ἀνακουφίζει τὴ ζεσταμένη πλάση. Ἀκούονται νὰ λαλοῦν ἀκατάπαυστα οἱ νεροχελῶνες καὶ μοναχικά καὶ ὁμορφα τᾶηδόνια.

Στὴν πλατεῖα, τὸ γλέντι ἐξακολουθεῖ τώρα παρέες παρέες χωριστῆς, ποῦ χορεύουν μὲ τὰ ὄργανα ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ὅλόγυρα οἱ ἄλλοι κυττάζουν εὐτυχισμέ-

νοι και λές παρακαλούν να μὴν τελειώση ποτὲ αὐτὴ ἢ μέρα τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εὐθυμίας.

Ἄργα τὴ νύχτα ἀρχίζει ὁ κόσμος λίγος λίγος νὰ φεύγη καὶ νὰ πηγαίνει στὰ σπίτια του παίρνοντας μαζί του καὶ τοὺς ξένους ποὺ διάλεξε ὁ καθένας· ἄλλος συγγενεῖς, ἄλλος ἀπλῶς γνωστούς καὶ ἄλλος ἐντελῶς ἀγνωστούς.

Ὅλοι οἱ δρόμοι τώρα ξυπνοῦν στὶς φωνές αὐτῶν ποὺ γυρίζουν ἀπὸ τὸ πανηγύρι.

Τὶ ἐντυπώσεις γιὰ πολλοὺς πρωτόφαντες! Τὶ χαρές, τὶ ὄνειρα, τὶ γνωριμιές, καὶ τὶ συμπεθεριάσματα καὶ ζευγαρώματα δὲ σχεδιάσθηκαν στὸ μεγάλο αὐτὸ πανηγύρι, ποὺ τὰ νιάτα μὲ τὰ πιὸ καινούργια καὶ πιὸ καλά τους στολίδια κάναν ἐμφάνιση καὶ ἐπίδειξη καὶ στὴν ἐκκλησιά καὶ στὴν πλατεία καὶ στὸ χορὸ καὶ στὸ καγγελάρι. Οἱ ἄλλες μέρες θὰ εἶναι κουραστικές, ἀπ' τὴ σκληρὴ νυχτόσημη δουλειά. Ἡ γυναίκα ἰδίως στὸ πανηγύρι βρίσκει μιὰ εὐκαιρία νὰ χαρῆ καὶ νὰ ξεχάσῃ τοὺς κόπους τῆς δουλειᾶς. Γιατὶ σ' ἐκεῖνα τὰ μέρη γιὰ τὴ γυναίκα ὁ καλλίτερος ἔπαινος εἶναι νὰ εἶναι νοικοκυρὰ καὶ δουλευτάρα· αὐτὴ εἶναι περιζήτητη νύφη.

Γιὰ ὄλους εἶναι ἱστορικὴ αὐτὴ ἡ μέρα. Γιὰ πολλὰς μέρες θὰ διηγοῦνται στίς κουδέντες τους ἐντυπώ-

σεις ἀπ' τὸν κόσμο καὶ τὰ γεγονότα τοῦ πανηγυριοῦ.

Ἐραῖα ἔθιμα, ἐλληνικά, πατροπαράδοτα, ποὺ κρατοῦν παιδὲς ξέρεῖ ἀπὸ πόσο μακριὰ χρόνια καὶ στὰ ὁποῖα βρίσκουν ἀληθινὴ ψυχαγωγία οἱ ἀπλοῖκοι ἄνθρωποι τῶν χωριῶν μας. Ὅλο χαρὰ καὶ αἰσιοδοξία. Ἀντίκρουσμα τῆς ζωῆς μὲ γέλιο καὶ ξενοιασιά χωρὶς λύπες καὶ μαρασμὸ καὶ κατῆφεια. Ἀντάμωση μὲ τὸν κόσμο, χωρὶς μίση καὶ φθόνο καὶ ἐκδίκηση, ἀλλὰ μὲ ἀγάπη καὶ καλωσύνη. Γιორτὲς δπου ἡ ὁμαδικὴ συμμετοχὴ στὴ χαρὰ γεμίζει ἀγάπη τοὺς ἀνθρώπους, ἀπωθεῖ καὶ δαμάζει τὰ ζωώδη ἐνστικτὰ τους καὶ ἡμερώνει τὴν ψυχὴ τους.

Ἄπλοῖ ἄνθρωποι, ἄκακοι, ξάστεροι στὰ αἰσθήματά τους καὶ τίς σκέψεις τους. Ἄνθρωποι μὲ ἀνιδιοτελεῖ ἀνθρωπισμὸ καὶ σπάνια συμπαθητικὰ συναισθήματα. Πόσο ἔπρεπε αὐτὰ τὰ ὠραῖα ἔθιμα νὰ μὴ σβήσουν καὶ νὰ μὴν εξαφανισθοῦν ἀπὸ τὰ νέα ἀλλότρια καὶ ἀλλότροπα ποὺ εἰσορρομοῦν στὴν κοινωνία μας καὶ μὲ τὴν ἰσοπεδωτικὴ τους ἐπίδραση σκληραίνουν καὶ ἀγριεύουν τὸν ἄνθρωπο καὶ ἐξαλείφουν τίς πατροπαράδοτες συνήθειες, τίς τόσο γραφικές, ὁμορφες, ἀνθρώπινες, ἐλληνόπρεπες καὶ τόσο ταιριασμένες στὸ χαρακτήρα τῆς φυλῆς μας.

ΚΩΝ. ἸΩΑΝ. ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Ἰω. Δημητρίου: Ἕλληνικοὶ χοροί.

Ποιογραφικὰ τῆς Πρωτοῦ

Πάσχα Ἑλλήνων

Τοῦ κ. Πάνου Ἐσάμα

Ἀνέκαθεν τὸ Πάσχα γιὰ τὸ Λαὸ τὸ δικό μας ἦταν ἡ πιὸ μεγάλη ἡμέρα. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἡμέρα αὐτὴ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου λέγεται κοινῶς Λαμπρὴ. Ἐκτὸς ἀπ' τὴ βαρύτητα ποὺ ἔχει σὰν ἡμέρα θρησκευτικὴ—ἡ πιὸ βαρεῖα κι' ἐπίσημη γιὰ ὅλην τὴν χριστιανωσύνην—ἐπεκράτησε νὰ γιορτάζεται καὶ σὰν ἐθνικὴ, καθαρῶς ἐλληνικὴ, ἡ ἡμέρα αὐτὴ. Εἶναι μιὰ ἐπίσημη ἡμέρα μὲ καθολικώτερο χαρακτήρα, ποὺ τὴ νοιώθει καὶ τὴ ζῆ ὁλόκληρος ὁ ἐλληνικὸς Λαός. Καὶ γιορτάζεται παντοῦ μὲ ἐπίκαιρα λαϊκὰ τραγούδια, μὲ ἀρνιά τῆς σούβλας, μὲ κόκκινα αὐγά, μὲ καλοζυμωμένα σπιτιάτικα κουλούρια, μὲ νταούλια, μὲ κλαρίνα καὶ μὲ πίπιζες καὶ προπαντὸς μὲ μεγάλους χορούς, ποὺ στήνονται στίς πλατεῖες τῶν χωριῶν καὶ στοὺς ὁποίους παίρνουν μέρος ὅλοι οἱ νέοι καὶ οἱ κοπέλλες:

Σήμερα, Ἰωργη, πασκαλιά
—Γιωργάκη, Γιωργάκη
κι' ὅλη τὴν ἐβδομάδα
—Γιωργάκη, Γιωργάκη
Τὰ παλληκάρια τὰ καλά
πάνουν (πάνε) στὸ γλεντοκόπι.

Μὰ καὶ τὰ κορίτσια τὰ προτρέπουν νὰ πάρουν μέρος στὸν κοινὸ χορὸ. Εἶνε ἡμέρα ἀγάπης καὶ χαρᾶς καὶ παρεξήγηση δὲν χωρεῖ.

—Μπατε κορίτσια στὸ χορὸ
νὰ μάθετε τραγούδια
νὰ δῆτε κεντητὲς ποδιές
πράσινες καὶ γαλάζιες...

Ἡ συνήθεια πάλι νὰ ὑποδέχεται ὁ Λαός μας τὴν ἡμέρα αὐτὴ μὲ τίς «λαμπριάτικες» καινούργιες φορεσιές, εἶνε πολὺ παλιὰ. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ Λαοῦ μας φροντίζανε νὰ ὑποδεχθοῦν τὴ Λαμπρὴ, ὄχι μόνο μὲ καθαρὴ καρδιά καὶ «ἀναπαμένη» συνείδησι, ἀλλὰ καὶ μὲ ἐμφάνισι γιορταστικὴ καὶ χαρούμενη. Στὸ βάθος τὸ ἔθιμο αὐτό, ἔθιμο αἰώνων, μπορεῖ καὶ νὰ ὀφείλεται στὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἑορτασμὸς τοῦ Πάσχα πάντοτε συμπίπτει μὲ τὸ ὀριστικὸ γύρισμα τοῦ καιροῦ πρὸς τὴν καλοκαιρία. Στολίζεται ἡ ἐλληνικὴ φύσις, στολίζονται κι' οἱ ἄνθρωποι. Ἀκόμη καὶ οἱ πιὸ φτωχοὶ τῶχουν γιὰ «γρουσουζιά» νὰ μὴ βάλουν ἔστω κι' ἓνα μικρὸ πραγματάκι καινούργιο πάνω τους τὴν ἡμέρα αὐτὴ. Ὅπως μάλιστα μᾶς πληροφορεῖ κι' ἓνα μωραῖτικο δημοτικὸ τραγούδι, ποῦ, ἐμεῖς τοῦλάχιστο, δὲν τὸ ἔχουμε συναντήσῃ σὲ καμμιά ἀπ' τίς τυπωμένες συλλογὲς τραγουδιῶν τοῦ Λαοῦ μας, μόνον ὅσοι εἶχαν

πένθος δὲν ἀλλάζαν καὶ δὲ βάναν τὰ καλά τους τὴ Λαμπρὴ. Ἄς τὸ ἀκούσωμε ὁμοῦ:

Ποιὸς εἶν' ἄξιος καὶ γλήγορος
ποιὸς εἶν' καὶ παλληκάρι
νὰ πάει νὰ πῆ τῆς Μήτηρας
τῆς μικροπαντορεμένης
τὸ Μῆτρο νὰ μὴν καρτερεῖ
πὼς θὰν τὸν συντυχαίνει
νὰ μὴν ἀλλάξει τὴ Λαμπρὴ.
Τὸ Μῆτρο τὸν σκοτώσανε
οἱ Κολοκοτρωναῖοι
κάτω στοὺς βάλτους κοίτεται
κορμὶ δίχως κεφάλι
μαῦρα κοράκια τὸν γυροῦν
καὶ τρῶνε τὸ κορμὶ του...

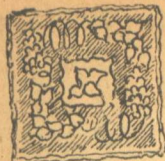
Φαίνεται πὼς εἶνε ἀπ' τὰ τραγούδια—ὑπάρχουν κι' ἄλλα—ποῦ ἀναφέρονται στὴν περίοδο τοῦ ἐσωτερικοῦ διχασμοῦ ποὺ ἐπεκράτησε καὶ τότε στὴν ἀπελευθερωθεῖσαν Ἑλλάδα, μετὰ τὴν ἀπολύτρωσι τοῦ Γένους ἀπ' τοὺς Τούρκους.

Καὶ μιὰ ποῦ ὁ λόγος τῶφερε, ὡς ἀναφέρουμε κι' ἓνα ἄλλο γνωστὸ λαμπριάτικο δημοτικὸ τραγούδι, ποὺ δημοσιεύτηκε στὰ χρόνια τῆς Κατοχῆς (Πάσχα 1943) στὴ «Νέα Ἔστια» καὶ ποὺ θεωρήθηκε συμβολικὸ, προκάλεσε πολλὰ σχόλια καὶ, γενικὰ, ἡ δημοσίευσή του χαρακτηρίστηκε σὰν τόλμημα. Παλιό, φυσικὰ, τὸ τραγούδι, μὰ ἦταν σὰν νὰ εἶχε γραφῆ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὴ φοβερὴ τῆς γερμανικῆς ἀπειλῆς:

Περκαλῶ σε, Παναγιά,
νὰ παιδέψεις τὴν κλεισιά.
Ἄχ καὶ νὰν τοὺς πλάκωναν
καὶ νὰν τοὺς ξαομάτωναν
μέσα στὰ λημέρια τους
κείνους καὶ τὰ ταῖρια τους.
Ἄ δοθῆσαι ἡ Παναγιά
καὶ παιδέψει τὴν κλεισιά,
καὶ νὰ ἰδῶ τὸ λάγιο ἀρνὶ
μέσα πάλι στὸ μαντρί,
τὴν ἡμέρα τὴ Λαμπρὴ
θὲ νὰ ψῆσω ἓνα ἀρνὶ
ποῦ νὰ πέφτει ἀπ' τὸ σουβλί...

Γενικὰ, ἡ Λαμπρὴ, ἦταν καὶ εἶνε ἡ γιορτὴ ποῦ ὁ Λαός μας τὴν ἐνοιῶθε καὶ σὰν γιορτὴ καθαρῶς δικῆ του, ἐθνικῆ. Καὶ σὰν τέτοια τὴ γιορτάζει πάντα καὶ τὴν ἐξυμνεῖ.

ΠΑΝΟΣ ΣΠΑΛΑΣ

Οι Μακεδόνες στο 1821

Στο προηγούμενο φύλλο της «Εργατικής Έστιας» είδαμε την αγωνία της Ελληνικής Μακεδονίας από τη γειτονιά των Βουλγάρων στην εποχή της Βυζαντινής μας Αυτοκρατορίας. Αλλά και στη νεώτερη εποποιία της ελληνικής φυλής—την επανάσταση του 21— η Μακεδονία έχει το μέρος της το σημαντικό ανάλογο με την ιστορική της δόξα και τη γεωπολιτική σημασία της. Μια σελίδα μονάχα από το έπος της Ελληνικής Επανάστασης στη Μακεδονία θ' αναπτύξουμε εδώ, για να δείξουμε την αδιάλειπτη συνέχεια των Μακεδονικών αγώνων για την ελληνική ελευθερία. Όπως ήταν φυσικό, οι αγώνες στη Μακεδονία δεν κράτησαν πολύ. Έσβησαν με τις πρώτες συστηματικές εκστρατείες των Τούρκων. Δυο βήματα από την πρωτεύουσα των Τούρκων ή Μακεδονία, πρόκλησις στον εξαγριωμένο για την επανάσταση Σουλτάνο, σαρώθηκε ολόκληρη από τον πρώτο χρόνο του ιερού Αγώνος, αφού όμως απασχόλησε αρκετό διάστημα πολυάριθμους τουρκικούς στρατούς κι' έδωσε πολύτιμη ανάσα στους νότιους Έλληνες να τονώσουν την άμυνά των και να οργανώσουν συστηματικά την εθνική Επανάσταση. Απόστολος της ελευθερίας και πνευματικός αρχηγός στον αγώνα των Μακεδόνων την ήρωϊκήν αυτήν εποχή ήταν ο Σερραίος τραπεζίτης Έμμανουήλ Παπάς, που κατοικούσε κι' εργαζόταν μέσα στην ίδια την Κωνσταντινούπολη. Από χρόνια μέλος της Φιλικής Έταιρείας, δουλεύει μυστικά με τους συντρόφους του κάτω από τη μύτη των Τούρκων για την οργάνωσι του κινήματος. Κι' όταν έφτασεν ή ώρα κι' επρόκειτο σε λίγο να βροντήσει το τουφέκι στους κάμπους της Βλαχίας, ο γενικός αρχηγός Αλέξανδρος Ύψηλάντης γράφει από το Ίσμαήλ στον Έμμ. Παπά στις 8 Οκτωβρίου 1820:

Φίλε του Γένους κ. Έμμ. Παπά,
Από πολλούς και ιδιαίτερος από τον Κωνσταντή Παπαδάτο έμαθα πόσο ή αισθηματική ψυχή σου φλέγεται απ' την αγάπη της προς την πατρίδα. Και γι' αυτό δεν πιστεύω ν' αδιαφορήσετε τώρα που ελπί οι Έλληνες, όλων των τάξεων, αγωνίζονται για την κοινή ευτυχία της πατρίδος μας. Πιστεύω πως και σεις θα βοηθήσετε και θα μπήτε στο χορό των σωτήρων της Ελλάδος. Σας στέλνω τον κ. Παπαδάτο, που θα σας πη τί πρέπει να κάμετε και ή Πατρίδα θα έτοιμάση για την αξιοσέβαστη κεφαλή σας ένα άμαραντο στεφάνι δόξας.

Υγιάινετε
δ' αδελφικός φίλος σας
Αλέξανδρος Ύψηλάντης

Και στ' αλήθεια ο Παπάς μόλις έλαβε τις διαταγές του Ύψηλάντη κατέβηκε στη Μακεδονία, όπου συνάντησε τον όπλαρχηγό Ρήγγα και τους άλλους Μακεδόνες αρχηγούς, τους προϊσταμένους των μοναστηριών του Αγίου Όρους και τους προύχοντες των χωριών της Κασσάνδρας κι' εξεσήκωσε το λαό της Μακεδονίας.

Στις 7 Μαΐου του 1821 σ' όλα τα μοναστήρια του Αγίου Όρους έγιναν δοξολογίες και οι καλόγεροι φορτωμένοι με τ' άρματα πάνω απ' τα ράσα, με τα φυσεκλίκια στη μέση, έγονάτισαν μπροστά στις Ώρατες Πύλες των ναών και προσευχήθησαν στο Θεό να ευλογήσει τα όπλα των σκλάβων. Ο άθάνατος κληρός, ο ελληνικός κληρός, που στάθηκε πάντοτε πρωτοπόρος στους ευγενείς εθνικούς μας αγώνες και πότισε και καθαγίασε με το δικό του αίμα, πρώτο απ' όλα, τον δίκαιον αγώνα του έθνους μας.

Οι καμπάνες των μοναστηριών χτυπούν χαρμόσυνα κι' οι άρματωμένοι καλόγεροι κατεβαίνουν από τις απόκρημνες πλαγιές των μοναστηριών, από τα κελλιά και τις σκίτες των, και πάνε να πιάσουν τα περάσματα, τις βίγλες, τα όχυρά. Στα μεγάλα μοναστήρια των Ίδηρων, της Μεγίστης Λαύρας, του Βατοπεδίου και σ' άλλα που υπάρχουν κρυμμένα κανόνια, τα βγάζουν, τα καθαρίζουν και τα τοποθετούν στις επάλξεις των παλιών τειχών των μοναστηριών. Επαναστατικός συναγερμός απλώνεται σ' όλη τη Χαλκιδική.

Η Επανάστασις στη Χαλκιδική κράτησε έπτα μήνες κι' ύστερα έσβησε. Στις 29 Νοεμβρίου του 1821 παρεδόθησαν στην Κασσάνδρα και οι τελευταίοι αγωνιστές. Τα ελληνικά σώματα διελύθησαν κι' όσοι από τους αγωνιστές έσώθησαν, σκορπίστηκαν στα Μακεδονικά βουνά κι' οι άλλοι πέρασαν στα νησιά των Σποράδων και στη Θεσσαλία. Οι μοναχοί του Αγίου Όρους για να σώσουν τα μοναστήρια και τους θησαυρούς των (όσους δεν έστειλαν για ασφάλεια στην Ύδρα) από τη λεηλασία και την καταστροφή, αναγκάστησαν να υποκύψουν στους Τούρκους και να δεχθούν στα μοναστήρια τουρκικό στρατό, που κατόντησε φοβερή πληγή των μοναστηριών μέχρι της 13 Απριλίου 1830, όπότεν αποσύρθηκε κι' ο τελευταίος τουρκος στρατιώτης από τα ελληνικά μοναστήρια.

Στην εκκλησία της Νάουσας—της μικρής Μακεδονικής πόλεως—είχαν μαζευτεί ελπί οι Ναουσαίοι καλεσμένοι από τον άρχοντονοικοκύρη του τόπου των,

τον κυρ-Ζαφειράκη. Ο Ζαφειράκης άρχισε να τους μιλή για την επανάστασι που σήκωσαν στην νότιο Ελλάδα οι ραγιάδες για ν' αποκτήση το ελληνικό γένος ελευθερία. Ύστερα τους είπε πως ο Βοεβόδας, ο Τούρκος διοικητής της επαρχίας τους, ο Λουμπούτ, ζητεί από τους Ναουσαίους να παραδώσουν όσα όπλα έχουν στα χέρια τους, να πάψουν οι όπλοτεχνίτες να φτειάχουν άλλα κι' ακόμη να δώσουν στον Λουμπούτ όμήρους κι' ενέχυρα, για να μη μπορούν κι' αυτοί να ξεσηκωθούν.

—Αν έσείς, πατριώτες, δώσετε τα όπλα σας, έγω κι' όσοι με ακολουθήσουν θα φύγω από τη χώρα. Άλλιώςτικα είμαι έτοιμος να πεθάνω μαζί σας.

Όταν τον άκουσαν οι Ναουσαίοι, ένθουσιάστηκαν και φώναξαν όλοι με μια φωνή:

—Εδώ θα πεθάνουμε όλοι μαζί σου, αφέντη! Κι' ή αφεντιά σου μαζί μας!

Μέσα σ' αυτό τον ένθουσιασμό ξαναμίλησε ο Ζαφειράκης και παρουσίασε στους συναγμένους πολίτες τον αγωνιστή Κανούση, άπεσταλμένο του Μακεδόνα όπλαρχηγού Σάλα και της ανώτατης αρχής του επαναστατημένου έθνους.

Ο Κανούσης τους διάβασε τα πατριωτικά γράμματα που έφερε μαζί του και ξεδίπλωσε τη σημαία της Επανάστασης μπροστά στο πλήθος, που τράνταξε τους θόλους της εκκλησίας με τις ζητωκραυγές του.

—Πατρίς! Πατρίς! Έλευθερία ή θάνατος!

Ένθουσιασμένοι οι πολίτες ξεχύθηκαν άμέσως στην αγορά και σκότωναν τους Τούρκους που βρίσκαν μπροστά τους. Οι Τούρκοι, άνίδεοι μπροστά σ' αυτή την έπιδρομή, τάχασαν και φώναζαν στους χριστιανούς, που τόσα χρόνια δούλευαν και ζούσαν μαζί τους, καλώντας τον καθένα με τ' όνομά του:

—Βρέ Μήτρο, βρέ άδερφέ μου, έμεις που είμαστε φίλοι από πατέρα σε πατέρα και μάννα σε μάννα. Τι είναι αυτά που μας κάνουνε;

—Τί γυρεύετε στον τόπο μας; άπαντούσαν οι χριστιανοί. Δέν χορτάσατε ακόμη αίμα ελληνικό;

Και συνέχισαν τη σφαγή οι Ναουσαίοι βρίζοντας το σικόνι και την πίστι των Τούρκων.

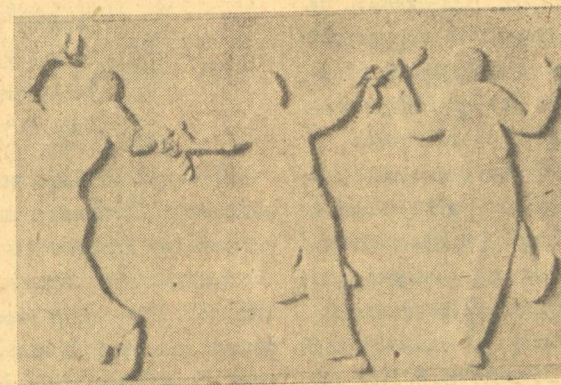
Μερικοί από τους πολίτες τρέξαν και στήσανε καρτέρι στο δρόμο που θα περνούσε ο Βοεβόδας, για να τον σκοτώσουν. Και πράγματι σε λίγο φάνηκε ο Λουμπούτ με συνοδεία πέντε ανθρώπων του. Οι επαναστάτες ρίχτηκαν να τον σκοτώσουν. Κι' αυτός βλέποντας τον κίνδυνο φώναξε:

—Αδέρφια μου, φίλοι μου! Έγω πάντα σας υπερασπίστηκα, πηγαίνετε με στο κυρ-Ζαφειράκη, να μιλήσουμε.

Αλλά ποιος να τον άκούση. Τον σκότωσαν κι' αυτόν και τη συνοδεία του κραυγάζοντας με περίσσιο ένθουσιασμό:

—Πατρίς! Πατρίς! Έλευθερία!

Ο ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ

Αθ. Λημναίου: Έλληνικοί χοροί.

Ο Λασκαράτος για την Έργασία

Του κ. Νίκου Σταθάτου

Ο δέκατος ένατος αιώνας, εποχή που έζησε ο Ανδρέας Λασκαράτος (1811—1900), δεν είχε κατορθώσει ακόμη ν' ανυψώσει την εργασία παρ' όλα τα σποραδικά κηρύγματα και μέτρα υπέρ του έργατη της πόλης και του χωριού. Πιο ειδικά στην Έφτανησο, που έπειτα από τόσους ξένους ζυγούς είχε καταλήξει στην παρωδία του Ιονίου Κράτους, το περιλάλητο «χρυσοβιδικό άρχοντοσύνη» είτε λίγο είτε πολύ είχε καταδικάσει την εργασία σε ανυποληψία. Καθένας άρχοντας θεωρούσε ντροπή του να εργάζεται και με «τά σκληρά κολάρα και μανικέτια» θεωρούσε τιμή του να ζει ο ίδιος, ή άρχόντισσα και τ' άρχοντόπουλα από τα εισοδήματά τους. Για πέτομα του Ήσιόδου, που όχτακόσια χρόνια πρό Χριστού στόλισε το άρχαιοελληνικό πνεύμα με τη θεσπέσια σκέψη «έργον ούδέν όνειδος, άεργία δέ τ' όνειδος» (ή εργασία δεν είναι ντροπή, ή τεμπελιά είναι ντροπή), οι έφτανησιώτες άριστοκράτες νομίζουν ότι το μεγαλύτερο στίγμα γι' αυτούς ήταν να εργασθούν. Έτσι καμιά χειρωνακτική εργασία δεν έσυγκέντρωνε τη λιμπροντοριανή ύπόληψη κι' έχτίμηση. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι ή αντίεργασιακή αυτή ιδεολογία συμπαρέσυρε ακόμη και την εργασία του φαρμακοποιού. Ο έφτανησιώτης άριστοκράτης μπορούσε να γίνει «δετόρος» αλλά «σπετσιέρης» ποτέ.

Ο Λασκαράτος, ένα τόσο φωτισμένο μυαλό για την εποχή του και για την εποχή μας ακόμη σε πολλά ζητήματα, δε μπορούσε φυσικά να συμμερισθί τη λιμπροντοριανή αυτή κατακραυγή κατά της εργασίας. Η αλήθεια είναι ότι ο ίδιος δεν εργάστηκε χειρωνακτικά, πλην κάθε άλλο παρά αντιπαθούσε τη σωματική εργασία. Του άρεσαν οι «δουλειές» και μάλιστα οι άγροτικές, καθώς τραγουδάει στη «μοναξιά του κάμπου». Στο τραγούδι αυτό, που έγραψε το 1845, μας λέει στην αρχή ότι όταν είναι στον κάμπο έχει την καλύτερη συντροφιά του κόσμου. Είναι ή συντροφούλα της καρδιάς του που κλαίει πάντα μαζί του για να του χαρίσει μιá πίκρα-εύχαρίστηση. Και συνεχίζει με δυό τρίστιχα τον ύμνο στην άγροτική εργασία:

•Κ' εϋθός παρηγοριϋμαι άνάμοσ μου
Ρίχνω το δλέμμα γύρου εις τέσ δουλειές μου,
Κι' εδω βλέπω ένα φύτεμα δικό μου,
Τόν κόπο μου, τέσ έγνωεις και ιδρωτέσ μου.

Πάνω τότεσ τά σχέδιά μου, και ω θε μου,
Πόσοσ όποινας ή εύχαρίστησές μου.»

«Τά Μυστήρια της Κεφαλονιάς» είναι το πιο τολμηρό διάδημα του άτίθασου Λασκαράτου. Τυπώθηκε και κυκλοφόρησε το 1856 και, καθώς είναι γνωστόν, στάθηκε ή άφορμή στο τόσο θλιβερό γλύστηρημα της Έκκλησίας μας, που άφώρισε τον χριστιανικότατο και όρθοδοξότατο Λασκαράτο. Στο βιβλίο λοιπόν αυτό, που κατά τον έπεξηγηματικόν τίτλο του είναι «Σκέψεις άπάνου στην οικογένεια, στη θρησκεία και στην πολιτική εις την Κεφαλονιά», ο Λασκαράτος γράφει σχετικά με την εργασία:

«Η Κεφαλονιά, ή πρώην φιλόπονη Κεφαλονιά, θεωρεί σήμερα σαν άτιμαστική την ύπηρεσία κ' εκείνος που κερδίζει την ύπαρξή του με τον κόπο του είναι καταφρονημένος από τους άλλους! Το φιλόπονον έλειψε με μίας από την κοινωνία μας, και τά τίμια του ξεδούλια τά προμηθέβουσε τώρα δύω χτηνώδη έντίγματα, Κλεψιά και Ζητία.» Μ' αυτά έβδαια διεκτραγωδεί την τότε κοινωνικοοικονομική άθλιότητα, αλλά σύγχρονα μας λέει και τίς ιδέες του για τον εργαζόμενο. Στο ίδιο μάλιστα βιβλίο γράφει και τά έξής χαρακτηριστικά για τους τεμπέληδες και τά τεμπελίστικα έπαγγέλματά τους:

«Ο Κοραής, άν δεν σφάλω, ήτανε που έλεγε:

•Αμαθής και κατεργάρης
•Ακαμάτης και φαγάς,
•Άλλο τίποτις δεν έχει:
Πάρι να γενή παπάς.»

Σ' ένα άλλο έργο του, τους «Στοχασμούς, ο Κεφαλονίτης Σατυρικός μας μιλεί πάλι για την εργασία και τον ιδρωτα του εργάτη. Ο ίδιος ο Λασκαράτος κρίνοντας το προκείμενο έργο του γράφει κάτω από τον τίτλο στην πρώτη σελίδα: «Κάθε έλλομου σύγγραμμα είναι άπλώς μόνο σύγγραμμάμου» οι Στοχασμοί μου όμως είμαι έγω.» Για το λόγο αυτό ο στοχασμός που παραθέτω παρακάτω έχει ιδιαίτερη σημασία σαν πιο αντιπροσωπευτικό δείγμα στην σχετική φιλεργασιακή ιδεολογία του Λασκαράτου.

«Οί ποιηται στην Έλλάδα είναι σαν τους Κόντιδες εις τη Ζάκυνθο, όπου δεν είναι άνθρωπος που να μην είναι κόντες. Άλλοίμονο! Ένα έθνος ποιητάδες,

είναι ένας κάμπος τσιντσίκους. Μά τουλάχιστον οι τσιντσίκοι θρέφονται με τη δροσιά που ο Ύψιστος γνοιάζεται και τους στέλνει άνένανω ούρανόθεν» ενώ ο άνθρωπος χρεωστεί να τρώγη το ψωμί του με τον ιδρώτα του».

Και ο Λασκαράτος πραγματικά έτρωγε το ψωμί του με τον «ιδρωτα του προσώπου του». Κι' ήταν αυτό ή καλύτερη επισφράγιση της κοινωνικής του διδασκαλίας. Άν κι' οι γονείς του, ο πατέρας του Γεράσιμος Λασκαράτος κι' ή μητέρα του Στυλιανή Μάνεση, ήταν από τους προύχοντες του Ληξουριού, ο ίδιος ο μεγάλος σατυρικός εργάστηκε έντατικά από την πρώτη νεότητα. Στην αρχή διωρίσθηκε βοηθός στη Γραμματεία της Γερουσίας με μισθό 30 κολωνάτα το μήνα. Από την Κέρκυρα γυρίζει στην Κεφαλονιά και διορίζεται με τον ίδιο μισθό στο Είρηνοδικείο υπάλληλος του πρωτοκόλλου. Σε μεγαλύτερη ηλικία, 29 ή 30 χρονών, αφού είχε τελειώσει τίς νομικές του σπουδές στο Παρίσι, στην Τσούκνη και στην Πίζα δέχεται να γίνη στο Ληξούρι «πάρεδρος δικαστής». Εκτός όμως απ' αυτά ο Λασκαράτος προσπαθεί να δικηγορήσει κατά διαφόρους περιόδους της ζωής του, χωρίς όμως και σπουδαία αποτελέσματα, αφού ή δικηγορία δεν συμβιβαζότανε και πολύ με το χαρακτήρα του. Δικηγορεί στην ιδιαίτερη πατρίδα του, στο Λονδίνο, και με τον ίδιο ακόμη σκοπό κάνει ένα άτυχο ταξίδι στην Τύνιδα. Όταν το 1851 «άηδιασμένος από την κοινωνία της Κεφαλονιάς» φθάνει στο Λονδίνο, ο εργατικότατος Λασκαράτος δεν διστάζει ν' αλλάξει επάγγελμα. Άρχισε να παραδίνει μαθήματα της νέας Έλληνικής και Ίταλικής, απ' τά όποια είχε και κάποια ώφέλεια. Η δημοσιογραφία ήταν ή τελευταία εργασία που έκαμε ο Λασκαράτος. Το Γενάρη του 1857 ξαναγυρίζει από το Λονδίνο στη Ζάκυνθο και δυό χρόνια αργότερα βγάνει την οικογενειακή εφημερίδα «Λύχνος», που δεν ευδοκίμησε και πολύ αφού άρίθμησε μονάχα 49 φυλλάδια και το 1868 σταμάτησε.

Μά δεν εργαζόταν μόνο ο Λασκαράτος. Άγαπούσαν την εργασία και δέχθηκαν πρόθυμα να εργασθούν ή γυναίκα του και τά κορίτσια του. Στο Λασκαράτο δεν άρεσε καθόλου αυτό που γενότανε σε μερικά μέρη, και δυστυχώς γίνεται ακόμη. Οι άνδρες να καθονται σπίτι, κι' οι γυναίκες να εργάζονται έξω. Το θλιβερό φαινόμενο το στιγματίζει με μιá υποσημείωση στο εύλογημένο έργο του «Τά Μυστήρια της Κεφαλονιάς».

«Είναι μάλιστα, γράφει, κάποια χωριά στην Κεφαλονιά όπου οι άνδρες στέκουνε στο σπίτι καθισμένοι άπάνου στη γωνιά, ξεδόνοντες με το κομπολόι τους, καπνίζοντες και παίζοντες τά χαρτιά με τους

φίλους του. Ένώ ή γυναίκες τους πηένουνε στο χωράφι και σκάφτουνε, σπέρνουνε, θερίζουνε, κουβαλούνε ξύλα, κάνουνε όλες τέσ μέσα και τέσ έξω εργασίες και προβλέπουνε για όλες τέσ χρείες της οικογένειας! Ένα τέτοιο έθιμο αναφέρει και ο Ήρόδοτος Βιβ. 2ον δια τους Άιγυπτίους.»

Η εργασία όμως της γυναίκας παράπλευρα στον άνδρα, και μάλιστα σε μιá κρίσιμη καμπή του οικογενειακού βίου, είναι κάτι το διαφορετικό. Και την εποχή εκείνη, που κανένας λόγος δε μπορούσε να γίνει για την εξωσπιτική εργασία της άριστοκράτισσας της Έφτανήσου και το δόγμα του παμπάλαιου Ρωμαϊκού Δικαίου ότι «ο άνδρας φέρει τά βάρη του γάμου» ήταν στίς δόξες του, ή γυναίκα του Λασκαράτου, ή Πηνελόπη Κοργιαλένια, ή θαυμαστή και άνυπέδβλητη αυτή σύντροφος που στάθηκε άγγελος στο πλευρό του κατατρεγμένου κι' άφορεσμένου Σατυρικού, αποφάσισε να εργασθεί. Έτσι ο Λασκαράτος γράφει στην αυτοβιογραφία του: «Στά 1863 ή γυναίκα μου αναγκασμένη από την οικονομική στενοχώρεια μας, όποχρεώθηκε να δεχθί την προσφορά, που της έκαμαν, να διευθύνη ένα σχολείο κοριτσιών, έμπιστεμένο μέχρι τότε σε μιάν Άγγλίδα δεσποινίδα.» Το σχολείο όμως παρά την ευγενή προσπάθεια και των δυό δαγ πήγε καθόλου καλά. Άργότερα—μετά το 1872—σκέφτονταν να πάρουν την άδεια και ν' ανοίξουν ένα δικό τους. Μά κι' ή προσπάθεια αυτή ναυάγησε. Η κόρη του Λασκαράτου δεν πέτυχε στίς συνηθισμένες εξετάσεις που θα της έδιναν το δίπλωμα της διευθυντριας του σχολείου, γιατί δε μπόρεσε ν' απαντήσει σε πόσα μέρη διαιρείται το «Πιστεύω.» Η άνόητη εξεταστική έπιτροπή στάθηκε στο σημείο αυτό και παραδέχθηκε την άποψη του πιο άγράμματος μέλους της.

—«Θά προτιμούσα, δεσποσύνη, της ειπε ένας χυδαίος όνόματι Μπουντουάρης, να ήξαιρες αυτό και άς μην ήξαιρες τίποτ' άλλο.»

* *

Ο Λασκαράτος αγάπησε την εργασία και μπορούμε να πούμε ότι όλη του τη ζωή μόχθησε κυριολεκτικά. Και ακριβώς ή αγάπη του αυτή, έντοπισμένη στο πλαίσιο των κοινωνικοοικονομικών προϋποθέσεων που έζησε, παρουσιάζεται εξαιρεση φωτεινή. Κύτταξε μακριά, άνέβηκε ψηλά, όσο του ήταν δυνατό, άλλο πιο πολύ κι' άλλου πιο λίγο. Κι' άν τότε στην επιφανειακά άυστηρή κι' άλύγιστη διάρθρωση της έφτανησιακής κοινωνίας δεν μπόρεσε να ξεχωρίσει τον εργάτη «βασιλέα του μέλλοντος» διέκρινε και πίστευε κάτι άλλο: Την εργασία, τιμή, χαρά κι' εύτυχία τ' ανθρώπου...

ΝΙΚ. ΣΤΑΘΑΤΟΣ

Ετά ύφαντήρια

Του κ. Τίτου - Αινεία

Όταν κάθε φορά φεύγουμε από ένα εργοστάσιο που επισκεφθήκαμε κι' εξέτάσαμε προσεχτικά για να γραφτή αυτή ή σελίδα, ένα είναι πάντοτε το συμπέρασμα: Πώς από τον καιρό του 'Ησιόδου, τα πράγματα δεν άλλαξαν πολύ! Δεν θέλουμε φυσικά να πούμε ότι εργαζόμαστε με τα πρωτόγονα εκείνα μέσα της μακρινής εκείνης εποχής! 'Αλλά βασικά ή ίδια λογική ταξινόμηση επικρατεί στα στάδια της παραγωγής ενός αγαθού. Τα ίδια στάδια της μεταμόρφωσης της πρώτης ύλης, για να δημιουργηθῆ με την εργασία και με την ύλη και με το κεφάλαιο το πράγμα.

Τα μέσα φυσικά είναι τελειότερα. Το ξύλινο μηχανήμα, το άπλο, το αντικατέστησε το μετάλλιο. Τὴν ἀνθρώπινη ἐνέργεια τὴν ἀντικαταστήσαμε σ' ἕνα μεγάλο ποσοστὸ με τὴν ἐνέργεια μιᾶς περιστρεφόμενης μηχανῆς. Αὐξήσαμε ἀκόμη ἐκπληκτικὰ τὸ ρυθμὸ τῆς παραγωγῆς. Κάνουμε ἴσως πῶς λουσάτα και πῶς ἀνέξοδα σήμερα τὰ δημιουργήματά μας. Ναί! Τελειοποιήσαμε, συστηματοποιήσαμε τὰ μέσα. 'Αλλά, όταν περάσει ἡ πρώτη ἐκπληξη ἑνὸς πού παρατηρεῖ μιὰ τελευταίου τύπου μηχανή, και θελήσει νὰ διακρίνη τὰ στάδια τῆς παραγωγῆς, νὰ τὰ χωρίση αὐτὰ τὰ στάδια, νὰ τὰ ταξινομήσῃ, θὰ δῆ πῶς δὲν κυριαρχεῖ οὔτε ὁ ἐκκωφαντικὸς θόρυβος, οὔτε ὁ γρήγορος ρυθμὸς, οὔτε τίποτ' ἄλλο σ' ἕνα σημερινὸ ἐργοστάσιο, ἀλλὰ ὁ νοῦς τοῦ πρωτόγονου ἀνθρώπου τῆς πρώτης, τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας!

Ἐμεῖς εἴμαστε οἱ ἀπόγονοί του. Αὐτὸς ὅμως κατὰληξε πρῶτα στὰ λογικὰ κι' ἀναλλοίωτα ἐκεῖνα συμπεράσματα, πού καθορίζουν τὰ στάδια τῆς παραγωγῆς κι' αὐτὸς πρῶτος καμάρωσε μ' ὑπερηφάνεια τὸ δημιούργημά του, τὸ συμπέρασμα δηλαδή ἑνὸς λογικοῦ συλλογισμοῦ του!

Ἄς πάρουμε γιὰ παράδειγμά μας και σημερινὸ θέμα μας τὸ μπαμπάκι, πού πρέπει νὰ γίνῃ ὕφασμα. Σὲ μᾶς βέβαια δὲν ἀνήκει ἡ τιμὴ ὅτι πρωτοσκεφτήκαμε νὰ ντύσουμε τὸ κορμί μας με τὸ πάλλευκο αὐτὸ φυτικὸ προϊόν. Ὁ μακρινὸς μας πρόγονος πού τὸ σκέφτηκε ἀκόμη, δὲν ἄφησε σὲ μᾶς τὴν τιμὴ νὰ καθορίσουμε και τὸν τρόπο πού θὰ τὸ κάνουμε ὕφασμα. Μπορεῖ βέβαια νὰ μὴ τὸ κατόρθωσε σὲ μιὰ γενεά, οὔτε σὲ δύο. Πάντως, αὐτὸς βρῆκε τὰ λογικὰ ἐπιμέρους συμπεράσματα πού θὰ μᾶς ὀδηγήσουν στὴ δημιουργία τοῦ τελικοῦ συμπεράσματος, πού ἐδῶ εἶναι ἡ δημιουργία τοῦ μπαμπακεροῦ ρούχου πού θὰ μᾶς ντύσῃ.

Αὐτὸς εἶπε ἀπὸ δοκίμασε, πειραματίστηκε, κουράστηκε: Τὸ μπαμπάκι πρῶτα πρέπει νὰ γίνῃ μαλακὸ γιὰ τὸ γνέσιμο. Ὑστερα, εἶσι μαλακὸ, νὰ γίνῃ κλωστή. Ὑστερα ἡ κλωστή νὰ πάῃ σὲ μασούρια. Κι' ὕστερα στὸν ἀργαλειό. Νὰ τὰ συμπεράσματά του. Τὸ εἶπαμε. Γενεὲς γενεῶν θὰ χρειάστηκαν γι' αὐτό. Ἀλλὰ οἱ γενεὲς αὐτὲς εἶναι πολὺ μακρινὲς γιὰ μᾶς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ 1948. Οἱ γενεὲς αὐτὲς, μαζί με τὴ ζωὴ, μᾶς μετεβίβασαν και τὴ λογικὴ τους, τὰ συμπεράσματά τους. Ἐμεῖς μιὰ φορά, ποτὲ δὲν μπορούμε νὰ τὸ καυχηθοῦμε πῶς εἴμαστε τὸ θεμέλιο γιὰ ὅτιδήποτε. Καὶ ἐμεῖς, ποιοὶ ἐμεῖς! Οἱ σημερινοὶ ἀνθρώποι. Οἱ ἀνθρώποι τῆς ἐποχῆς τῆς ἀτομικῆς ἐνέργειας. Ἄλλοι πρὶν ἀπὸ μᾶς θεμελίωσαν... Ἐμεῖς, ἀπλῶς, σοφατίζουμε τοὺς τοίχους, κι' ὄχι πάντοτε.

Θὰ τὸ δοῦμε ἀμέσως. Ἐνα ἐργοστάσιο τελευταίου τύπου ἔχουμε μπρὸς μας. Ἄς διώξουμε τὴν ἐκπληξη και τὸ θαυμασμὸ τοῦ τεράστιου και ἱλιγιώδους πύου και τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς ἐποχῆς μας. Ἐτσι θὰ δοῦμε ὀλοκάθαρα τὸ ποῖός θεμελίωσε και τίνος ὁ νοῦς εἶναι ὁ δημιουργός. Εὐκολο εἶναι.

Στὸ ὕφαντήριο λοιπὸν τοῦ 1948. Ἐσχωρίζουμε τὰ τμήματα, ὕστερα ἀπὸ μιὰ καθολικὴ - ἐξέταση πού μᾶς γιομίζει δέος και θαυμασμὸ.

Πρῶτο τμήμα. Ἐδῶ τὸ λένε «Σκουτσερ» συνήθως. Ἄς μὴ μπερδεύουμε ὅμως με τὴν ξενικὴ αὐτὴ ὀνομασία. Τὸ τμήμα πῆρε τὸ ὄνομα τῆς μάρκας τῶν μηχανῶν τοῦ τμήματος. Ἀλλὰ τί κάνουν αὐτὲς οἱ μηχανές; Τὴ μιὰ τὴ λένε ρουφίχτρα. Ρουφᾷ τὰ δέματα τὸ μπαμπάκι. Καὶ συνεργάζεται με τὴν ἄλλη πού τὴ λένε λανάρα. Κι' οἱ δύο μαζί δίνουν τὸ πρῶτο ξάνσιμο στὸ μπαμπάκι. Καὶ σήμερα στὰ χωριά μας πρώτη δουλειὰ εἶναι νὰ «λανάριστῇ» στὰ χεροκίνητα, φυσικὰ, λανάρια τὸ μπαμπάκι ἢ τὸ μαλλί. Τὸ τμήμα «Σκουτσερ» μετὰ τὸ λανάρισμα μορφοποιεῖ τὸ ξασμένο μπαμπάκι σὲ «ρολά».

Δεύτερο τμήμα. Τὰ χαρτζιά. Ξενικὴ και ἐδῶ ἡ ὀνομασία, ἀπὸ τὴ μάρκα τῆς μηχανῆς πάλι. Ἀλλὰ τί δουλειὰ γίνεται ἐδῶ ἀπὸ 10-15 βρειές κι' ἐπιδητικῆς μηχανῆς; Τὰ ρολὰ πού δημιούργησαν τὰ «Σκουτσερ» τὰ περιστρέφουν ἀργὰ γιὰ νὰ τὰ ξαναξάνουν, νὰ κάνουν τὸ μπαμπάκι ἀφράτο. Τὸ δεύτερο ξάνσιμο αὐτό, στὴ σπητικὴ βιομηχανία, γίνεται με τὰ χέρια και με τὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα. Τὸ τέτοιο γιὰ δευτέρη φορά ξασμένο μπαμπάκι θὰ πάρῃ μορφή «φυτιλιοῦ», πές, τουλούπας, πού ἡ κυρὰ τοῦ χωριοῦ θὰ προσαρ-

μόσῃ στὴ ρόκα τῆς, γιὰ νὰ τὴν κάνῃ κλωστή με τὸ γνέσιμο.

Τρίτο τμήμα. Τῆς Καλαμιστρας. Τὰ φυτίλια τῶν χαρτζιῶν θὰ γίνουν ψιλὴ κλωστή. Τὸ γνέσιμο. Ἐδῶ ὅμως τὸ νῆμα θὰ καλαριστῇ. Αὐτὸ δὲ γίνεται στὸ χωριό, οὔτε οἱ πρωτόγονοι θὰ τῶκαμαν. Ἡ κόλλα εἶναι γιὰ νὰ γυαλίση... μέχρι νὰ πουληθῇ τὸ ὕφασμα. Εἶπαμε: Κάνουμε πῶς λουσάτα πράγματα σήμερα. Καὶ σοφατίζουμε...

Τέταρτο τμήμα. Ὑφαντήριο. «Μεγαλογραφία» τοῦ ξύλινου σπιτικοῦ ἀργαλειοῦ. Τὸ χτένι, τὰ ποδαρικά, οἱ σαῖτες, ἡ γνωστὴ κίνηση τοῦ ὕραδιου, γιὰ νὰ σμειξῇ σφιχτὰ με τὸ στημόνι.

Ὁ ρυθμὸς ὁ ἴδιος. Μόνον ἡ ταχύτητα ἀλλάζει. Ἐκδοση ἐπηυξημένη, βελτιωμένη, ἀλλὰ ὄχι πρώτη πάντως!

Ἐδῶ τὸ ὕφασμα εἶναι ἔτοιμο. Ὁ συλλογισμὸς τῶν μακρινῶν μας γενεῶν ἐτελείωσε. Ὅχι ὅμως και ὁ δικὸς μας. Ἐμεῖς, οἱ ἀνθρώποι τοῦ 20οῦ αἰῶνα δημιουργήσαμε ἕνα συλλογισμὸ ἀκόμη, μετὰ ἀπὸ τὸ τελικὸ συμπέρασμα: 50 τμήμα!

Πέμπτο τμήμα λοιπὸν. Μαρκάρισμα. Αὐτό, μάλιστα. Εἶναι δικὸ μας. Δὲν τῶξεραν οἱ πρωτόγονοι. Γιατί δὲν τοὺς χρειαζόταν. Ἐμᾶς μᾶς χρειάζεται. Καὶ πολὺ μάλιστα. Πρέπει νὰ καυχηθοῦμε στὰ μάτια τῶν συνανθρώπων γιὰ τὸ ἔτοιμο δημιούργημά μας: Λοιπὸν. Ἄς καυχηθοῦμε. Σὰν ἀνθρώποι πρῶτα: «Μεγάλα ἐργοστάσια ἐν Πειραιεῖ...». Καὶ σὰν φυλὴ ὕστερα. Με λόγια πού θὰ τὰ καταλάβουν ὅλα τὰ ἔθνη ὅμως: «Made in Greece!».

Τί ἀλλάξε λοιπὸν ἡ ἐποχὴ μας; Γιὰ μᾶς τίποτε. Ἐμεῖς, εἴμαστε οἱ Ἀμερικανοί. Ἄξια ὅμως εἶχε ὁ Κολόμβος! Ἀλλάξαμε, προσθέσαμε κάτι στὴ βασικὴ συνταγή. Ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι ἡ αὐθαίρετη σφραγίδα τῶν ἀνθρώπων πού σ' ὄλους τοὺς τόνους φωνάζουν: «Απο-

φεύγετε τὰς ἀπομιμήσεις», ἐνῶ ἡ ἐποχὴ μας εἶναι ἐποχὴ τῆς πῶς αὐθαίρετης ἀπομιμήσεως.

Δὲ λέμε φυσικὰ τίποτε νέο. Γιατί τὸ εἶπε πρὶν ἀπὸ μᾶς ἕνας σοφὸς μας πρόγονος. «Οὐδὲν καινόν».

**

Γιατὸ μόνον με συγκατάβαση ἀκούμε τὸν ἐργοστασιάρχη νὰ μᾶς μιλᾷ γιὰ τὸν πρωτότυπο τρόπο δουλειᾶς πού ἐφαρμόζει, γιὰ τὶς τελειότερες μηχανές πού διαθέτει, γιὰ τὶς χιλιάδες πῆχες ὕφασμα πού δημιουργεῖ κάθε μέρα.

Ἐκεῖνο ὅμως πού δὲν θὰ μπορέσῃ καμμιά ἐποχὴ ἐπίπλαστα με σοφατίσματα νὰ μπορέσῃ νὰ «μαρκάρῃ» και νὰ μπορέσῃ νὰ τοῦ δώσῃ ἄλλη δῆθεν μορφή, εἶναι ὁ ἀνθρώπος. Δὲν τὸ ξεχνᾶμε φυσικὰ. Καὶ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ἤρθαμε ἐδῶ. Κι' ὄχι μόνον γιὰ τὶς μηχανές.

Παρατηροῦμε ὅπως εἶπαμε ὄχι και με μεγάλο θαυμασμὸ τὶς μηχανές. Μὰ με τοὺς ἀνθρώπους δὲν εἶναι τὸ ἴδιο. Κι' όταν μάλιστα τυχαίνει νᾶναι ἐργάτες, κι' αὐτοὶ οἱ ἐργάτες εἶναι γυναῖκες. Ἐδῶ τὰ πράγματα εἶναι διαφορετικὰ. Δὲν ἀπομιμήθηκαν κανέναν αὐτὲς οἱ δροσερὲς κοπέλλες. Τί κι' ἂν εἶναι στὰ χαρτζιά ἢ στὰ Σκουτσερ; Τὸ ἴδιο εἶναι κι' ἂν δούλευαν με λανάρια κι' ἔγνεθαι με ρόκα. Καὶ σιγοτραγουδοῦσαν γιὰ τὸν καλὸ τους χτυπώντας τὸ χτένι ρυθμικὰ τοῦ σπιτικοῦ ἀργαλειοῦ. Τὸ ἴδιο εἶναι. Καὶ θὰ σιγοτραγουδοῦν. Κι' ἐδῶ τὴ δουλειὰ τὴν ἐξευγενίζει και τὴν κάνει ἀνάλαφρη ἢ θετικὴ ἢ ὑποθετικὴ προσμονὴ τοῦ στημονιοῦ πού λαχταρᾷ νὰ σφιξῇ ἀποπνιχτικὰ με πόθο τὸ ὕφάδι... Τὰ συναισθήματα κι' οἱ πόθοι κι' οἱ ἀνθρώπινες ἀπαντοχῆς μένου ἀνάμεσα ἀπ' τοὺς αἰῶνες ἴδια. Καὶ πάνω ἀπ' ὅλα, ἡ δουλειὰ. Καὶ γύρω ἀπ' αὐτὴνε, ὅλα τᾶλλα... ΤΙΤΟΣ-ΑΙΝΕΙΑΣ

Ο Β' ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ «ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ»

Τὰ χειρόγραφα, πού ὑπεβλήθησαν γιὰ τὸν Β' Φιλολογικὸ μας Διαγωνισμό, διαβάζονται ἀπὸ τὰ μέλη τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς. Τὰ ἀποτελέσματα, μαζί με τὶς παρατηρήσεις τοῦ Εἰσηγητοῦ, θὰ ἀνακοινωθοῦν στὸ ἐρχόμενο τεῦχος.

Η «ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ»

Έργασία και Τέχνη

Η Χορωδία τῆς Ἐργ. Ἐστίας Θεσσαλονίκης στὴν Ἀθήνα

Τοῦ κ. Λεωνίδα Ζώρα
Ἀρχιμουσικοῦ τῆς Ἐθνικῆς Ἀυρικῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς

Τριπλή συγκίνηση και τριπλό καμάρι ἦταν γιὰ μᾶς ὁ ἐρχομὸς τῆς ἀνδρικήs χορωδίας τῆς Ἐργατικῆς Ἐστίας Θεσσαλονίκης με τὶς συναυλίες ποῦ δῶσε στὴν Ἀθήνα, στὸν Πειραιᾶ, στὸ ραδιόφωνο και σὲ διάφορα ἐργοστάσια γύρω στὴν πρωτεύουσα.

Πρῶτα-πρῶτα σὰν σημάδι ψυχικῆς ὁμορφιάs ποῦ δείχνει ἓνα προχώρημα στὸν πολιτισμὸ μᾶς. Γιατὶ σίγουρα ἔχει ξεχωριστὴ και μεγάλη σημασία τὸ νὰ ὑπάρχουν ἐργάτες—λίγοι σήμερα, περισσότεροι ἴσως αὔριο και γιατί ὄχι ὅλοι μεθαύριο—ποῦ μ' ὄλη τὴν κούραση τοῦ μόχθου τῆς δουλειᾶs τους, ἀναγκαίου και γόνιμου βέβαια, μὰ πάντα σκληροῦ, νὰ βρίσκουν τὸν καιρὸ νὰ ἀνυψώνωνται ψυχικά και πνευματικά με τὴν ἐπίδοσή τους στὴ μουσική με τέτοιο ζῆλο και χωρὶς κανένα ὀλικὸ συμφέρον.

Αὐτὸ εἶναι ξεχωριστὰ σπουδαῖο γιὰ τὸν τόπο μᾶς και γιὰ τὴ βασανισμένη, τὴν κακώτροπη και παράλογη πολλῆs φορῆs ἀν θέλετε, μὰ πάντα μεγάλη φυλή μᾶς. Ἡ φυλή μᾶς αὐτὴ μαζὺ με τόσες ἄλλες ὁμορφιῆs χάρισε στὸν κόσμὸ ἐδῶ και τρεῖς χιλιάδες χρόνια και τὴν ὁμορφιά τῆς Μουσικῆs. Ἔτσι σήμερα δὲν μπορεῖ ἡ ψυχὴ μᾶς νὰ μὴν ἀναγαλλιάση με τοὺς σαράντα αὐτοὺς ἀπλοὺς Ἕλληνας ποῦ με τέτοια πίστη και ἀπόδοση καλλιεργοῦνε τὴ μουσική ὄχι σὰν ἐπάγγελμα ἢ σὰν ἀτομική ἐπίδοση ξεχωριστοῦ φυσικοῦ ταλέντου, μὰ ἀπὸ τὴ συνειδητοποιημένη ἀνάγκη μιᾶs ψυχικῆs ἀνάτασης. Καὶ εἶναι αὐτοὶ Ἕλληνας ἐργάτες ποῦ ὕστερ' ἀπ' τὴν κούραση τῆs δουλειᾶs τους δὲν πᾶνε στὸ καφενεῖο ἢ στὴν ταβέρνα, μὰ βρῆκαν σὰν ξεκούραση τὸ νὰ λουστοῦν μέσα στὴν ὁμορφιά τῆs μουσικῆs, ὄχι ἀκούγοντάs τὴν μονάχα, ἀλλὰ κάνοντάs τὴν οἱ ἴδιοι σὲ μιὰ συλλογική προσπάθεια ἔτσι ποῦ και νὰ νιώθουν διπλὴ τὴ χαρὰ τῆs και νὰ τὴν προσφέρουν τὴ χαρὰ αὐτὴ και στοὺς ἄλλους.

Τὶ εἶναι ὅμως αὐτοὶ οἱ σαράντα μόνο ἐργάτες μπρὸς στοὺς τόσους ἄλλους ἐργάτες! Τὶ εἶναι αὐτοὶ οἱ σαράντα μόνο Ἕλληνας μπρὸς στοὺς τόσους ἄλλους Ἕλληνας! Μικρὸ βέβαια πρᾶμα σὲ ποσό, μὰ τεράστιο σὲ σημασία:

Εἶναι τὰ «σαράντα παλληκάρια ποῦ πᾶνε γιὰ νὰ πατήσουνε τὴν αἰσθητικὴ Τροπολιτσᾶ» και ποῦ δημιουργοῦν τὴν ἐλεύθερη καινούργια Ἑλλάδα ἑνὸs πολιτιστικοῦ Εἰκοσιένα.

Εἶναι ἀπὸ τὸ ταπεινὸ κελλί τοῦ καλόγερου ἢ μικρὴ φλογίτσα τοῦ καντηλιοῦ στὸ κρυφὸ σκολεῖο τῶν χρόνων τῆs σκλαβιάs, ποῦ γίνεται πρῶτα δαυλὸs τοῦ Κανάρη κ' ὕστερα μεγάλος πολυέλαιος στὴ Μητρόπολη.

Εἶναι γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἓνα μικρὸ πούπουλο ἀπὸ τὰ «πρωτινὰ φτερά τῆs τὰ μεγάλα» και μαζὶ του τὸ γλυκοχάραμα τῆs ἐλπίδας και τῆs πίστης ὅτι «θὰ φτρώσουν ξανά», ὅπως λέει κι' ὁ ποιητής.

Ἐργάτες ποῦ, παράλληλα με τὴ διαμόρφωση τῆs συνδικαλιστικῆs τους συνειδησης γιὰ τοὺς τίμιους ἀγῶνες τους στὴ διεκδίκηση τῶν δικαιωμάτων τους στὴ ζωὴ και στὴν κοινωνία, καλλιεργοῦν τόσο βαθιὰ τὴ μουσική και με τέτοια πίστη, θὰ πρέπει νᾶχουν τὴν ψυχὴ τους γιομάτη ἀγάπη και περηφάνεια. Κι' αὐτὸ εἶναι ποῦ χαρακτηρίζει τοὺς ἐλεύθερους και μεγαλοεργοὺs λαοὺs και ὄχι τὸ φαρμακερὸ και καταστροφικὸ μίσος τῆs ἀγέλης τῶν γεννημένων δούλων ποῦ μανιάζουν ταπεινόψυχα λυσσασμένοι ἀπὸ τὴν ἴδια τους τὴν ἠθικὴ μηδαμινότητα.

Τέτοιοι ἐργάτες, ὅσο λίγοι και νᾶναι ἀκόμα, εἶναι μιὰ ἀχτίδα σίγουρης ἐλπίδας γιὰ ἓναν λαμπρὸ μεσημεριάτικο ἥλιο ποῦ θὰ μεσουρανήση κάποτε στὸ μέλλον τῆs ψυχῆs μᾶς. Νὰ πῶς εἶδαμε αὐτὴ τὴν ἐκδήλωση και συγκινηθήκαμε και καμαρώσαμε μιὰ φορὰ.

Ὁ δεῦτερος λόγος ποῦ μᾶς βούρκωσε τὰ μάτια ἀπὸ ἐθνικὴ περηφάνεια εἶναι ποῦ αὐτοὶ οἱ τέτοιοι ἐργάτες εἶναι ἐργάτες τῆs μαρτυρικῆs ΒΟΡΕΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ, τοῦ κομματιοῦ αὐτοῦ τῆs πονεμένηs πατρίδας ποῦ ματωμένο ἀγωνίζεται σκληρὰ μέσ' στὴν ἀντάρα γιὰ τὴ φυλετικὴ του ἐπιβίωση. Τὶ μάθημα γιὰ ὅλους και τι ἀτσάλωμα τῆs πίστης στὸ μεγαλεῖο τῆs φυλῆs μᾶς αὐτοὶ οἱ ἐργάτες ποῦ σύγκαιρα δουλεύουν, μάχονται και τραγουδοῦνε.

Δουλεύουν γιὰ τὴν προκοπὴ τῆs Πατρίδας. Μάχονται γιὰ τὴ Λευτεριά τῆs. Τραγουδοῦνε γιὰ τὴ χαρὰ και τὸ ἠθικὸ τῆs ἀνέβασμα.

Νὰ γιατί αὐτοὺς τοὺς σαράντα ἐργάτες δὲν τοὺς εἶδαμε μονάχα σὰν σαράντα διαλεχτὰ άτομα τῆs ἐργατικῆs οἰκογένειας, μὰ σὰν ἐθνικὰ σύμβολα ποῦ μᾶς ἐμφύχωσαν στὸν τρισυπόστατο ἀγῶνα τῆs φυλῆs μᾶς γιὰ προκοπὴ, λευτεριά και πολιτισμὸ.

Ὅλεs αὐτῆs οἱ προϋποθέσεις θᾶταν φυσικὰ ἀρκετῆs νὰ μᾶς κάνουν, στὸ καθαρὰ καλλιτεχνικὸ μέρος, νὰ δεχτοῦμε ἀκόμα και με ἐνθουσιασμὸ και τὴν πιὸ μέτρια ἐρασιτεχνικὴ προσπάθεια.

Τὸ ἀθάνατο ὅμως ἑλληνικὸ δαιμόνιο μᾶς χάρισε κι' ἐδῶ, ἐκτὸs ἀπὸ τὴν πνευματικὴ και τὴν ἐθνικὴ συγκίνηση, ἀκόμα και τὴ χαρὰ τῆs καθαρὰ καλλιτεχνικῆs συγκίνησηs.

Ἡ χορωδία τῆs Ἐργατικῆs Ἐστίας Θεσσαλονίκης κάτω ἀπὸ τὴ σεμνὴ μὰ ἐμπνευσμένη διδασκαλία και διεύθυνση τοῦ ἐμφυχωτῆ τῆs Ἀχίλη Βασιλειάδη, μᾶς παρουσίασε μιὰ τεχνικὴ ὀριμότητα και μιὰν ἠχητικὴ πλαστικότητα ἐφάμιλλες, χωρὶς ὑπερβολή, εὐρωπαϊκῶν συγκροτημάτων με μακροχρόνια παράδοση.

Τὸ εἶδος τῆs «α καπέλλα» χορωδίας (δηλαδὴ χωρὶς συνοδεία ὀργάνου) εἶναι ἀπὸ τὰ δυσκολώτερα σὲ τονικὴ ἀκρίβεια, φωνητικὴ ὁμοιογένεια και δυναμικὴ ἰσορροπία. Κι' ὅμως ὅλεs αὐτῆs οἱ δυσκολίες, ποῦ μόνο πολυχρόνια ἀσκησιὴ και πείρα μπορεῖ νὰ ὑπερνικήση, εἶχαν ἐξουδετερωθῆ κατὰ τρόπο ἀληθινὰ θαυμαστό.

Ἀκούσαμε ἓνα ἐλαστικὸ και ὁμοιογενὲs τραγοῦδι, ἀδιάσπαστο και πολιτισμένο, ποῦ φτανε δταν ἡ μουσικὴ

ἐρμηνεῖα τὸ ἀπαιτοῦσε ἀπὸ τὴν πιὸ δυνατὴ ἔνταση τοῦ «φορτίσσιμο» χωρὶς καμμιὰ σκληράδα ὡs τὸ πιὸ ἀπαλὸ σήσιμο τοῦ «πιανίσσιμο» με περισσὴ δεξιότητα και αἰσθητικὴ ἐναλλαγὴ.

Τὸ πρόγραμμα, με ἐπιμέλεια και ἐπιτυχία καταρτισμένο, εἶχε τρία μέρη: Ἐνα με ξένα τραγοῦδια (Σοῦμαν, Νιτόρζακ κλπ.), ἓνα με τραγοῦδια ἑλλήνων μουσουργῶν (Λαυράγκα, Καλομοῖρη, Γεωργιάδη, Σ. Βασιλειάδη κλπ.) και ἓνα με ἑλληνικὰ δημοτικὰ τραγοῦδια. Ἡ λεπτολογημένη και φροντισμένη ἐκτέλεσή τους, ξέχωρα ἀπὸ τὴν ἐξαιρετικὴ μουσικὴ τῆs ἀπόδοση, δείχνει μιὰ πίστη και μιὰ καλλιτεχνικὴ συνείδηση ἀξιοθαύμαστεs γιὰ τὸ βάθος και τὴ σοβαρότητά τους, ἀκόμα και σὲ συστηματικοὺs καλλιτέχνες. Βρίσκοντάs τες ὅμως στοὺs φιλότιμους αὐτοὺs ἐρασιτέχνες ἐργάτες τῆs Θεσσαλονίκης με τὴν ὁμορφὴ ψυχὴ δὲν μπορεῖ κανεὶs νὰ μὴν τὶs καμαρώση με τὸν πιὸ ἀνυπόκριτο ἐνθουσιασμὸ και νὰ μὴν φωνάξῃ, σὰν ἠχώ τοῦ ἐμβατήριου ποῦ τελείωσε τὴ συναυλία τῶν παιδιῶν τῆs Βορείου Ἑλλάδος, με τὴν πιὸ βαθειὰ κι' ἀκλόνητη πίστη:

«Ἡ Ἑλλάδα ποτὲ δὲν πεθαίνει...»

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΖΩΡΑΣ

Ἡ Χορωδία τῆs Ἐργατικῆs Ἐστίας Θεσσαλονίκης πηγαίνει νὰ καταθέσῃ στέφανο στὸν Ἄγνωστο Στρατιώτη.

Πώς οί στήλες παράγουν ηλεκτρικό ρεύμα

Του κ. Ν. Καρατάκι

Στο προηγούμενο τεύχος είδαμε ότι για ν' ανάψη το ηλεκτρικό γλομπάκι πρέπει να βάλουμε την πλαϊνή του βίδα και το κάτω του άκρο σε έπαφή με τους δύο πόλους μιας ηλεκτρικής στήλης, και ότι στην περίπτωση αυτή το ηλεκτρικό ρεύμα που παράγει ή ηλεκτρική στήλη κυκλοφορεί, δηλαδή φεύγει από τον ένα πόλο της στήλης, περνάει μέσα από το γλομπάκι, όπου ανάβει το νήμα, και ξαναγυρίζει πίσω στον άλλο πόλο της στήλης.

Η στήλη, λοιπόν, δεν είναι τίποτε άλλο παρά μία παραγωγός ηλεκτρικού ρεύματος. Πώς όμως παράγεται αυτό το ρεύμα;

Για να το καταλάβουμε καλύτερα θα πρέπει να κάνουμε το ακόλουθο πείραμα:

Μέσα σε μία γυάλα ρίχνουμε νερό και θειικό δξύ (βιτριόλι) και μάλιστα με αναλογία δέκα φλυντζανάκια του καφέ νερό με ένα φλυντζανάκι βιτριόλι φροντίζουμε μονάχα ώστε το υγρό αυτό να μην φτάνει ως τα χείλια της γυάλας αλλά να είναι δύο έως τρία δάκτυλα παρακάτω. Βάζουμε έπειτα δύο ελάσματα μέσα στο υγρό όρθια ώστε οί δύο τους άκρες να είναι έξω από αυτό και με τρόπο ώστε να μην άκουμπάνε μεταξύ τους. Το ένα έλασμα μπορεί να είναι χάλκινο (μπακίρι) ή κάρβουνο σκληρό, από αυτό που βάζουν στα μοτέρ (άνθραξ των άποστακτήρων του φωταερίου), το άλλο όμως έλασμα πρέπει απαραίτητα να είναι από τσίγκο (ψευδάργυρο) καθαρό (όχι λαμαρίνα γαλβανισμένη). Άμα τελειώσουμε αυτό ως κολλήσουμε δύο χάλκινα σύρματα στις άκρες των δύο ελασμάτων που βγαίνουν έξω από τη γυάλα και τις δύο άλλες άκρες των συρμάτων να τις φέρουμε σε ένα γλομπάκι, δηλαδή την μία να την άκουμπήσουμε στη βίδα και την άλλη στην κάτω έπαφή. Τότε το γλομπάκι μας αυτό θα ανάψει. Γιατί άραγε; Τι να συμβαίνει; Άπλούστατα, μόλις βουτήξουμε το έλασμα του τσίγκου μέσα στο υγρό, θα δούμε πολλές - πολλές φουσκαλίτσες να παρουσιάζονται σε όλη την επιφάνεια του τσίγκου που είναι μέσα στο υγρό και μαζί μ' αυτό θα άκούσουμε και ένα συριγμό σαν να βράζει το νερό σε εκείνο το μέρος.

Οί φουσκάλες αυτές είνε ένας άερας, ή άεριο όπως άλλωιώς το λέμε, και δεν είναι τίποτε άλλο παρά το υδρογόνο που άσφαλώς όλοι έχουμε άκούσει για αυτό. Το βιτριόλι περιέχει μέσα του θειάφι, δξύγόνο και υδρογόνο, μόλις, λοιπόν, βάλουμε τον τσίγκο μέσα σε αυτό το θειάφι και δξύγόνο ένώνεται (χημικώς) με τον τσίγκο και άφίνει ελεύθερο το υδρογόνο που είχε αιχμαλωτισμένο μέσα του να φύγει. Σάν άεριο, λοιπόν, το υδρογόνο γίνεται φουσκάλες, ανεβαίνει ή γλυστρά άπάνω στο έλασμα και βγαίνει έξω στον άτμοσφαιρικό άερα. Γι' αυτό, αν βάλουμε ένα σπέρτο άναμμένο εκεί κοντά που σπάνε οί φουσκάλες, θα δούμε μικρούτσικες μπλε λάμπες και θα άκούσουμε ένα μικρότατο πάφλασμα, αυτό σημαίνει ότι στο σημείο εκείνο υπάρχει υδρογόνο που καίγεται (το υδρογόνο καίγεται πολύ εύκολα στον άερα). Τη στιγμή που γίνονται όλα αυτά, δηλαδή όταν το θειάφι ένώνεται με το τσίγκο και ελευθερώνεται το υδρογόνο, ελευθερώνονται σύγχρονα και μικρά μικρά, μα πάρα πολύ μικρά σάματα,

τόσο μικρά που ακόμα και με το μικροσκόπιο δεν φαίνονται, που τα λέμε ηλεκτρόνια και πηγαίνουν, όχι πειά σαν το υδρογόνο στην επιφάνεια του νερού για να φύγουν, αλλά διασκορπίζονται σε όλη τη μάζα του υγρού. Κατά συνέπεια έρχονται σε έπαφή με το άλλο έλασμα, δηλαδή τον χαλκό ή κάρβουνο που βρίσκεται μέσα στο ίδιο υγρό. Στο κάρβουνο ή το χαλκό ό δρόμος για τα ηλεκτρόνια αυτά είναι πολύ πειό εύκολος, για αυτό εάν ένώσουμε το χαλκό ή το κάρβουνο με ένα σύρμα από τη μία μεριά και τον τσίγκο με την άλλη άκρη του σύρματος, τα ηλεκτρόνια που έχει πάρει ό χαλκός από το υγρό με πολύ μεγάλη ταχύτητα (σαν την άστραπή) θα τρέξουν και θα πάνε να βρουν τον τσίγκο. Το μεγάλο αυτό πλήθος των ηλεκτρονίων (δισεκατομύρια) που φεύγει από τον τσίγκο και πηγαίνει μέσα από το υγρό στον χαλκό ή άνθρακα και από εκεί έξω από το υγρό και μέσα από το σύρμα προς τον τσίγκο δεν είναι τίποτε άλλο παρά το γνωστό μας ηλεκτρικό ρεύμα. Για να μπορούμε, λοιπόν, να αντίληφθούμε την ύπαρξη του ρεύματος αυτού, το ξαναγαράζουμε προτού να φθάση στον τσίγκο να περάση πρώτα από το γλομπάκι όπου το ανάβει και έπειτα να πάη στο τσίγκο.

Όλον αυτόν τον δρόμο, που κάνουν το μεγάλο πλήθος των ηλεκτρονίων, δηλαδή από τον τσίγκο στο υγρό, από το υγρό στο κάρβουνο ή χαλκό, από το χαλκό στο σύρμα, από το σύρμα στο γλομπάκι, από το γλομπάκι πάλι στο άλλο σύρμα, και τέλος από το σύρμα στον τσίγκο, το λέμε **ηλεκτρικό κύκλωμα**. Τη γυάλα που έχει το υγρό μαζί με τα ελάσματα τη λέμε **ηλεκτρικό στοιχείο**. Η άκρη του χαλκού ή του κάρβουνου λέγεται **θετικός πόλος** και σημειώνεται με ένα σταυρό (+) και ή άκρη του τσίγκου που είναι έξω από το υγρό λέγεται **αρνητικός πόλος** και σημειώνεται με μία παύλα (-).

Άν άφήσουμε έτσι το γλομπάκι να ανάβη, θα δούμε σιγά - σιγά να χαμηλώνη το φως του και στο τέλος, ύστερα από κάμποσα δευτερόλεπτα, να σβήση όλότελα. Αυτό σημαίνει ότι δεν κυκλοφορεί ηλεκτρικό ρεύμα. Άλλά γιατί; Άν προσέξουμε καλύτερα θα δούμε ότι πάνω στην επιφάνεια του χαλκού ή του κάρβουνου, που είναι μέσα στο υγρό, έχουν καθίσει άμέτρητες ψιλές φουσκαλίτσες. Αυτές οί φουσκαλίτσες δεν είνε τίποτε άλλο παρά δξύγόνο, που με αυτό τον τρόπο σκεπάζουν το έλασμα του χαλκού ή το κάρβουνο τελείως, και δεν έχει πειά έπαφή με το υγρό. Άφοϋ, λοιπόν, δεν έχει έπαφή με το υγρό, τα σκόρπια ηλεκτρόνια μέσα στο υγρό δεν μπορούν να περάσουν και να πάνε να βρουν το χαλκό ή το κάρβουνο. Όστε δεν γίνεται πειά ηλεκτρικό ρεύμα. Το φαινόμενο αυτό, δηλαδή όταν παύει σιγά - σιγά το ηλεκτρικό μας στοιχείο (γυάλα, υγρό και ελάσματα) να μας δίνη ηλεκτρικό ρεύμα το λέμε **πόλωση** του ηλεκτρικού στοιχείου.

Πρέπει, λοιπόν, για να μπορούμε να έχουμε ηλεκτρικό ρεύμα χωρίς να σταματά, να προσπαθήσουμε να βρούμε ένα τρόπο που να μη παθαίνη πόλωση το στοιχείο. Δηλαδή ένα τρόπο που να μην άφίνει το δξύγόνο να κάθεται έπάνω στο

χαλκό ή το κάρβουνο και έτσι τα ηλεκτρόνια να περνούν ελεύθερα.

Πολλοί τρόποι βρέθηκαν για αυτό το σκοπό. Ό σπουδαιότερος είναι να βάλουμε γύρω γύρω από το χαλκό ή το κάρβουνο ένα υλικό που λέγεται μαγγάνιο (διοξειδίο του μαγγανίου) άνακατεμένο με γραφίτη. Έτσι το μίγμα αυτό άπορρογά το δξύγόνο, που κάθεται έπάνω στο κάρβουνο, και τα ηλεκτρόνια, έφ' όσον δεν υπάρχει πλέον έμπόδιο, περνούν ελεύθερα. Το πρόσθετο μίγμα του μαγγανίου που βάλουμε, όχι μόνον και αυτό δεν τα έμποδίζει καθόλου αλλά τα διευκολύνει στο πέρασμά τους.

Με αυτόν τον τρόπο έχουμε ένα ηλεκτρικό στοιχείο που μας δίνει διαρκώς ηλεκτρικό ρεύμα.

Το στοιχείο, όπως το περιγράψαμε παραπάνω, άποτελείται από την γυάλα, το υγρό και τα ελάσματα (χαλκός ή κάρβουνο-τσίγκος), όταν όμως θέλουμε να το μεταφέρουμε όλη την ώρα το γυαλί σπάει εύκολα, το νερό επίσης με την παραμικρή κίνηση χύνεται και μάλιστα όπου χυθή τέτοιο υγρό κάνει μεγάλη ζημιά, δηλαδή δεν είναι εύκολη ή μεταχείρισή τους, και πολύ χειρότερα όταν θέλουμε να το μεταφέρουμε στην τσέπη μας.

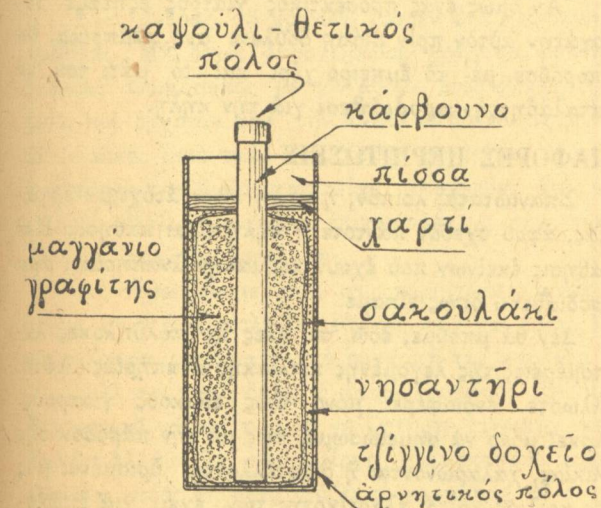
Βρέθηκε όμως τρόπος και για αυτό. Την γυάλα αντί από γυαλί την κάνουμε από τσίγκο και έπειδή δεν υπάρχει λόγος να είναι τόσο μεγάλη, την κάνουμε μικρότερη όσο μία μεγάλη δακτυλήθρα (δύο έως τρεις φορές μεγαλύτερη από τη συνηθισμένη). Αυτή, λοιπόν, χρησιμεύει για δοχείο αλλά και σύγχρονα για έλασμα τσίγκου που βάζουμε μέσα στο δοχείο για άρνητικό πόλο. Δεν έχουμε παρά να κολλήσουμε ένα μικρό συρματάκι στο έπάνω μέρος του τσίγγινου δοχείου, και αυτό θα είναι ό άρνητικός πόλος του στοιχείου.

Μέσα στο τσίγγινο δοχείο καταμεσής βάζουμε ένα κυ-

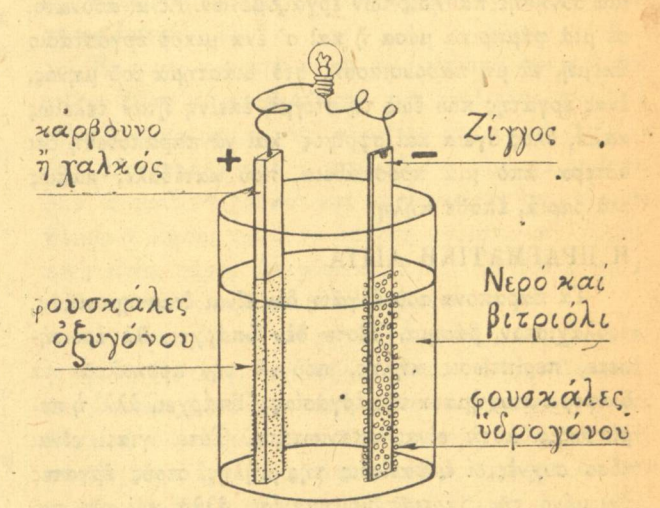
λινδρικό κάρβουνο σαν ψιλό μολυβδοκόνδυλο, έτσι που να έξεχη λίγο από το δοχείο, και γύρω γύρω από το κάρβουνο, που βρίσκεται μέσα στο δοχείο, μαγγάνιο με γραφίτη που συγκρατούμε με ένα πάνινο χονδρούτσικο σακκουλάκι τυλιγμένο με κλωστή σφικτά-σφικτά. Το σακκουλάκι αυτό δεν άφίνει το μίγμα του μαγγανίου να χυθή και να άκουμπήση στον τσίγκο.

Μέσα στο δοχείο, εκτός από αυτά που είπαμε παρά πάνω, αντί για υγρό με νερό και βιτριόλι που ρίχνουμε στην γυάλα, βάζουμε άμμωνιακό άλας (νησαντήρι) λίγο βρεγμένο και διατηρούμε την υγρασία του σκεπάζοντας το δοχείο με πίσσα και με τρόπο ώστε ή έπάνω άκρη του κάρβουνο να βγαίνη ελεύθερη έξω. Άπάνω στην άκρη του το κάρβουνο έχει ένα καπούλι από μπρούτζο σαν καπελλάκι, πολύ σφικτά περασμένο. Το καπούλι αυτό, έπειδή βρίσκεται σε άμεση και δυνατή έπαφή με το κάρβουνο, άποτελεί τον θετικό πόλο του στοιχείου. Ένα τέτοιο στοιχείο μπορούμε να το βάζουμε στην τσέπη μας χωρίς να γίνεται καμιά ζημιά ούτε σε μας ούτε στο ίδιο το στοιχείο. Κ' ένα τέτοιο στοιχείο μας δίνει πάντα 1,5 Βόλτ όσο δήποτε μικρό ή μεγάλο και αν το φτιάξουμε. Γι' αυτό όταν θέλουμε να έχουμε περισσότερα βόλτ, βάζουμε δύο τέτοια στοιχεία το ένα έπάνω στο άλλο ώστε ό πυθμένας του έπάνω στοιχείου (τσίγκος) να άκουμπά στο κάρβουνο του από κάτω. Έτσι, έχουμε πάλι δύο πόλους ελεύθερους: το κάρβουνο του έπάνω στοιχείου και τον τσίγκο του κάτω, έναν θετικό πόλο και έναν άρνητικό. Άλλά αντί για 1,5 Βόλτ θα έχουμε 3 Βόλτ. Έάν βάλουμε 3 στοιχεία, θα έχουμε 3X1,5, δηλαδή 4,5 βόλτ. Έπειδή, λοιπόν, βάζουμε το το ένα στοιχείο άπάνω στο άλλο, για αυτό παίρνει το όνομα **Ηλεκτρική στήλη**. Σε άλλες στήλες, αντί να βάζουμε τα στοιχεία το ένα έπάνω στο άλλο, τα βάζουμε δίπλα (στήλες πλακέ).

N. ΚΑΡΑΤΑΚΙΣ

ξηρό στοιχείο

υγρό στοιχείο

Ἡ ὑγιεινὴ ἐκλαϊκευμένη

Ἡ Κήλη καὶ τὰ ἀτυχήματα τῆς ἐργασίας

Ἵσάρχει ὠροδιάσεις τοῦ ὀργανισμοῦ γιὰ κήλη;

Στὸν πρῶτον εὐρωπαϊκὸ πόλεμο ἓνας ἀμερικανὸς ἀνταποκριτὴς, ποὺ δρισκόταν στὸ Δυτικὸ Μέτωπο, εἶχε στείλει στὴν ἐφημερίδα του μιὰ ἀνταπόκριση, ὅπου ἀνάμεσα στ' ἄλλα παράξενα ἔγραφεν ὅτι μερικοὶ στρατιῶτες ἑνὸς Εὐρωπαϊκοῦ Ἔθνους, ποὺ δὲν διακρίνεται γιὰ τὴ μαχητικότητά του, στὴ γραμμὴ τοῦ πυρός, μεταχειρίζονταν ἓνα τέχνασμα γιὰ νὰ μείνουν ὄχι μόνον ἐκτὸς βολῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς... βοῆς τηλεβόλου! Προκαλοῦσαν τὴν κήλη, ἐπειδὴ, στὰ χρόνια ἐκεῖνα, οἱ πάσχοντες ἀπὸ κήλη κατατάσσονταν στὶς βοήθητικὲς ὑπηρεσίες. Περιττὸ νὰ σημειωθῇ, ὅτι, ἀντὶ νὰ πᾶνε στὶς ὑπηρεσίες τῶν μετόπισθεν, ἔμπαιναν στὸ Νοσοκομεῖο, ὅπου ἐπλήρωναν πολὺ ἀκριβὰ τὴν ἀμυαλιά τους. Ἄν εἶσθε περίεργος νὰ μάθετε τὸ τέχνασμα τῶν φυγοστράτων, σᾶς πληροφοροῦμε πὼς οἱ κακοὶ αὐτοὶ στρατιῶτες ἐπηδούσαν ἀπὸ μεγάλο ὕψος, ἀπὸτομα, σὰν νὰ τοὺς ἐσπρώχνανε... Μηροκήλη, περιεσφιγμένη κήλη καὶ σοβαρὲς ἐξαρθρώσεις ἢ καταγμάτων προκαλοῦσε τὸ ξαφνικὸ αὐτὸ πῆδημα ἀπὸ ὕψος.

Ἵσάρχει μολαταῦτα καὶ ἡ κήλη, ποὺ δὲν προκαλεῖται μὲ τὸν βίαιον αὐτὸν τρόπο, ἀλλὰ ὀφείλεται στὰ λεγόμενα ἀτυχήματα τῆς ἐργασίας. Γι' αὐτὴν θὰ μιλήσουμε ἐδῶ. Ἡ κήλη, πρέπει νὰ σημειώσουμε, εἶναι μιὰ συνήθης πάθησις τῶν ἐργαζομένων. Εἶναι ἀδύνατο, σὲ μιὰ φάμπρικα μέσα ἢ καὶ σ' ἓνα μικρὸ ἐργοστάσιο ἀκόμη, νὰ μὴ παρουσιασθῇ, στὸ διάστημα τοῦ μηνός, ἓνας ἐργάτης ποὺ ἕως τὴ στιγμὴ ἐκεῖνη ἦταν τελείως καλά, ὀλος υἰεία καὶ σφρίγος καὶ νὰ παραπονεθῇ ὅτι ὕστερα ἀπὸ μιὰ προσπάθεια, ποὺ κατέβαλε, κάπως πιὸ βαριά, ἔπαθε κήλη.

Ἡ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΑἴΤΙΑ

Τὰ παράπονα τοῦ ἐργάτη δὲν εἶναι ἐπιστημονικῶς, τοῦλάχιστον, βάσιμα. Ὡστε δὲν ὑπάρχει, θὰ ἐρωτήσετε, περιπτώσεις κήλης, ποὺ νὰ τὴν προκαλοῦν τὰ διάφορα ἀτυχήματα τῆς ἐργασίας; Ἵσάρχει, ἀλλ' ἡ περίπτωση αὐτὴ εἶναι σπανιώτατη. Τότε, γιατί εἶναι τόσο συχνὲς οἱ ἐμφανίσεις τῆς κήλης, στοὺς ἐργάτες ὄχι μόνον τῆς βαρεῖας βιομηχανίας, ἀλλὰ καὶ τῶν πιὸ ἐλαφρῶν ἀκόμη; Μὲ ἄλλα λόγια, ὄχι μόνον στοὺς μεταλλουργούς, ἀλλὰ καὶ στοὺς ἐργάτες τῆς κλωστοῦφαντουργίας κ.λ.π.

Ἀπάντησις: ἂν ἡ ἑβδομαδιαία ὑγιονομικὴ ἐπιθεώρησις τῶν ἐργατῶν ἐγένετο περισσότερο μεθοδική,

πιὸ προσεκτικὴ καὶ πρὸς ὄλες τὶς κατευθύνσεις, πρὸ πάντων, τὴ στιγμὴ ὅπου πρωτομπαίνει ἓνας ἐργάτης σὲ μιὰ φάμπρικα, γιὰ νὰ πιάσῃ δουλειά, τότε νὰ εἶσθε βέβαιοι, πὼς ὄλες οἱ περιπτώσεις τῆς κήλης θὰ ἐξαφανίζονταν ὀλωσδιόλου.

Δυστυχῶς ὅμως ἡ ἐξέτασις τῶν νεοπροσλαμβανόμενων ἐργατῶν, γενικά, γίνεται βιαστικὰ καὶ ἀτελῶς. Νὰ γιατί βλέπομε τόσοσους προῖσταμένους νὰ δέχονται στὴν ἐργασία τοὺς ἐργάτες, ποὺ ἂν καὶ δὲν παρουσιάζουν ἐξωτερικὰ σημεῖα ἀναπηρίας, μολαταῦτα δὲν στέκονται καλά στὰ πόδια τους. Ἐ, ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ὑπάρχουν καὶ ἐργάτες ἢ ὑπάλληλοι ποὺ ἐμφανίζουν, γιὰ τὴ νεώτερη ἐπιστήμη, τὴν λεγομένην «ἀναπηρίαν τῆς κοιλιακῆς χώρας». Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι καὶ οἱ ὑποκείμενοι εἰς κήλην.

Ἄλλ' ἄς ἰδοῦμε τί εἶναι ἡ κοιλιακὴ ἀναπηρία. Ὅταν ἡ κοιλία εἶναι πλαδαρή. Ὅταν οἱ μυῶνες τῆς εἶναι εὐπαθεῖς. Ὅλοι ὅσοι βρίσκονται στὴν κατηγορία αὐτῆ, μόλις ἔλθῃ ἡ στιγμὴ, ποὺ εὐνοεῖ τὴν ἐμφάνισις τῆς κήλης, μόλις, δηλαδὴ, καταβάλλουν καὶ τὴν πᾶραμικρὴν προσπάθεια, ἢ κόπο ἀσυνήθη, παθαίνουν κήλη. Καὶ τότε, φυσικὰ, ὁ ἐργάτης ὑπολογίζεται ὡς «παθὼν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ».

Ἄν ὅμως ἓνας προσεκτικὸς γιαντρός ἐξήταξε τὸν ἐργάτην αὐτὸν πρὶν πιάσῃ δουλειά στὴ φάμπρικα, θὰ μπορούσε, μὲ τὸ ἔμπειρο χέρι καὶ τὸ μάτι του, νὰ καταλάβῃ τὴν προδιάθεσι γιὰ τὴν κήλη.

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ

Σπανιώτατα, λοιπόν, ἡ κήλη εἶναι ἀτύχημα ἐργασίας, ἀφοῦ σχεδὸν πάντοτε ἡ κήλη εἶναι πάθησις. Καὶ πάθησις ἐκείνων ποὺ ἔχουν κοιλιακὴν ἀναπηρίαν, ἄρα προδιάθεσι, ὅπως εἶπαμε.

Δὲν θὰ μποῦμε, ἐδῶ, σὲ ὄλες τὶς πολύπλοκες λεπτομέρειες τῆς λεγομένης κοιλιακῆς ἀναπηρίας. Αὐτό, ἄλλωστε, ἐνδιαφέρει μόνον τοὺς εἰδικούς γιαντρούς. Ἄρχει μόνον νὰ σημειώσουμε, πὼς μὲ τὴν πάροδον τῆς ἡλικίας, χαλαρώνονται ἢ διαστελλονται ὀρισμένοι μῦς ἡλικίας καὶ ἡ ἐλαστικότης των ἔχει γιὰ ἐπακότῃς κοιλιᾶς καὶ ἡ ἐλαστικότης των ἔχει γιὰ ἐπακότῃς τὴν κήλη. Ἄλλ' αὐτό, θὰ εἰπῆτε, μπορεῖ νὰ λουθο τὴν κήλη. Ἄλλ' αὐτό, θὰ εἰπῆτε, μπορεῖ νὰ συμβῇ καὶ σ' ἓνα γερὸ ἄνθρωπο, σ' ἓναν ποὺ δὲν ἔχει, δηλαδὴ αὐτό ποὺ λέμε κοιλιακὴ ἀναπηρία. Δὲν τὸ ἀποκλείει ἡ ἐπιστήμη, μὲ τὴ διαφορά, πὼς συμβαίνει πολὺ πιὸ σπάνια ἀπ' ὅ,τι σ' αὐτὸν ποὺ ἔχει τὴν προδιάθεσι ἀπὸ τὴν παιδικὴν ἡλικία καὶ οἱ γονεῖς του δὲν

ἔλαβαν τὰ κατάλληλα μέτρα, γιὰ νὰ θεραπεύσουν τὴν ἀτέλεια αὐτῆ, συμβουλευόμενοι, ὄχι μόνον τὸν εἰδικὸ χειρουργό, ἀλλὰ καὶ τὸν εἰδικὸ καθηγητὴ τῆς γυμναστικῆς.

Ὁ δόκτωρ Φρέντελ, φημισμένος χειρουργός, μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι ἡ κήλη εἶναι μιὰ χρονία πάθησις, ποὺ ἐξελισσεται διαδοχικὰ. Μολαταῦτα δὲν μπορούμε ν' ἀρνηθοῦμε ὀλωσδιόλου καὶ τὴν ἐμφάνισις τῆς κήλης ἀπὸ ἀτυχήματα ἐργασίας. Ἄναφέραμε, πὼς οἱ περιπτώσεις αὐτὲς εἶναι ἐξαιρετικῆς. Ἄς τὶς ἰδοῦμε:

Κήλη ἀπὸ ἀτύχημα ἐργασίας προέρχεται ὅταν ὁ ἐργάτης ἢ ὁ ὑπάλληλος καταβάλλῃ ξαφνικὰ, βίαια καὶ παρατεταμένα, μιὰ δυσανάλογη πρὸς τὶς δυνάμεις του προσπάθεια, ἓναν κόπον ὑπερβολικόν.

Προέρχεται ὅμως ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἐργάτης ἢ ὁ ὑπάλληλος, δουλεύοντας ἔχει πάρει μιὰ κακὴ στάση.

Ποιὰ εἶναι ἡ κακὴ στάση; Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἀπότομο ἀνέβασμα τοῦ ἑνὸς ποδιοῦ πάνω στὸ ἄλλο, περιπτώσεις συνηθεστάτη, ἄλλωστε, κακὴ στάση θεωρεῖται ἀκόμη καὶ ἡ ἀκόλουθη:

Ἐνας νεαρὸς κτίστης, βοηθούμενος ἀπὸ τοὺς συντρόφους του, πασχίζει νὰ σηκώσῃ ἓνα βαρὺ καδρόνι. Τὴ στιγμὴ ὅπου ἦταν σκυφτός, μὲ τὸ ὀγκῶδες ξύλο στὸν ὦμο του, κάνει ν' ἀνασηκωθῇ, ἀλλὰ τὸ πόδι του γλυστράει. Ὁ νεαρὸς κτίστης προσπαθεῖ νὰ τὸ συγκρατήσῃ. Καὶ γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ κάνει μιὰ βίαιη προσπάθεια. Ἀμέσως τότε αἰσθάνεται δριμύτατο πόνο στὸ βουδῶνα. Καὶ ὀλίγο ἀργότερα ψάχνοντας γιὰ νὰ ἰδῇ, ποὺ ὀφείλεται ὁ πόνος αὐτός, ἀνακαλύπτει ἐκεῖ ἓνα «μικρὸ πρήξιμο», μιὰ διόγκωσις.

Καὶ μιὰ ἄλλη περίπτωσις ἀκόμη.

Ἐνας ἄνδρας, 43 χρόνων, ἔσυρεν ἓνα χειροκίνητο ἀμαξάκι. Μά, ὅπως ἐπροχωροῦσε γρήγορα, βρέθηκε ξαφνικὰ ἀντιμέτωπος μὲ τὸν ἄξονα ἑνὸς ἄλλου ἀμαξιοῦ, ποὺ ἐρχόταν ἀπὸ τὴν ἀντίθετη διεύθυνσι. Κι' ὁ ἄξων αὐτὸς ἐσχόνταψε στὴν κοιλιά του πάνω. Ἡ κήλη ἐφανερῶθηκεν ἀμέσως καὶ εἶχε τὸ μέγεθος ἑνὸς καρυδιοῦ. Μόλις ὁ γιαντρός ἐπιχειροῦσε νὰ τὴν πιάσῃ λίγο, ὁ ἄρρωστος ἐπονοῦσεν.

Ἄς σημειώσουμε, πὼς στὶς περιπτώσεις αὐτὲς, οἱ πόνοι, ὅταν εἶναι πολὺ δριμεῖς, φέρνουν καὶ ἔμετο καὶ, σπανιώτερα, τὸ θάνατο ἀπὸ συγκοπὴ τῆς καρδιάς.

Ἄλλοτε πάλι, ὅπως ὁ παθὼν ἐργάτης, ὄχι μόνον δὲν μπορεῖ νὰ τρέξῃ γιὰ νὰ ζητήσῃ ἱατρικὴν περίθαλψιν, ἀλλὰ ἡ ὄψις του παίρνει μιὰ ἐκφρασι γεμάτη ἀγωνία, κρύος ἰδρώτας λούζει τὸ κορμί του καὶ ὁ σφυγμὸς του γίνεται ταχύς, ὅπως στὴν παραπάνω περίπτωση.

Αὐτὴ εἶναι ἡ λεγομένη τραυματικὴ κήλη καὶ προέρχεται ἀπὸ ἀτύχημα ἐργασίας. Γι' αὐτὸ θεωρεῖ-

ται κάπως σπανιώτερη. Γιὰ νὰ πεισθῆτε γιὰ τὴ σπανιότητά της, φθάνετε νὰ σημειώσουμε, ὅτι ἐπὶ 33.000 μεταλλωρῶν ποὺ σ' ἓνα χρόνον μέσα παρουσιάσθηκαν 7.500 περιπτώσεις ἀτυχημάτων ἐργασίας, δὲν διεπιστώθη καμμία περίπτωσις κήλης ἀπὸ τὶς λεγόμενες τραυματικῆς.

Γι' αὐτό, ὅταν ὁ γιαντρός καλεῖται γιὰ νὰ διαπιστώσῃ περίπτωσις κήλης, ποὺ παρουσιάζεται ὡς ἀτύχημα ἐργασίας, τὰ πρῶτα πράγματα ποὺ πρέπει νὰ ἐξετάσῃ εἶναι τὸ εἶδος τῆς προσπαθείας καὶ τοῦ κόπου ποὺ κατέβαλε ὁ ἐργάτης, ὁ παραπονούμενος, τὸ βάρος ποὺ ἐσήκωσε ἢ ἂν ἦταν θῦμα συγκρούσεως, ὁμοίας μὲ αὐτὴν, ποὺ ἀναφέραμε κ.λ.π. Ἄλλ' ἂν ἡ τραυματικὴ κήλη εἶναι, ὅπως εἶπαμε, ὄχι τόσο συχνή, δὲν ἄργει μολαταῦτα ἓνα ἀπὸ τὰ ἀναφερθέντα ἀτυχήματα γιὰ νὰ ἐπιδεινώσῃ τὴν κήλη, ποὺ προέρχεται ἀπὸ προδιάθεσι.

Ἡ ΘΕΡΑΠΕΙΑ

Μόλις ὁ γιαντρός τοῦ ἐργοστασίου διαπιστώσῃ τὴν κήλην ποὺ προήλθεν ἀπὸ τὶς αἰτίες ποὺ ἀναφέραμε, πρέπει ἀμέσως νὰ καθορίσῃ καὶ τὸν βαθμὸ τῆς ἀνικανότητος τοῦ παθόντος ἐργάτου καὶ νὰ συστήσῃ τὴν ἄμεση χρησιμοποίησι δέματος. Ἄλλὰ νεώτερες ἐρευνες ἀποδείξανε, πὼς τὸ δέμα τῆς κήλης ἐνδείκνυται γιὰ μιὰ ἀναλογία περιπτώσεων, ποὺ ποικίλλει ἀπὸ 5—10 %. Ἐπειτα ὁ πάσχων πρέπει νὰ ἐγχειρηθῇ. Γιὰ τὶς περιπτώσεις, ποὺ δὲν ἐνδείκνυται ἡ ἐγχείρησις, ἀρμόδιος ν' ἀποφανθῇ εἶναι ὁ χειρουργός. Οἱ περιπτώσεις αὐτὲς ποικίλλουν ἀνάλογα μὲ τὴν γενικὴ κατάστασι τῆς υἰείας τοῦ ἐργάτη, τῆς ἡλικίας κ.λ.π. Στὶς προχωρημένους ἡλικίας ἡ ἐγχείρησις τῆς κήλης δὲν ἐνδείκνυται, γιατί μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀφορμὴ γιὰ ἄλλα δυσάρεστα ἐπακόλουθα.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ συνηθέστερη ἀφορμὴ τῆς κήλης εἶναι ἡ προδιάθεσι, ποὺ ὀφείλεται, πάλι, σὲ μιὰ ἀδυναμία ὀρισμένων σημείων τῆς κοιλιακῆς χώρας. Δὲν ἀποκλείεται ἡ προδιάθεσι αὐτὴ νὰ ὑπάρχῃ ἀπὸ τὰ παιδικὰ χρόνια καὶ νὰ φανερωθῇ ὅτῃν ὀριμὴ ἡλικία ἡ κήλη, χωρὶς νὰ ὑπάρξῃ μάλιστα καὶ σημαντικὴ αἰτία, βάρος ὑπερβολικόν, κόπος μεγάλος, προσπάθεια ὑπερβολικὴ καὶ παρατεταμένη.

Εὐτυχῶς, ὅτι μὲ τὴ σημερινὴ πρόοδο τῆς χειρουργικῆς, ἡ ἐγχείρησις τῆς κήλης γίνεται ἄνετα. Δὲν πρέπει ὡς τόσο ὁ πάσχων ἀπὸ κήλη νὰ περιορίζεται στὸ δέμα ἢ ν' ἀποφεύγῃ τὸν βαρὺν κόπο, ἀλλὰ νὰ ἐπισπεύδῃ τὴν ἐγχείρησις, ἀφοῦ, πολλὰς φορὲς καὶ ἀπὸ λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεώς του, (τὰ αἰφνίδια μικροατυχήματα) μπορεῖ ἡ κήλη του νὰ γίνῃ περιεσφιγμένη καὶ τότε ἡ ἐγχείρησις εἶναι πολυπλοκώτερη.

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΔΡΑ ΤΖΕΡΥ ΡΑΜΠΕΡ
(ΑΔ. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ)

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

— 'Ο θίασος μαριονέτας τής «'Εργατικής 'Εστίας» έδωσε σειρά παραστάσεων χάριν τών άνταρτοπλήκτων παιδιών τής Βορείου 'Ελλάδος πού στοργικά φιλοξενούνται στο Καστρι τής Κηφισσιάν.

*

— Μας πληροφορούν άπ' τή Σύρο ότι ή εκεί τοπική έπιτροπή τής «'Εργατικής 'Εστίας» άρχισε ν' αναπτύσσει τόν τελευταίο αυτό καιρό μεγάλη δραστηριότητα.

*

— Σε γήπεδο πού περιχώρησε ο Δήμος γίνονται μεταρρυθμίσεις και ιδρύονται άποδυτήρια κατάλληλα για τήν ανάπτυξη του κλασσικού άθλητισμού μεταξύ τών νέων εργαζομένων.

*

— 'Επίσης τοποθετούνται και διάφορα άθλητικά όργανα και έγκαταστάσεις.

*

— Άλλη προσπάθεια, ή και καλύτερα κατά τήν γνώμη μας, είναι και ή καταβαλλομένη για τήν ανάπτυξη τών θαλασσιών σπόγγ.

*

— Προς τοῦτο ιδρύεται «όμιλος έρετών» άπό εργατές και υπαλλήλους, πού αισθάνονται τήν άκατανίκητη γοητεία του γαλάζιου νερού.

*

— Φυσικά, ή «'Εργατική 'Εστία» ήρθε είδη σ' έπαφή με τήν τοπική 'Επιτροπή και θα ένισχύσει όλες αυτές τις έκδηλώσεις.

*

— Και μιιά πού ο λόγος για τή Σύρο, άς αναφέρουμε και μιάν άκόμη έκδήλωση τών εργαζομένων νέων της.

*

— Με τήν παρακολούθηση πάντοτε τής εκεί τοπικής, ίδρυσαν και εργατική χορωδία.

*

— Τους εύχόμεθα, όπως μέσα σε λίγο χρονικό διάστημα, κατορθώσουν νά συναγωνίζονται τήν θαυμασία εκείνην άνδρικήν χορωδιάν τής «'Εργατικής 'Εστίας» τής Βορείου 'Ελλάδος πού τόσο τήν καμαρώσαμε κατά τις έμφανίσεις της πού έκαμε στην 'Αθήνα.

*

— Πολλά κέντρα εργατικά έφωδίασε τόν τελευταίο καιρό ή 'Εργατική 'Εστία με ραδιόφωνα.

*

— Άπ' αυτά τά περισσότερα είναι εργατικά κέντρα τών έπαρχιών και ιδίως τής Βορείου 'Ελλάδος.

ΤΟ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ ΜΑΣ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1								■		
2							■			
3		■		■	■	■			■	
4										
5		■			■					■
6								■		
7										
8				■			■			

Οριζοντίως: 1) Έχουν όλες οι γυναίκες στα χωριά (καθαρό) — άρθρον. 2) Παραθαλάσσιο χωριό τής 'Αττικής — τροφή. 3) Πρόθεσις (δημ.). 4) Υίοι τής Λήδας. 5) Τόν τρώνε τὸ Πάσχα (δοτ.). 6) Πλοῖον (άρχ.). 7) ΟΑΤ. — 'Υπάρχει μικρή και μεγάλη (γεν.). 8) 'Επικίνδυνο έντομο — Θάλασσα. **Καθέτως:** 1) Πατήρ τής 'Ιστορίας. 2) 'Αρθρον γαλλικόν — Πολεμική άεροπορία. 3) 'Εκέρδισε τὸ μῆλο. 5) Κεφάλι. 6) 'Ο άρχαιότερος ποιητής (δοτ.). 7) Πόλις ρωσ. 8) 'Αγαπημένο ρήμα στα πειδιά. 9) 'Αρθρον — νότα. 10) Παντρεύτηκε τήν μητέρα του.

ΑΙΝΙΓΜΑ

Σὺ ήμπορείς ὅσο μικρὸν θελήσης νά με κάμης.
 'Αλλ' έχω ὑπερβολικὰς ὡς θά ιδῆς δυνάμεις.
 Διότι εἰς τήν ράχην μου κρατῶ ξηράς, θαλάσσας,
 'Ηπειρους με τὰ άνθη των και με τὰς πόλεις πάσας.
 Πλὴν ὅλα αὐτὰ τὰ βάρη μου, καθὼς κι' ἐμὲ ἐπίσης,
 σ' ἕνα καρφάκι μονάχα μπορεῖς νά αναρτήσης.

ΕΝΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Με 24 σπιρτόξυλα κάνετε έννέα τετράγωνα, όπως τὰ βλέπετε στην εικόνα. Βγάζοντας τὰ 4, πρέπει νά μείνουν 5 τετράγωνα, χωρίς ν' άγχιζουν οι πλευρές τους.

ΟΙ ΛΥΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΝΑΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ

Αίνιγμα

Διάκος (Διά - Κῶς).

ΙΣΤΟΡΙΟΥΛΕΣ

* Ένας βασιλιάς τής Γαλλίας καυχόταν ότι ή δύναμή του ήταν άπεριορίστη και ότι όλοι ύπακούουν τυφλά στις διαταγές του. Κάποιοι όμως ευγενής από τήν συνοδεία του τόλμησε νά παρατηρήσει πώς υπάρχει όριο στη δύναμή του.

— Πώς, άπάντησε ο βασιλιάς. "Αν σε διατάξω δηλαδή νά πέσεις στη θάλασσα, δέν θά ύπακούσεις;

'Ο ευγενής, χωρίς ν' άπαντήσει, διενθύνθηκε στην έξοδο.

— Που πηγαίνεις; ρώτησε ο βασιλιάς.

— Νά μάθω κολύμπι, Μεγαλειότατε! άποκρίθηκε με φυσικό τρόπο ο ευγενής.

**

'Ο σκύλος κάποιου δικηγόρου βλέπει μιιά μέρα ένα ώραϊο, μεγάλο κομμάτι κρέας πού κρεμόταν στη βιτρίνα ενός κρεοπωλείου. Κανείς δέν τὸ φυλάει. Πηδάει, λοιπόν, τὸ άρπάζει και τὸ σκάει τρέχοντας.

'Ο κρεοπώλης, πού γνωρίζει τ' άφεντικό του σκύλου, πηγαίνει τὸ βράδυ στο σπίτι του.

— Κύριε δικηγόρε, τοῦ λέει, αν κλέψει ένας σκύλος ένα κομμάτι κρέας από τή βιτρίνα μου, μπορῶ νά ζητήσω τήν τιμή του από τ' άφεντικό του;

— Βεβαίως, άπαντᾷ ο δικηγόρος.

— Λοιπόν, συνεχίζει ο κρεοπώλης, είναι ο δικός σας σκύλος, πού μου έκλεψε τὸ κρέας. Ζύγισε τρία κιλά και θέλω 100 δραχμές.

'Ο δικηγόρος πληρώνει χωρίς καμιὰ κουβέντα.

Δυὸ μέρες αργότερα, ο κρεοπώλης πήρε ένα λογαριασμό από τὸν δικηγόρο πού ζητοῦσε 200 δρχ. για τήν πληροφορία πού τοῦ έδωσε.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

σύμφωνα με τὸ άρθρο 6 § 1 του
 Α. Ν. 1092/1938:

"Εκδοσις

τής «'Εργατικής 'Εστίας»:
 Πρόεδρος 'Επιτροπής 'Υλης

Π. Α. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ
 ΚΑΤΟΙΚΙΑ: ΣΙΝΑ 42

ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ:

ΘΕΜ. ΖΕΡΒΟΥΔΑΚΗΣ

ΚΑΤΟΙΚΙΑ: ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 11
 ΝΕΑ ΧΑΛΚΗΔΩΝ - ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ

